

قورئانی پیروژ

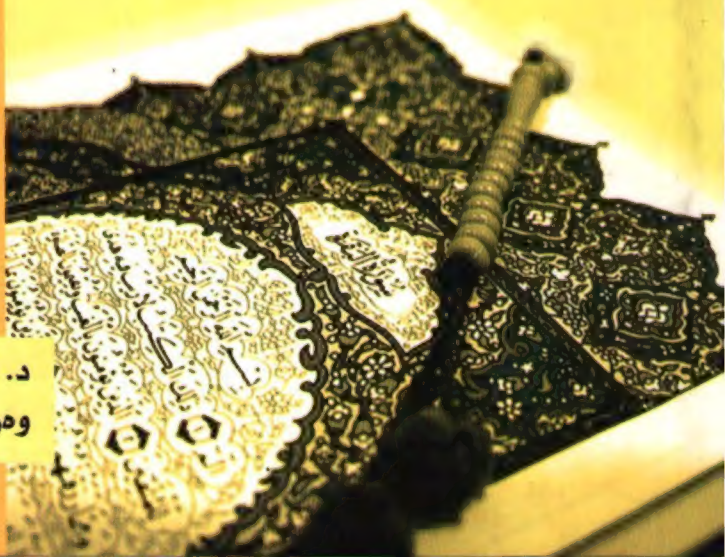
له

۱۰۰

عَلَيْهِ السَّلَامُ
صَلَّى اللَّهُ

فهرموده‌ی پیغمبردا

د. محمد زکی محمد خضر
وهرگیرانی : صالح سه‌عید

بو دابه زاندنی جوړه ها کتیب سه ردانی: (منتدی اقرأ الثقافی)

لتعمیل انواع الكتب راجع: (منتدی اقرأ الثقافی)

برای دانلود کتابها مختلف مراجعه: (منتدی اقرأ الثقافی)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للکتب (کوردی , عربي , فارسي)

منتدى اقرأ الثقافي

---

www.iqra.ahlamontada.com

۲۰۰۷

د. محمد زکى محمد خضر

و مځنۍ اټل ، مالخ سمعيد

قورئان پيرؤز له

(۱۰۰) خه رموده ى پيغه مېارد

په اسلام
د الله

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشه‌کی:

سویاس و ستایش بۆ خوای گه‌وره، دروودو ره‌حه‌ت بۆسه‌ر گیانی
 پاکی ییغمه‌بیری نازیزو یاران و شوینکه‌وتووانی تاروژی دوابی.
 راستترین وته قورئانه‌کی خواجه، دروست و دووره له له‌که‌و که‌م و کورتی، نه‌و
 قورئانه‌ی که‌هه‌ندیک نه‌ته‌وه به‌رپرو بلند ده‌کات و هه‌ندیکی تر شکسته‌و داته‌پو،
 نه‌وانه‌ی ده‌ستی پوه ده‌گرن و په‌یره‌وی ده‌که‌ن، سه‌ربه‌رزو روو سووری دونیاو
 قیامه‌تن، به‌لام نه‌وانه‌ی فره‌امۆشی ده‌که‌ن و پشتگونی ده‌خه‌ن، ره‌نج به‌خه‌سارو
 به‌دبه‌ختن. نه‌ته‌وه‌ی موسلمان هه‌رکات ده‌ستی توند پنه‌و گرتبی، مامۆستای
 مروفایه‌تی بووه، به‌لام کاتی پشی تی‌ کردو هیجری کرد بووه دواکه‌وته‌و،
 به‌رده‌وام چاوی له‌ده‌ستی خه‌لکانی ترو نه‌یارانی نایینه‌که‌یه‌تی. بۆنه‌وه‌ی ریزو
 پایه‌داری بۆخۆمان بگێرینه‌وه‌و جاریکی تر پیشه‌وایه‌تی و مامۆستایه‌تی مروفایه‌تیمان
 ده‌ست بکه‌ویته‌وه‌و باده‌ست به‌قورئانه‌وه‌و بگه‌رن و بیکه‌ینه‌ به‌هاری دلّه‌کاغان و
 هه‌روه‌ک چۆن گه‌شتی به‌هارانه‌ به‌خۆمان و منان و که‌س و کارمان ده‌که‌ین،
 باگه‌شتی به‌رده‌وامیشیان هه‌بیت بۆ گولزاری قورئان و دلّه‌کاغانی پی‌ ناوبده‌ین.
 زۆر دل‌خۆش بووم که کتییکم بینی به‌ناوی (هذا القرآن في مائة حديث
 نبوی) بووه خولپای سه‌رم که‌به‌پشتیوانی خوا وه‌ریگێمه‌ سه‌ر زمانی شیرینی
 کوردی به‌نومیدی ره‌زامه‌ندی خوای گه‌وره و پاشان سوودی خویته‌ری به‌رپزی
 کورد. هیوادارم بتوانم به‌م هه‌وله‌ که‌مه‌ خزمه‌تیک به‌ قورئانی پیرۆزو نه‌وه‌ی نوی
 بکه‌م (والله من وراء القصد).

وه‌رگێڕ

پیشه کی دانه

سوپاس بۆ خوی جیهانیان، باشرین سلاو و ریز بۆ سهر گه و ره مان محمد (ﷺ) و که سوکارو هاوه لانی به گشتی.

راستترین وته کتیی خواجه، که وتهی جیا که ره وه یه و گالته جاری تیانیه، به لام زۆربهی موسلمانان پشتگوێیان خستوه، که مترین هه ولێک بۆ گه پانه وه و گه یشتنه وه به کاروانی عاشقانی قورئان بیر خستنه وه یه، که به سووده بۆ باوه رداران. له م کتیه دا سه د فهرمودی ینغمبهردی تیا دایه (ﷺ)، دابه ش کراوه به سه ر نو ده رازه دا:

ده رازه ی یه که م: هه شت فهرمودی له خوگرته وه ده رباره ی قورئان خویندنو پله و پایه ی قورئان خوینان له دونیا و دوا و ژدا.

ده رازه ی دووهم: نو فهرموده سه باره ت به فیربوونی قورئان.

ده رازه ی سێهه م: هه شت فهرموده ده رباره ی له بهرکردن و خو پاراستن له له بیر جوونه وه ی قورئان و پله و پایه ی نه وانه ی له بهری ده که ن.

ده رازه ی چواره م: کاکلی ئه م کتیه له چواره مه دایه که کارکردنه به قورئان و راسپارده و فهرمانی خوا و ینغمبهرده که یه تی.

ده رازه ی پینجه م: دوازه فهرموده له خو ده گرت ده رباره ی چۆنتی خویندنه وه ی قورئان و گرنگی پیدانی به جوان خویندنه وه (تجوید) و بیده نگ بوون (خشوع) له کاتی گوی لینگرتیدا.

ده رازه ی شه شه م: هه شت فهرموده ده رباره ی ویرده قورئانه کان خه ت و دابه شکردنی بۆ چه ند حیزیلک و نزا له کاتی خه ت کردنی، به و شیوه یی له ینغمبهرده ده گیردریته وه، وه باشرین تیا وه ی قورئان له نوێز دایه.

له فەرموودە (۶۰ - ۷۰) ئەوەی که هاتوو دەربارەى قورئان خوێندنى ییغەمبەر (ﷺ) لە پێنج فەرزو سوننەت و ئەوافلەکان و سوژدەکانى تىلاویدا. وەچەند سۆرەتێكى قورئانى تايبەت کردوو بە پێژى تايبەت، لەو سۆرەتانە (الفاتحه، البقرة، آل عمران، یس، دخان، الواقعة، الاسراء، الزمر، الملک، الزلزله، الاخلاص، المعوزتين، الکافرون) وەله نایەتەکان (ایات الکرسى، کۆتایى سۆرەتى البقرة، کۆتایى سۆرەتى الحشر) ئەو سۆرەت و نایەتە بابهتێ بەشى هەشتەمە که (۲۱) فەرموودە لەخۆدەگرێت. بەشى کۆتایى لەهەشت فەرموودە پێکها تۆو که دوعا بە قورئان بکری و کرێی لەسەر وەر بگری .

ئەم کتیبە لیکدانەو و شیکردنەو فەرموودەکان نیه بەو رادەیهى که تەنها ریزکردنى ئەو فەرموودانەو هەلۆستە کردنە لەسەریان .

هەرکەس دەیهوێت زیاتری دەستبکهوێت، دەتوانێت بگهڕێتەو و بۆ کتیبەکانى فەرموودەو لیکدانەوکان و تەفسیرەکان. ئەم کتیبە ئەگەر تەنها ئەو نەبێت ئەنجام بەدات که سەرئەخەکان راکێشێ بەلای گەرمگى و گەورەیهى خوێندەو و دەورکردنەو قورئان و فێربوون و لەبەرکردن و کارکردن پێى، ئەواو کارێكى گەورەى ئەنجامداو، هەرکەس وادەزانێت مافى قورئانى نەداو بەوشێوەیهى خوا فەرمانى پێداو، بابریار بەدات تەوبە بکات و بگهڕێتەو بۆلای پەروردگارى و هەولێ بەدەست هێنانى رەزاهەندى خوا بەدات، ئەگەر بەندە نیهتێ بۆ خوا بێت و مەبەستى خوا بێت، خوا گەرمێ دەچێت بەدەمیهو.

فەرموودەکانى تايبەت بە (فضل) و گەورەیهى قورئان و لیکدانەو سەدان فەرموودەیه، ئەوەى لێرەدا هێراو دیارترینیانە، ئێمە ئەچوینەتە سەر تەفسیری ئەواو فەرموودەکان، چونکه نوسراوى تايبەت بەو بواره هیه، زۆر بهى فەرموودەکان (صحیح)ن که مێکیان هەندێک لەزانایان بەلاوازیان دەدەنە

قهلم نهوانیش باسی (فضائل الاعمال) پلهو پایه ی کردهوهی باش دهکات،
 ههرچی فهرمودهیه کیش لهو بابه ته بیت با لاوازش بیت کاری بی ده کریت .
 نهم نو سراوه له کهم و کورتی به ده ر نیه، حالتی وه کو حالتی ههموو
 کاریکی مروؤ، به لام ته نهها پهرتو که که ی خوایه که دووره له له کهو کهم و کورتی
 و هه لئه، ههر کهس سوودی لهم نو سراوه بین ی سو پاسی خوا بکات و داوای
 قبول بکات، وه ههر کهس جگه له وه ی بین ی با داوای لیبوردنی خوایی بکات و
 کهم و کورتی یه کان پر بکاته وه .

دانه ر

پاداشت و پله و پاییه خویندنه و هسی قورتان

خوای گه‌وره له قورئانی پیرۆزدا ده‌فهرمۆیت: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ﴾ (الانفال/ ۲) خویندنه‌وه‌و ده‌ورکردنه‌وه‌ی قورئان با‌وه‌ری با‌وه‌رداران به‌هێ ده‌کات.

۱ - له عبدالولای کورې عهباسوه (رحمه الله) ده فرمویت: ((پیاوړک وتی: نئی پیغه مبرى خوا، چ کاریک زور خوشه ویسته لای خوا، فرموی: (الحال المرتحل) وتی: (الحال المرتحل) چیه؟ فرموی: نهو که سیه له سهره تای قورنانه وه دهست پنده کاته وه، هر کاتیک خه تمیکي ته واکرد له سهره تا وه دهست پنده کاته وه)) ترمذی ربوایه تی کردوه.

لهو فہرمودہ یہ دا پیغمبر (ﷺ) جمخت لہ سر نہوہ دہ کاتہوہ کہ سیٹک
سرگرمیت بہ تیلاوہ و خویند نہوہی قورٹان، جارلہ دوی جار ہلہ کان
بقوزیتہوہ. ہر وہا ناماژہ بہ گورہی پاداشی دیاری کردنی وردی رۆژانہ
لہ قورٹان دہ کات، (حال المرتحل) بریتہ لہوہی کہ سیٹک خعتی قورٹان تہو او
دہ کات راستہ و خو پاش خویندنی نزای ختم دہ گہریتہوہ سر خویند نہوہی
سورہتی (الفاتحة) و یتج ثابت لہ سورہتی (البقرة).

چندین فرموده هدیه نماز به‌باشترین کرده‌وه‌کان ده‌کات وه:

((الفضل الاعمال الى الله ادرمها وان قل)) نعم فرموده‌یه گشتیه، واتای

نهو هیه: باشترینی کرده وه کانی لای خوا بهرده و امه کانه نه گهر چی که میش بیټ. بهلام فهرموده (الحال المرتحل) فهزلی بهرده و امبوونی خویندنه وهی قورنان دیاری ده کات.

۲- ((عن عبدالله بن مسعود (رضی الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: "من قرأ حرفاً من كتاب الله فله به حسنة، والحسنة بعشر أمثالها، لا أقول ألم حرف ولكن ألف حرف و لام حرف و میم حرف)) (رواه الترمذي).

واته: له عهد و لالی کوری مهسعود (رضی الله عنه) ریوایت کراوه که پیغمبر (ﷺ) فهرموده تی: هر که سیک یتیک له قورنان بخونیت، چاکه یه کی بو هیه، چاکه ش یه که به دهیه، من نالیم (الم) یتیکه، به لکوا (ل) یتیکه و (م) یتیکه. چهند جار بوونی چاکه، یه که به ده، راستیه کی قورنایه که خوا ده فهرموت: ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ﴾ (الانعام/۱۶۰) واته: هر که س چاکه یه که نه نجام بدات یه که به ده پاداشی هیه وه هر که س خراپه یه کی نه نجامدا ته نه تو لهی نه وهی لی ده سه نریته وه وه نه وان سته میان لی ناکریت.

هه ندیک له زانایان و تویانه: هر یتیک له یته کانی قورنان زیاتر له چهند مانایه کی له خو گرتووه و هر که س بهینی زانست و زانیاری سوودی لی ده بینیت.

۳- ((عن أبي امامة (رضی الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ما اذن الله لعبد من شيء افضل من ركعتين يصليهما وان البر ليزر على رأس العبد مادام في صلاته و ماتقرب العباد الى الله بمثل ما خرج منه يعني القرآن)) (رواه الترمذي).

واته: له باو کی نوامه وه (رضی الله عنه) وتی: پیغمبر ی خوا (ﷺ) فهرموده تی: هیچ شتیک نه که خوا ریگهی دایټ به بنده که ی نه نجامی بدات باشترین له

دوو ریکات نوێژ نهجی بدات، وه خێرو چاکه له سه سهری بنده وه ده رده چیت ههتا له نوێژ دابیت و هیچ شتیک بنده کان نزیك ناکاته وه له خوا به رادهی نه وهی لێ ده رده چیت، واته قورئان.

ناماژهی نه وه فرمودهیه بۆ نه وهیه که قورئانی پیرۆز لای خوای گهوره وه هاتوه بۆیه بۆسته قورئانخوین گه وهیه و تهی خوا له دلی خۆیدا به جه سپیت، ده بیت و ابزائیت که خوا راسته وخۆ گوئیستی بنده که به تی.

هه ندیک له زانایان و توویانه: نه وه قورئانه په یامی خواجه بۆمان هاتوه له نوێژه کاتماندا ده بخوینیه وه وه سه ریحی لی ده گرین و هاوه لیتی ده کهین و له ورده کاریه کانی ژیا ماندا جی به جتی ده کهین.

٤- عن أبي موسى (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: مثل المؤمن الذي يقرأ القرآن مثل التمرة لاريح لها وطعمها طيب ومثل المنافق الذي يقرأ القرآن مثل الريحانة ريحها طيب وطعمها مر، ومثل المنافق الذي لا يقرأ القرآن مثل الخنطة لاريح لها وطعمها مر)) (رواه الخمسة).

واته: له نه بی موسا وه (رضي الله عنه) گێراویه تیه وه له ییغمه بره وه (صلى الله عليه وسلم) فرموده تی: نموونهی باوه رداری قورئانخوین وه کو (په ته قال یان لالهنگی) وایه، بۆنیشی خۆشه و تامیشی خۆشه، نموونهی باوه رداریک قورئان ناخویتی وه کو خورما وایه، بۆنی نه و تامی شیرینه، نموونهی دوو روویه که قورئان ده خویتی وه کو ریحانه وایه، بۆنی خۆشه و تامی تاله، وه نه و دوو روویه قورئان ناخوینیه وه وه کو (کوژالتک) وایه، بۆنی نه و تامیشی تاله.

لهم فرموده به دا دوو جوړ له یه که جواندن ههیه: یه کهم به بۆنی خۆش، دووهم به تامی خۆش، بۆنی خۆش بلاو ده بیته وه بۆ ده وره بر، به مانای نه وهی

خوینەری قورئان باوەردار بێت یان موئافق سوودی دەبێت بۆ کەسانی تر لەوانەی گۆیستی خویندنی قورئانە کە دەبن، تەنھا سوودی بۆ کەسی قورئان خوێن نییه بەڵکو بۆ کەسانی تر بەوێی فێری قورئان خویندنیان بکات یان ئاگاداری حەرام و حەلاتی قورئانی بکات.

بهلام تامی خوش کهسه که خوی هستی پی ده کات، کهسانی تر هستی
پی ناکهن، ههروهک ئیمان وه کو خواردنکی خوش وایه تهنهئا نهو کهسهی
دهیخوات هست بهتام و خوشی ده کات، ههلنگری ئیمایش که فرمانه کانی
بهجی دههینی خوی دووره پاریز ده گریت لهقه دهغه کراوه کان و پابهندی
فرمانه کانی دهییت.

٥- عن اسيد بن حضير (رضي الله عنه) قال: بينما هو يقرأ من الليل سورة البقرة و فرسه مربوطة عنده اذ جالت الفرس، فسكت فسكنت، فقرأ فجالت الفرس فسكت وسكنت الفرس ثم قرأ فجالت الفرس فانصرف وكان ابنه يحيى قريباً منها فاشفق أن تصيبه فلما اجزّه رفع رأسه الى السماء حتى ما يراها فلما أصبح حدث النبي (ﷺ) فقال له: اقرأ يا ابن حضير، اقرأ يا ابن حضير: قال فاشفقت يارسول الله أن تطأ بحىي وكان منها قريباً فرفعت رأسي فانصرفت اليه فرفعت رأسي الى السماء فاذا مثل الظلة فيها أمثال المصابيح فخرجت حتى لا أراها قال وتدرى ماذا قلت لا قال: تلك الملائكة دنت لصوتك ولو قرأت لاصبحت ينظر الناس اليها لاتوازي. (رواه البخاري).

واته: له نوسهید کورې حوضهیر(ﷺ) وتویه تی: له کاتیکدا شه و
سوره تی(البقرة) م ده خوینده وه، ماینه کم له ولامه وه به سزاووه وه، خرؤشا، بی
دنگ بووم نارام بووه وه، خویندم خرؤشایه وه، بی دنگ بووم نارام بووه وه،
پاشان خویندمه وه، خرؤشایه وه و هله دبه یزه وه، دهستی هه لگرت له قورنان

خویندنه که، (یحی) ی کوری لهولاوله له نزیك مایه کهوه بوو ترسا لهوهی لهقه به کی لی بدات یان بکهوێته ژیر پی، پاش نهوهی ههلی گرت سهری بهرز کردهوه بۆ ناسمان بزانی چی ههیه. بهیانیه که ی روداوه که ی بۆ یەغەمبەر (ﷺ) گیرایهوه، نهویش فەرمووی: بخوێنه نهی کوری حەضەر بخوێنه نهی کوری حەضەر، ووتی: نهی یەغەمبەری خوا ترسام (یحی) ژیری بخات، چونکه نزیك بوو لی، سهرم بهرز کردهوه کاتی چووم به ده مه وه بینیم روناکیهك وه کو کۆمه له گلوێك داگیرسابیت چوومه ده وه تابیینم. فەرمووی ده زانیت نه وه چی بوو؟ ووتم نا، فەرمووی: نه وه فریشته بوون دابه زیوون بۆ بیستی دهنگی قورئان خویندنه کهت، نه گهر بهردهوام بویتایه له قورئان خویندنه که تا بهیانی خه لکی فریشته کانی دهینی و وون نه ده بوون له جاویان.

خوای گهوره ده فەرمویت: ﴿وَأَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لَضَرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (اخسر ۲۱) کاریگه ری قورئان ته نه ا له سه ر مرو فە کان نییه به لکو له سه ر دارو به ردو که ژو کیو و ده ریاکانی شه، هه مووان ته نانه ت نا ژه لکانیش، هه مووان ده که ونه ژیر کاریگه ری قورئانه وه. به لام ئیمه هه ستی پی نا که ین مه گهر پیاو چاکان و نزیکان له خوای گهوره، وه کو (اسید) نه وانیش هه رگیز خو یانی پی هه لنا کیشن، به لکو ده یشار نه وه، نه گهر ده ریش که وت سو پاسی خوا ده که ن و دوعا ده که ن که نه بیته مایه ی (استدراج الشیطان) بۆیان.

جیاوازی نیوان (استدراج) و (کرامات) نه وه یه، که رامات له سه ر ده ستی به نده یه کی چاکی پابه ند به یاسا کانی قورئان و سونه ته کانی یەغەمبەر وه (ﷺ) ده رده که ویت، به لام نستیدراج نه وه یه که هه ندیک شتی به ده ر له عادات ده رده که ویت له سه ر ده ستی که سیک هیچی بۆ زیاد ناکات جگه له دووری له

ياساكانى قورئانه كەى خواو سوننه ته كانى يئغمبەر (ﷺ) وه لىم باره وه هەندىك پياوچاك فەرموویانه: ئەگەر بینیت كەسێك بەههوادا دەفریت، یان بەسەر ئاودا دەروات بەلام پێچەوانەى سوننه تێك له سوننه ته كانى يئغمبەر (ﷺ) هەلس و كەوت دەكات ئەوه بزانه كه ئەوه لەشەبتانەو هیه.

٦- عن سمرة بن جندب (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: كل مؤدب يحب أن يؤتى مأدبته، ومأدبة الله القرآن فلا تهجروه. (رواه البيهقي)

واته: ههموو خاوهن خوانێك حەز دەكات كەسانێك لە چوار دەورێ خوانە كەى كۆبێنەوه، خوانی خوا قورئانی بیروزە پشتی تێ مەكەن.

خواى گەوره له قورئانی بیروزدا ئاماژە بە سكالای یئغمبەر (ﷺ) دەكات كەلای خوا شكایەت دەكات لە كەسانێك لە نۆمەتە كەى كە هەجرى قورئانیان كردوو و پشتیان تێ كردوو، هەر وهك دەفەر موویت: ﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾ (الفرقان / ٣٠). ئەوهى له فەرمووده كەدا هاتووە باسێ سفره و خوانه كه خۆراكى جەستەى مرۆفێ لەسەرە، بەلام خوانی قورئانی خۆراكى دەروون و گیانی تێدايه، وه خواى گەوره قورئانی بۆ رێنمایى كردنى بەنده كان ناردوو (ﷻ) * ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿البقرة / ١-٢﴾.

كەواته قورئانی بیروز بەمەبەستى رێنمایى و تێر كردنى گیان و دەروونی بەنده كان هاتوو، لەبەر ئەوه پێویستە بە دەم ئەو بانگەوازه خوايیه وه بچین ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾ وه پشت تێكردنى واتە پشت كردن لەزیکرو یادى خوا، كه ئەوه كارێكى زۆر خراپە، ئەوهى له سورەتێ ((الفرقان)) دا هاتووە باس لە هيجران و پشت هەل كردنى كافران دەكات لە ئیمان و نىسلام و نایەتە كانى قورئانی بیروز، بەلام هيجران و

پشت هه لکردن له تیلاره و خویندنه وهی قورئان نه وهیه که له فهرموده کهدا هاتوه، پێشهوا ((ئه بو حه نیفه)) سنووری هيجرانی قورئانی له تیلاره دا وا داناوه که پێویسته له سالتیکدا له دوو جار که مێر خه تقی نه کریت. ههروه ها زانایانی تر به خراپان داناوه که قورئان له مالدایان له ههر شونیکدا دابهریت به بی خویندنه وهو ده ورکردنه وه.

۷- عن أنس بن مالك (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ان الله اهلين من الناس، قيل من هم يا رسول الله (ﷺ)، قال: اهل القرآن اهل الله و خاصته. (رواه الامام أحمد و ابن ماجه و ابوالقاسم بن حيدر في مشيخته عن الامام و صححه) واته: له ئه نه سی کوری مالیکه وه (رضي الله عنه) ووتی: پێغه مبهردی خوا فهرموویه تی: بۆخوای گهوره ههیه که سانیکی تایبهت له خه لک، و ترا ئه وانه کین ئه ی پێغه مبهردی خوا (رضي الله عنه) فهرمووی: هاوه لانی قورئانن، که سانیکی نزیک و تایبهتن لای خوا.

خوای گهوره فهرموویه تی: ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ* اللَّهُ الصَّمَدُ* لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ* وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ واته: ئه ی موحه مد بلی خوا تاك و ته نه یه، خوا جیگه ی نیازى بende کانه تی بی تیاژه له بende کانی، که سی لی نه بووه و له که سیش نه بووه، وه هه رگیز هاوشیوه ی نیه.

بینگومان خوا ی گهوره پاكو بینگه رده و دووره له وهی هاوه ل یا مندالی بێت وه جوله که کان درۆیان کرد کاتیک و تیان ئیمه رۆله ی خواين و خۆشه ویستی خواين، به لام بende ی راستگۆ نه وهیه که خوا ی خۆی خۆش ده ویت پێویسته له میانه ی خۆشیستی قورئانی پیرۆزه وه ده ری بپریت.

هه ر کهس قورئانی خۆش بویت شه وانه و رۆژانه ده وری ده کاته وه و هاوه ل و هاوده میه تی به وهش خوا ی گهوره به به خشی خۆی به رزی ده کاته وه

بۆئوهی بیهته کهسه تایهته کان و بنده چاکه کانی و خواینداوان له نیوان
تهواوی بنده کان و ئهوانه ی خویان لی رازی بووه لهخوا رازی بوون، خوی
گهوره فهرموویهتی: ﴿ قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ ﴾ (آل عمران/ ٣١) .

له عهبدوللای کوری مهسعودهوه (ﷺ) فهرموویهتی: بنده ی خواناس
هیچ له خوی نهپرسیت هگه له قورنان، نهگهر قورنانی خوش بویت نهوا خواو
پیغمبهری خوش دهویت، وه ههرکس خواو پیغمبهری خوش بویت نهوا
له رۆزی قیامهتدا خوی گهوره له گهل پیغمبهردا (ﷺ) ههشری دهکات، چونکه
پیغمبهر فهرموویهتی: ((يحشر المرء مع من أحب)) واته: مروه له گهل کهسیکدا
ههشر دهکریت که خوشیدهویت. به عهبدوللای کوری مهسعودیان ووت: تو
رۆزووی سونهت کهم دهگریت، فهرمووی: نهگهر بهرۆزووم کهم توانا دهیم
له قورنان خویندندا، قورنان خویندنه کهم بهلاوه خوشتره له رۆزوو گرته که.

ههروهها مالکی کوری دینار که یه کیک بووه له تابعین (رهحمهتی لی
بیت): دهفهرموویت: قورنان چی له دلتانا چاندوه نهی نههلی قورنان؟ چونکه
قورنان بههارو ژیا نی دله کانه ههروهک چۆن باران بههارو ژیا نی زهویه.

٨- عن أبي امامة (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: "اقرأوا القرآن فانه يجيء
يوم القيامة شفيعا لصاحبه". (رواه مسلم)

واته: له باوکی ئومامهوه (ﷺ) له پیغمبهرهوه (ﷺ) فهرموویهتی: قورنان
بخوین چونکه له رۆزی دوایدا دهیهته تکاکار بو هارهلهکی.
خوی گهوره فهرموویهتی: ﴿ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴾ واته
کی یه لای خوا تکاکاره جگه لهوه نهی که رینگه ی دهدریت.

قورئانی پیرۆز تەکاکاری تەکا وەرگیراوه بەئیزنی خوا. شەفاعةت و تەکاکاری بریتیه له داوا کردن له خۆی گهواره له لایەن تەکا کارهوه که خۆش بێت له گوناھو کهم و کورتیه کانی تەکا بۆ کراو، پلهو پایه ی بهرز بکاتهوه، بێخاته به ههشت و له ناگر بپارێزێت. چەند جوانه و پلهیهکی بهرزه که قورئان تەکا بۆ خۆینه ره که ی بکات له پۆژی دوایدا وه کو یاداشتیک له بهرامبهر خزمهتکاری و گرنگی دان به قورئان له دنیا دا به لکو له وهش زیاتر خۆینه ری قورئان پله ی بهرز ده بێه وه تاله و کاته ی شەفاعةت و تەکاکاری بریتی نییه له واسیته کردن به لکو به مانه ی خواره وه پێناسه ده کریت:

أ- تەکا کار مۆلەت له خوا وەر ده گریت بۆ تەکا کردنه که، هیچ کەس بۆ نییه تەکا بکات مه گەر داوای مۆلەت بکات یان خوا خۆی مۆلەتی بدات.

ب- شەفاعةت ناکرێ و به دهست نایه تا تەکا بۆ کراو هۆکاری شایسته ی نهو تەکا بۆ کردنه ی دهست نه کهوێت.

ج- تەکا کردن زیادهیه که له سهلماندنی ره حهتی خوا، هۆکاریک نییه بۆ جیا کردنه وه ی هه ندیک کهس که داد پهروه ری خوا بیان گرێته وه.

ء- تەکا کار نه په رستراوێکه جگه له خوا، نه هاوه لێ خوایه، هیچ زیان و قازانجێکی به دهست نییه نه بۆ خۆی نه بۆ کهسانی تر. ده کریت دروستکراوێک بێت یان که لامی خوا بێت که قورئانه یان کاريکی چاکی بهنده یه وه کو پۆزوو. ده کریت تەکا کار پلهو پایه یه کی تایه تی لای خوا هه بێت که شایسته ی نهو تەکا کردنه بێت.

دهروازه ی دووهم

فیربوون و فیرکردنی قورئان

۹- عن عثمان بن عفان (رضی الله عنه) عن النبی (ﷺ) قال: خيرکم من تعلم

القرآن و علمه. (رواه البخاري و ابوداود و ترمذي) واته: باشترنتان ئه وه تانه که قورئان فیرده بیت و کهسانی تر فیرده کات.

ئهم فهرمووده یه پشتگیری چهند فهرمووده ی تر ده کات له وانه: ((العلماء امناء الله على خلقه)) واته: زانا کان ئه مینداری خوان له سهر دروستکراوه کانی. ئه و زانایه ی قورئان فیرده بیت و کهسانی تریش فیرده کات، بۆته جیشینی پیغه مبهری خوا (ﷺ) له گه یاندن و فیرکردنی قورئان. به لکو بۆته جیشینی خوا له گه یاندنی فرمانه کانی خوا به بنده کان، که بهم کاره ی دهستی خه لکی ده گریت بۆ خیر و چاکه ی دنیا و دواوژژ. شایسته ی ئه وه یه که باشترین بنده کانی خوا بیت که به سوودترین یانه بۆ بنده کان.

فیربوون و فیرکردنی قورئان پیوسته ته نها مه به ست به ده سه ته نانی ره زامه ندی خوا بیت. وه پیوسته مامۆستای فیرکردنی قورئان کاری پێکات پێش فیرکردنی کهسانی تر بۆ ئه وه ی له وه که سانه نه بیت که فرمان به چاکه ده که ن و خویان له بهر ده چیه وه ﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ﴾ (البقرة: ۴۴) هه رکه س زانستیک فیربیت بۆ بهر به ره کانی سه فیه و گالته جاره کان یان شان شانی له گه ل زانا کان یان بۆ شانازی کردن و ده ست خسته ی پیا به لدان و سو پاس و ناوبانگ و مال و سامانی دنیایی، نه وه که هیچی ده ست نه که وتوه، هه موو هه ول و کۆششی به زایه جو وه له زیاغه نندانی رۆژی دوا یی یه. به لام هه رکه س

مه بهستی خوا بێت و کار به زانسته که ی بکات و کهسانی تریش فیر بکات و قورئان بخوینیت بۆ نزیکی بونهوه له خوا نهوه به نیازی پاداشتی خوایه و پاداشتی چاکیش لای خوایه.

هاندانی ئهم فهرموودهیه بۆ فیر بوون و فیرکردنی قورئان پالپشتی به هیزه بۆ فهرموودهیه کی تر که یهغهمبهردا (ﷺ) فهرموویهتی: ((بلغوا عني ولو آية))
واته: له جیاتی من بیگهی نه گهر یهك نایه تیش بێت. ههركهس یهك نایهت باش فیر بوو، پێسته له سهری بیگهی نهیت و کهسانی تر فیر بکات. ناییت ته مه لێ تیا بکات به بیانووی جوراو جوروهوه، یان به کاریکی بچووک و کهمی بزانییت. چونکه کاری چاکه هه رچه ند کهم بێت لای خوا زۆر گه وره یه.

١٠ - عن عبدالله بن عمرو (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: يقال لصاحب القرآن اقرأ وارتق ورتل كما كنت ترتل في الدنيا فان منزلتك عند آخر آية تقرأوها

واته: به قورئان خوین دهوتریت: بخوینته و بهرز به ره وه، هه ره وهك چۆن له دونیا له خزمهت قورئاندا بویت و ده خوینته وه، چونکه پله و پایه ی تۆ له گه ل کۆتا نایه ته که ده بخوینیت

باوه رداران له سایه ی ووشه ی شایه توومان که هیچ خوایهك نییه جگه له ((الله)) وه ((محمد)) نێردراو و یهغهمبهردی خوایه، ده چنه به هه شته وه به لام پله و پایه و شوێنان به پێی لیبران و ماندویتی و سه رقال بوون و هه ولدان جیاوازه. یه کی له و کار و کرده وانه ی که شوین و پله و پایه ی باوه ردار دیاری ده کات و بهرز و بلندی ده کات بریتیه له خویندن و له بهرکردن و خزمهتکردنی قورئانی پیرۆز هه رکهس زیاتر له خزمهتی قورئاندا بێت پله و پایه ی بهرز تره. ئهم

فەرموودە یە جەخت لەسەر چاک خۆتێندە و و بەتەجۆبە و وە خۆتێندنی قورئان دەکاتە وە.

١١ - عن عقبه بن عامر (رضي الله عنه) قال: خرج علينا رسول الله (ﷺ) ونحن في الصفة فقال: أياكم يحب أن يغدو كل يوم بطحان أو العقيق فيأتي بناقتين كوماوين في غد اثم بالله ولا قطع رحم فقلنا يارسول الله كلنا نحب ذلك فقال: فلئن يغدو احدكم كل يوم الى المسجد فيتعلم آيتين من كتاب الله عزوجل خير له من ناقتين وثلاث خير له من ثلاث و اربع خير له من اربع ومن اعدادهن من الابل. (رواه مسلم وابوداود)

واتە: کۆی لە ئێوە هەزەدە کات هەموو رۆژێک بڕوات بۆ (بطحان) یان (عقیق) دوو و شتری قەلەوی پشت بەرز بهیئت دوور لە گوناھو بچراڤاندنی سیلە ی رەحم، و وتمان هەموومان هەز بەو دەکەین ئەو یڤغمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: هەر کەس لە ئێوە ئەگەر رۆژانە بچیت بۆ مزگەوت و دوو نایەت لە قورئان فێربیت چاکترە بۆی لە دوو و شتر، سیان لە سیان چاکترە و چوار لە چوار چاکترە، بەژمارە ی فێربوونی نایەتە کان لە بەرامبەر یاندا لە ژمارە ی و شترە کان چاکترە.

(اهل الصفة) هەژارتینێ خەڵکی مەدینە بوون کە لە مزگەوت نیشتەجێ بوون ئەو نموونە یە کە یڤغمبەر (ﷺ) هێنایە وە کە فێربوونی هەر نایەتێک لە قورئان باشترە لە دەستخستنی و شترێک کە بۆ ئەو رۆژە دەستکەوتێکی گەورە بوو، لەوانە یە لە بەرامبەر نرخی ئۆتۆمبیلێکی ئەمڕۆ بوەستێوە. هاندانی باوەردارانە لەسەر فێربوونی قورئان کە چەندین جار پلە ی بەرزترە لە دەستکەوتە دنیایە کان.

بینگومان به ده سته یانی رۆزی حه لال و خو به دوور گرتن له ده ست پانکردنه وه له خه لکی و بژیوی ژیان بو خو ت و مال و مندالت که نه ویش پیوسته و فرمانه و په رسته که بریتیه له هوی به رده وای ژیان. به هه مان شیوه فیروونی بنه ماکانی نیلام و شاره زابوون له قورنان که که ته لوکی ژیانی دونیو دواړۆزه له ته واکاریه کانی جوانکردنی ژیانی موسلمانانه.

لیره وه ده توانین بلتین پیوسته هه موو بواره کانی ژیان به راده ی خو ی گرنگی پییده ی وه نابیت هه چ کام له سه ر حسابی نه وانی تر بیت، زانست و زانیاری پله و پایه ی تایه تی هه به لای خوی گه و ره.

۱۲ - عن أبي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ومن سلك طريقاً يلتمس فيه علماً سهل الله له طريقاً الى الجنة وما اجتمع قوم في بيت من بيوت الله يتلون كتاب الله ويتدارسونه بينهم الا نزلت عليهم السكينة وغشيتهم الرحمة وحفتهم الملائكة و ذكرهم الله فيمن عنده. (رواه مسلم و أبوداود)

واته: هه رکه سیك رینگایه ک بگرت بو فیروونی زانستک خوی گه و ره رینگه ی گه یشت به به هه شتی بو ئاسان ده کات. هه ر کۆمه لیک له مالتیک له ماله کانی خوا کۆبنه وه قورنان بخویننه وه له نیوان خو یاندا وانه ی تیا بلتیه وه بینگومان دلنارامی داته به زینه سه ریان، ره حه ت دایان ده پۆشیت، فریسته چواره وریان ده گرن، خوا یادیان ده کاته وه لای نه وانه ی لای خو ی (واته فریسته کان).

له م فه رمووده یه دا نه وه تیینی ده کریت که پته مبه ر (ﷺ) هانی باوه رداران ده دات که له ده سته سستی زانستدا چاوه رتی پاداشتی دواړۆزن نه ک

پاداسی دنیایی. لە گەڵ ئەووی که زانست و زانیاری پله‌وپایه‌ی دنیایی و سوده‌کی مادیشی تیا دا ده‌ست ده‌که‌ویت.

به‌رزترین و به‌نرخ‌ترین ئەو پاداش‌تانه بریتییه له یادکردنه‌وه‌و
 موبدنه‌وه‌ی خوا بۆ به‌نده‌کانی هه‌روه‌ک ده‌فه‌رمویت: ﴿فَاذْكُرُونِي اَذْكُرْكُمْ﴾
 (المرة ۱۵۲) واته: یادم بکه‌نه‌وه‌ یادتان ده‌که‌مه‌وه. چونکه‌ خویندنه‌وه‌ی قورئانی
 به‌رور یادکردنه‌وه‌ی خوايه، خواش یادی که‌سیک ده‌کاته‌وه که یادی ده‌کاته‌وه.

زۆرجار پاداشت و سزا له په‌گه‌زی کاره‌که‌ن. هه‌رکەس رینگای
 راست بگه‌ڕێته‌به‌ر خوا رینگای به‌هه‌شتی بۆ ئاسان ده‌کات وه هه‌رکەس یادی خوا
 بکاته‌وه له میانه‌ی خویندنه‌وه‌ی قورئانه‌وه، خوا یادی ده‌کاته‌وه. هه‌رکەس یادی
 حوا لای که‌سانیک بکاته‌وه، خوا یادی ئەو ده‌کاته‌وه لای که‌سانیک باشتر
 له‌وان که‌فرشته‌کانن، وه‌هه‌رکەس پشت له یادی خوا بکات خوا بیناکه‌ لێ.

خویندن و فێربوونی قورئان و لێکدانه‌وه‌ی سه‌رچاوه‌ی به‌ده‌سه‌ته‌نیانی
 هه‌موو زانسته‌ شرعییه‌کانه (عبدالوللای کوری مه‌سعود) فه‌رموویه‌تی: هه‌رکەس
 داوای زانیاری ده‌کات بابجێت بۆلای قورئان، چونکه‌ زانستی سه‌ره‌تاو کۆتایی
 تیا دایه.

مزه‌گه‌وته‌کان پله‌و پایه‌یه‌کی به‌رزو تایبه‌تی لای خوا هه‌یه، چونکه‌
 مه‌لبه‌ندی په‌رستش و زانسته‌کان و یادکردنه‌وه‌ی خوايه. ئەلقه‌کانی فێربوونی
 قورئان و وه‌رگرتنی زانسته‌ جو‌راو جو‌ره‌کان نه‌خشه‌دانان بۆ خه‌بات و فیداکاری
 و نه‌هه‌شتی سته‌می سته‌مکاران و دابه‌شکردنی داهاته‌کانی زه‌کات و رێکخه‌ستی
 کاروباری حه‌ج هه‌مووی له مزه‌گه‌وت ئەنجام ده‌درا. نوێژی مزه‌گه‌وت پاداشتی
 چه‌ندجاره‌ی هه‌یه، هه‌روه‌ها پاداشتی مامۆستایان و فێرخوازان قورئان و
 که‌سانیک که بۆ یادی خوا داده‌نیشن چه‌ند قات و چه‌ند باره‌یه.

نایي پیروزی نیسلام موسلمانان هان ده‌دات که زانسته‌کان وه‌ریگرن، له‌گرن‌گزه‌وه‌و بۆ‌گرن‌گ ده‌سپیکهن، هه‌موو زانسته‌کان له‌هه‌موو بواره‌کانی ژياندا لای نیسلام گرن‌گ و پیوستین وه‌کو زانسته‌کانی (پزیشکی، ئەندازه، بیر‌کاری، میژوو، جوگرافیا، کۆمبیوتەر و ئینتەرنێت و..... هتد) پیوسته هه‌ریه‌ک له‌وانه‌ گرن‌گیان پیدرنیت له‌ پال خویندنی زانسته‌ قورئانیه‌کان.

۱۳- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: "يقول الله تعالى: من شغله القرآن وذكرني عن مسألتي أعطيته افضل ما أعطيتي السائلين وفضل كلام الله تعالى على سائر الكلام كفضل الله على خلقه". (رواه الترمذي)

ئهم‌ فەرمووده‌یه‌ (قدسی) یه‌ واته‌ ده‌ری‌نه‌که‌ی هی‌ یڅمبیره‌وه‌ مانا‌که‌ی هی‌ خوایه‌. لهم‌ فەرمووده‌یه‌دا یڅمبیره‌ (ﷺ) ده‌فەرموویت خوا فەرموویه‌تی: هه‌ر‌که‌س خویندنه‌وه‌ی قورئان و یاد‌کردنه‌وه‌ی من سه‌رقالتی بکات داوا‌کاریه‌کانی لیم‌ بکات، زیاترو باش‌تری له‌و‌که‌سانه‌ پێده‌به‌خشم‌ که‌ داوام‌ لێده‌که‌ن. وه‌هه‌زل و گه‌وره‌یی قورئان له‌سه‌ر هه‌موو وته‌کانی تر وه‌کو سه‌ه‌زلی خوا وایه‌ له‌سه‌ر به‌نده‌کانی.

بیگومان فەرمووده‌که‌ مانایه‌کی به‌رفراوان له‌خۆ ده‌گریت، ئه‌و سه‌رقالتیه‌ فیربوون و فیر‌کردن و جیه‌جی‌ کردن و له‌به‌ر‌کردن و بانگه‌واز‌بو‌ی و گه‌یاندنی فەرمانه‌کانی و قه‌ده‌غه‌ کردنی قه‌ده‌غه‌‌کراوه‌کانی ده‌گریت‌ه‌وه‌.

نزاو‌پارانه‌وه‌ پله‌و‌پایه‌ی تایه‌تی هه‌یه‌، خ‌وای گه‌‌ه‌ره‌ حه‌زده‌کات به‌نده‌کانی بانگی لێ‌وه‌ بکه‌ن ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (غافر/ ۶۰) واته‌: بانگم‌ بکه‌ن و داوام‌ لێ‌ بکه‌ن وه‌لامتان ده‌ده‌مه‌وه‌.

۱۴- عن عبدالله بن عمرو (رضي الله عنه) قال: أتى رجل إلى رسول الله (ﷺ) فقال: اقترني يا رسول الله (ﷺ) فأنتهى إلى قوله تعالى ﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا﴾

بره * ومن يعمل مثقال ذرة شرا يره (ﷺ) فقال يكفي وانصرف فقال النبي (ﷺ) :
 بصرف الرجل وهو فقيه. (رواه ابو داود والنسائي وابن حبان والحاكم وصححه)
 واته پیاویك هاته لای پێغه مبهری خوا (ﷺ) وتی: قورئام به سهردا
 ههینهوه نهی پێغه مبهری خوا، پێغه مبهریش دهستی کرد به قورئان خویندن تا
 گه بشته نایه تی ((فمن يعمل.....)) ههركهس بهرا دهی گهر دیله یهك چاكه بكات
 ده بینهوه، وههركهس بهرا دهی گهر دیله یهك خراپه بكات ده بینهوه، پیاوه كه
 ووتی: به سمه و روشت پێغه مبهر (ﷺ) فهرمووی: نهو پیاوه به فیهی و زانیی
 روشت.

نهو پیاوه راستگۆو نه تپاکه له ماوهی چهند خوله کیکدا له سه ره تای
 دهست پێکردنی پێغه مبهر (ﷺ) به قورئان خویندن به مه بهستی فێرکردنی که
 نایه تیکی گه وره ی به سهردا خوینده وه جینی خۆیه تی که بینه بنه مایه کی (اصولي)
 وه پشی بی به ستریت و ریگه روشن بکاته وه. نه م نایه ته ماف و نه رکه کان بو
 مرۆ دباری ده کات، نه گهر کاریکی چاکی نه بچاکی هه رچه نه ده له گهر دیله یهك
 بچو و کتریت به چاکه پاداشتی ده درێته وه له بهر نه وه پێوسته زیادی بکات.
 وه نه گهر کاریکی خراپ نه بچاکی هه رچه نه ده له گهر دیله یهك بچو و کتریت
 تۆله ی لی ده سه ندریت و سزاده دریت. له بهر نه وه پێوسته خۆی لی به ریزیت.

نایا نه مه کرۆکی زانست و فیه نهیه؟ شایسته ی نه وه بوو پێغه مبهر (ﷺ)
 به فیه و زانا پێناسه ی بکات. له قورئانی پیرۆزدا نایه تی زۆر هیه که پێوسته
 هه لۆسته ی له سه ر بکریت وه ده کریت بکریته قاعیده ی نسولی و بنه مایه ك بو
 جیه جی کردنی له هه ر ساتیکی ژياندا. موسلمانیک که خۆشه ویستی قورئان له
 دلیدایه هه میشه خۆی له هه لۆسته کردندا ده بینه وه له خزمهت نایه ته کانی
 قورئانی پیرۆزدا. بۆغونه سهیری نه م نایه ته بکهو ببخوینه وه گوێیان لی بگهرو

هه‌لویسته بکه له‌سه‌ریان: ﴿وَمَا أَصَابَكُمْ مِّنْ مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ﴾ (شوری/ ۳۰) ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ (حجرات/ ۱۰) ﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾ (فاطر/ ۲۸) ﴿وَفِي السَّمَاءِ رِزْقُكُمْ وَمَا تُوعَدُونَ﴾ (الذاریات/ ۲۲).
 شوونه‌ی ئەم پیاوه وه‌کۆر(حاته‌می نه‌سه‌م)) ه‌که هاوه‌لیتی(شه‌قیقی به‌لخی)) کرد بۆ ماوه‌ی ۳۰ سال تارۆژێک شه‌قیق پرسیا‌ری لیکردو وتی: تۆ ماوه‌ی سی ساله‌ هاوه‌لیتی من ده‌که‌یت چی فی‌ربوویت و ده‌سته‌که‌وتت چیه؟
 حاته‌م وتی: هه‌شت سوودی زانستیم ئی وه‌رگرتوویت به‌سه‌م، هیوادارم رزگاری خۆمی تیا بینمه‌وه.

سوودی یه‌که‌م: سه‌یری خه‌لکم کرد بینیم هه‌ر که‌سیک مه‌عشوق و خۆشه‌ویستیکی هه‌یه، هه‌ندی‌ک له‌و خۆشه‌ویستانه‌ هاوه‌لیتی تا نه‌خۆشی سه‌ره‌مه‌رگ ده‌که‌ن هه‌ندی‌کی تریان تا لیوا‌ری گۆر، پاشان ده‌گه‌رینه‌وه‌و به‌ ته‌نها جیتی ده‌هیلن، که‌سیان له‌گه‌لیا ناچه‌ ناو گۆره‌که‌وه. بیرم کرده‌وه‌و وۆتم باشترین خۆشه‌ویست بۆ مرۆف که‌ له‌گه‌لیدا به‌جیته‌ ناو گۆرو هاوده‌می بکات له‌ کارو کرده‌وه‌ی چاک باش‌ترم ده‌ست نه‌که‌وت، له‌به‌ر نه‌وه‌ نه‌وم کرده‌ خۆشه‌ویستی خۆم، تا بیته‌ هاو‌ده‌م و رونا‌که‌ره‌وه‌ی گۆره‌که‌م.

سوودی دووهم: خه‌لکم بینی هه‌واو ئاره‌زووه‌کانی خۆیان ده‌په‌رست و زۆر هه‌له‌ی راگرتن و به‌جه‌یتانی داواکانی نه‌فسی به‌دکاریان ده‌که‌ن منیش بیرم لهم ئایه‌ته‌ کرده‌وه‌﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ * فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ واته: هه‌ر که‌س له‌بهره‌گای په‌روه‌ر دگاری خوی به‌رسی و قه‌ده‌غی نه‌فسی بکات له‌ هه‌واو ئاره‌زووه‌کان نه‌وه‌ شوینی به‌هه‌شته. دلتیا بروم که‌ قورئان حه‌قه‌و راست ده‌فه‌رموویت بۆیه‌ به‌پیارمدا به‌په‌چه‌وانه‌ی هه‌واو ئاره‌زووه‌کانم

هولیمه وه به گۆنی نه کهم تاوای لیهاک که به گۆپرایه لی خوا رازی بوو حەزی لێده کرد.

سوودی سییه م: بینیم خەلکی هەر که سهو خەریکی کۆکردنه وە ی به شی حوبەتی له که لاوه ی دنیا و تروند دەستی پێوه گرتووه، منیش ئەم نایەتەم هێنایە بێش چاوی خۆم ﴿مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ﴾ (النحل/ ۹۶) واتە: بینیم خەلکی هەریه که وه هەلپه ی ئەوه ده کات له که لاوه ی دنیا به شی خۆیان بیهن. منیش ئەو نایەتەم هێنایە بهر چاوی خۆم که ده فەرموویت: ئەوه ی که لای ئێوه یه ساده چیت و تهواو ده ییت، به لām ئەوه ی لای خوایه ده میتێته وه. له بهر ئەوه ئەوه ی له دنیا به ده هستم ده هینا به زۆری له ریتی خوادا به سه ر هه ژاراندا دابه شم ده کرد.

سوودی چواره م: هه ندی خەلکم ده بینێ که شه ره فمه ندی و سه ره به رزی خوی له زۆری عه شیرەت و خزم و که سدا ده بینێ و پێیان ل سووت به رز ده بوو. هه ندیکی تر وای بو ده چوون که کۆکردنه وه ی سه ره وه ت و سامان و مندال زۆری سه ره وه ی و گه وه یه، شانازی پێوه ده کردن، هه ندیکی تریان له زه وتکردنی مالی خەلک و سته م و رشتنی خۆتی خەلکیدا ده بینێ، که سانیکی تر له زیاده روه ی له خه رجی زۆردا ده بینێ، منیش ئەو نایەتەم هێنایە بهر چاوی ئەوان ﴿اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ (الحجرات/ ۱۳) واتە: به رپێژترین که ستان لای خوی گه وه به ته قوا ترین که ستانه. له بهر ئەوه ته قوا و پارێزگاری و له خوا ترسانم هه لێژارد، چونکه دلتیا بووم که قورنانی پیرۆز راستگۆ و درووسته وه گومان و بۆچوونه کانی ئەوانه هه مووی به تال و خه یان بوو.

سوودی پێنجه م: خەلکیم بینێ هه ندیکیان تانه وته شه ر ده دن و به خراپ باسی ئەوی تری ده کرد، هه ندیک غه یبه تی هه ندیکی تریان ده کرد، ئەوه ش به هۆی ئیره یی به مال و مندال و زانستیکه وه که خوا به هه ندیکی تریان به خشی

بوو. منیش ئەم ئایەتەم کردە پەيامکاری خۆم ﴿نَحْنُ قَسَمًا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا﴾ (الزخرف/۳۲) واتە: ئیمە بژیوی ژیاغان له نێوانیاندا دابەش کردوو. ئەو لە لای من ڕۆشن بوو کە دابەشکردنە کە لە لایەن خواوەیه لەبەر ئەو ئەرەیی بە هیچ کەس نابەم، ڕازیم بەبەشی خوا.

سوودی شەشەم: بێنیم خەلکی هەندیکیان دوژمنایەتی هەندیکێ تریان دەکەن بۆ مەبەستێک یان بەهۆیە کەو، بەلام من سەرئەجی ئەم ئایەتەمدا کە دوژمنم بۆ دیاری دەکات ﴿إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَاتَّخِذُوهُ عَدُوًّا﴾ (فاطر/۱۶) واتە: بێگومان شەیتان دوژمنی ئێوەیە، ئێوەش ئەو بە دوژمنی خۆتان دابنن. لێرەدا بۆم دەرکەوت کە تەنها دوژمنایەتی شەیتان پێویستە و دوژمنایەتی کەسی تر دروست نییە.

سوودی حەوتەم: بێنیم خەلکی هەولێ زۆر دەدات بۆ بژیوی ژیاان بەشیوەیک کە لە گومانلێکراو و حەرام ناگەرێتەو. تەنانهت خۆی زەلیل و داماو دەکات لەبەرەمبەر دەست خستی شتیکی کەم، بەلام من ئەم ئایەتەم کردە بنەما لەم بوارەدا ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا﴾ (هود/۶) واتە: هیچ زیندەوهرێک لەزەویدا نییە کە ڕۆژی لای خوا نەبێت. لێرەو تێگەیشتە کە ڕۆژی من لای خواوە ئەو گرتنی داو، خۆم بە پەرستیەو خەریککرد خۆم لەهەموو هێزێکی تر بێتیار کرد.

سوودی هەشتەم: بێنیم هەرکەسێک پشێوەنایەکی هەیە لەدروستکراوان، درهەم و دینار، هەندیک پلەوپیایە بۆ خزی داناو، بەلام منیش ئەم ئایەتەم هێتایە بەرچاوم ﴿وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ (الطلاق/۳) لەبەر ئەو پشتم بەخوا بەست و دلنایام ئەوم بەسە.

(شەقیق) وتی: خوا سەرکەتووترت بکات من سەیری تەورات و ئینجیل و رەبور و فورقانی کردووه، هەر جواریان له جوارچێوهی ئەو هەشت سوودەدا باس دەکەن.

۱۵ - عن عبدالله بن عباس (رضی اللہ عنہ) عن النبی (ﷺ) قال: (من فسر القرآن برأيه فليتبؤ مقعده من النار). أخرجه الترمذي .

واتە: لە عەبدوللای کوری عەباسەو (ﷺ) لە یەغەمبەرەو (ﷺ) فەرموویەتی: هەر کەس قورئان بە بۆچوونی خۆی لێکدا تەو بەشوتنی خۆی لە ناگر دیاری بکات. قورئانی بیرۆز هەندیکێ ئەوی تر تەفسیر دەکات. ئەوێ لە نایدتێکدا بە کورتی باسکراوە لە چەند ئایەتی تردا بە درێژی باسی لێوە کراوە. دواى ئەو بە فەرموودەى یەغەمبەر (ﷺ) قورئان تەفسیر دەکرێت. دواتر بەراو بۆچوونی هاوێلە بەرێزەکانی یەغەمبەر (خوا لێان زازی بیت)، زانیانی تەفسیر لەسەر ئەو بنچینانەو رێزمانی عەرەبی کە قورئانی یی ھاتۆتە خوار تەفسیر دەکەن. ھەر ھەشتیکیش کە خۆیان بە تەقواو بۆخوا ژانیان پێخشیون بە جوانترین شیوە تەفسیری قورئانی بیرۆزیان کردووه، بەلام تەفسیرێک بەمەبەستی چەسپاندنی مونکەرێک یان قەدەغە کراوێک یان خۆلادان لە ئەجماعی فەرمانێک و کردن یان ووتن یان ڕۆشتن بۆ حەرەمێک کە دەقیکی ڕوونی لەسەر ھاتووه. یان تەنھا بۆ ئەو بێت کە ناوی بچیتە ریزی موفەسیرینەو بۆ ناوبانگ دەرکردن، ئەوێ بە کە فەرموودە کە ناگاداری و ھۆشیاری دەر بارە داوہ.

ئەبوبە کری سدیق دە فەرموویت: چ زەو یەک ڕامدە گرت یان چ ناسمانێک سیبەرم بۆ دەکات ئەگەر بە ڕاوبۆچوونی خۆم قورئانم تەفسیر کرد.

ئەبۇ دەرداء (رضی اللہ عنہ) دەفەرموویت: کەسێک زانا نییە بە قورئان تا نەبینێ کە قورئان چەند تەفسیریکی هەیە، واتە زیاد لە مانایەک هەڵدەگرێت. هەر ئەوە بوو پالێ بە زانیانە وەنا چەندین بەرگ لە پەرتووک دەربەکەن کە هەلۆستە کردن و تەئەمولاتی جوان و لایەنەکانی تەفسیری قورئان لەخۆ بگرێت وەکو تەفسیری (طبری، فی ظلال القرآن) چەندین پەرتوکی تەفسیری تر هەیە کە پشتیان بێ دەبەسێت. هەروەها تەفسیرەکانی (طبری، قرطبی، ابن کثیر، الألوسی، القاسمی، البغوي، خازن، منار) تەفسیری کورتکراوەش وەکو (جلالین، بیضاوی، نسفی، تسهیل، تەفسیری ئاسان).

۱۶ - عن جندب بن عبدالله (رضی اللہ عنہ) عن النبی (ﷺ) قال: اقرأوا القرآن ما اختلفت عليه قلوبكم فاذا اختلفتم فيه فقوموا عنه. (رواه شيخان)
واتە: قورئان بخوێن و لێکێدەنەو تائەوێ کە دڵکانتان یەکدەخات و خۆشەویستی زیاد دەکات، بەلام ئەگەر جیاوازی و رای جۆراوجۆر دروست بوو هەستێ لەسەری.

مەبەست لە (اقرأوا) خواش باشتر دەزانیت واتە دراسەو لێکۆڵینەوێ لەسەر بکەن (اختلاف) ش هەر جۆرە جیاوازیەک لە تەفسیر، لە مانا، یان بنەماکانی تەجويد، یا زانستی قورئان، یان استنباط و هەلگۆزان.... هتد. هەرچیکە کە نێگەرانی و دوو پارچەیی دروست بکات وە بێتە مایە لایەزی و لەیەکە خوێندن. ئەوە پێویستە واز لە خوێندنەوێ لێکدانەوێشی بهێنێ کە نیشانەی دووبەرەکی دەرکەوت، چونکە بەرەکەتی قورئان خوێندنە کە نامیتێت و شەیتان دەچیتە ناوێ و ئەوە بۆ ئەوەی حەزە دەروونیەکانی مەرووف لە خۆدەرخیست و لەخۆرازیبون و خۆپەرستی بهێژیت.

سه هلي ته سړی (ﷺ) ده لیت: له قورئاندا دوو نایه ته هیه چنده
 بو دد بهرامبر نه وانه ی دهمه دهم بهرامبر قورئان ده کهن: ﴿مَا يُجَادِلُ فِي
 آيَاتِ اللَّهِ إِلَّا الَّذِينَ كَفَرُوا﴾ (غافر/۴) واته: که سانیک دهمه دهمو جه دهل
 له ناته ته کانی خوادا ده کهن کافرن. بهو مانایه ی که به هو ی هوای نه فس و بیری
 نه سکی خو یانه وه کی بهر کی و ململانی له بهرامبر نایه ته کانی خوادا ده کهن،
 نایه تی دوو هم ﴿وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ﴾ (البقره/۱۷۶) واته:
 نه وانه ی له راستی قورئان گومانیان هیهو هه ریه که یان قسه یه کی هیه دهر باره ی
 و جیاوازن له سړی.. نه وانه گومران و له بینه و بهر دهمو مشهور یکی ناخوش و
 ماکو که کی قول داند..

یه کیک له هو کاره سهره کیبه کانی جیاوازی بریتیه له دهمه دهم، که
 خوی گه وړه قه ده غه ی کردووه له نایه ته پیروزه که ی پشتر دا، واته دهمه دهم و
 کی بهر کی له قورئانی پیروزدا قه ده غه کراوه جا نه وه له قورئاندا بیت یاخود نا،
 نه گهر به هو ی ته عه سوب وده مارگیری بو راو بو چونی خوی وه بهرگری کردن
 لسی به ههمو شیوازیکی راست و ناراست. وه پیغه مبه ریش (ﷺ) پاداشتی نه و
 که سہی که واز له جه دهل و دهمه دهم ده هیت دیاری کردووه که خوی گه وړه
 خانوویه کی له ناوه راستی به هشتدا بو دروست ده کات نه گهر له سهر ناهق
 بیت. به لام دهمه دهمو مل ملانیکه بهرگری بیت له راستی دزی که سانیکي دوور
 له راستی نه وه پتویسته به ناموزگاری جوان بیت هه روه ک خوی گه وړه
 دده فرمویت: ﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي
 هِيَ أَحْسَنُ﴾ (النحل/۱۲۵) واته: بانگه واز بو ریازی په وړه ردگاری خوت بکه به
 دانایی و ناموزگاری جوان و هاشترین شیوه په یقینان له گهل بکه. نه و جه ده له ی
 که له نایه ته که دا هاتووه نه وه نیه که له فرموده که دا قه ده غه کراوه که

ههلقولاوی ئارهزووه کانی نهفس و خۆپه‌رسییه. به‌لام جیاوازی له تیروانینه‌کانیدا که له‌سه‌ر بنه‌مای راست و دروست سه‌رچاوه‌ی گرتووه وه‌مه‌به‌ست لێی ئیجتیهادو هه‌لگواسته له‌گه‌ن جوژینک له‌ئه‌ده‌ب و رێزگرتی رای جیاوازی به‌رامبه‌ر ناچیته چوارچێوه‌ی ئه‌وه‌ی که خوا قه‌ده‌غه‌ی کردووه، چونکه خوای گه‌وره مرۆفه‌کانی به‌جیاواز دروست کردووه و تواناو لیهاتنه‌کانیان به‌بێ تیگه‌یشتن و پینگه‌یشتیان جیاوازه وه له‌هه‌لسوکه‌وتی رۆژانه‌کانیاندا ده‌نگ ده‌داته‌وه.

١٧- قال ابن عباس ((ﷺ)): توفي رسول الله (ﷺ) وأنا ابن عشر سنين وقد قرأت المحكم فقلتُ له: وما المحكم، قال: المفصل وهو من الحجرات. (رواه البخاري)

واته: کۆری عه‌باس ده‌فه‌رمووی: یهغه‌مه‌بری خوا (ﷺ) وه‌فاتی کرد من ته‌مه‌ن ده‌سالان بوو وه مه‌حکه‌مم خوینده‌وه پێم ووت: مه‌حکه‌م چیه، فه‌رمووی: بریتیه ((المفصل)) که له‌سوره‌تی (الحجرات) دایه.

- عبدالله‌ی کۆری عه‌باس (ﷺ) کاتی ده‌فه‌رمووی من مه‌حکه‌مم خوینده‌وه ته‌مه‌ن ده‌سالان بوو مه‌به‌ستی له‌وه‌یه که جوژنه‌کانی کۆتایی له‌قورئان له‌به‌ر کردووه له‌سوره‌تی (الحجرات) هه‌ تاسوره‌تی (الناس).

عومه‌ری کۆری خه‌تاب خوا لێی رازی بێت وای پێ خۆش بوو که‌منداڵ پێنج ئایه‌ت پێنج ئایه‌ت فیر بکری‌ت وه له‌و باره‌یه‌وه رپوايه‌تیک هه‌یه له‌ (أبي العالیه) وه ووتویه‌تی: فیری قورئان بێن پێنج ئایه‌ت پێنج ئایه‌ت، چونکه یهغه‌مه‌بر (ﷺ) پێنج پێنج له‌ جبریلی وه‌رده‌گرت.

و له رێوايه تێكى تره (من تعلمه خمسا خمسا لم ينسه) واته: هەر کەس
 سەح بەنج فێری بێت بیری ناچیتووه. مەبەست لێره دا ئهوهیه که جبریل زۆربهی
 حاره کان پێنج ئایهتی دابهزانندوو، بهلام جار هه‌بووه زیاتریش بووه وهه‌ندێک
 حارێش یه‌ک ئایهت یان به‌شێکی ئایه‌تێکی دابه‌زانندوو.

یه‌کێک له مافه‌کانی منداڵ به‌سه‌ر دایک و باوکیه‌وه ئه‌وه‌یه که فێری
 قورئانی بکه‌ن وه له‌وه‌دا پاداشتی گه‌وره‌ی ده‌ست ده‌که‌وێت وه‌فه‌رمووده‌ش له‌و
 باره‌یه‌وه دواتر باسی لێوه‌ده‌که‌ین. ئایینی پیرۆزی ئیسلام هاغان ده‌دات
 که منداڵه‌کاغان فێری قورئان بکه‌ین، پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) له‌جه‌نگی به‌دردا
 فیدییه‌ی له‌ نه‌سیره‌کان قبول کرد به‌وه‌ی که ژماره‌یه‌ک له‌منداڵی مۆسڵمانان فێری
 حویندنه‌وه‌و نوسین بکه‌ن که‌ئه‌وه به‌لگه‌یه‌ له‌سه‌ر گرنگیدان به‌فێرکردنی منداڵان.
 هه‌روه‌ک فێربوونی قورئان له‌منداڵیدا وای لێده‌کات له‌سه‌ر بنچینه‌یه‌کی راست و
 دروستی ره‌ه‌وشتی و هاوسه‌نگی پێگات، هه‌روه‌ها وه‌رگرتنی قورئان وه‌کو
 به‌لگه‌یه‌ک له‌ژياندا زیاده‌یه‌که بۆ به‌هێزکردنی توانای منداڵ له‌سه‌ر له‌به‌رکردن
 هه‌ر له‌سه‌ره‌تای ته‌مه‌نیه‌وه وه‌ده‌بێته‌ هۆی به‌هێزکردنی توانایی و به‌رێزی و زمان
 پاراوی وه‌ده‌بێته‌ یارمه‌تیده‌ری‌ک بۆ فێربوونی هه‌موو زانسته‌کانی تر.

دەروازەى سېھەم لەبەرکردنى قورئان

۱۸ - عن ابن عباس (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال ((ان الذي ليس في حوفه شيء من القرآن كالبيت الخرب)) (رواه احمد والحاكم والترمذي وصححه)
واتە: بىگومان ئەو كەسەى شىتەك لەقورئان لەدلىدا نىيە وەكو
حابوويەكى روخوا وایە.

لەبەرکردنى ئەندازەيەك لەقورئان بۆ ئەنجامدانى نوێژ فەرزی عەینە
لەسەر ھەموو مۆسڵمانێك، چونكە ھەر شىتەك بىتە ھۆى تەواو كردنى واجىك
نەویش واجبە (مالایتم الواجب الا به فهو واجب) بەلام ئەم فەرمودەيە باس
لەزیاتر لەو دەكات وەھانى مۆسڵمانان دەدات بۆ ئەوێ تا دەتوانن زۆرتر
لەقورئان لەبەریكەن كەواتە ئەو سوننەتێكى مۆئەكەدە. زانایان راجیابازن
لەسەر ئەوێ كامیان باشرە، خوێندنى قورئان لە(مصحف)دا یان خوێندنى لەبەر،
ھەندىك لەزانایان دەلێن: لێرەدا مەبەست لەجۆرى خوێندنەكەدا لەوێ كەئایا
كامیان خشوعى زیاتر دەست دەكەوێت، لەخوێندن لەناو(مصحف)دا وەبە
سەیر كردنى پەرەكانى قورئان یان لەبەردا، ھەركامیان خشوعى زیاتر تیاوو
نەوێیان باشرە، جا ئەگەر ھەردووکیان وەكو یەك بوون ئەوا خوێندن
لەناو(مصحف)دا باشرە.

۱۹ - عن ابي هريرة (رضي الله عنه) قال: بعث رسول الله (ﷺ) بعضاً وهم ذو عدد فاستقراهم، فقرأه كل رجل منهم ما معه من القرآن فأتى على رجل من احدتهم سناً فقال (مامعك يا فلان)؟ فقال: معي كذا وكذا وسورة البقرة

قال: (امعك سورة البقرة)؟ قال: نعم قال: (اذهب فانت اميرهم) فقال: رجل من اشرفهم والله يا رسول الله (ﷺ) ما معني ان اتعلم سورة البقرة الا خشية ان لا اقوم بها فقال رسول الله (ﷺ): تعلموا القرآن فاقروا واقرئوا فان مثل القرآن لمن تعلمه فقرأه وقام به كمثل جراب محشو مسكاً يفوح بریحه كل مكان ومثل من تعلمه فیرقد وهو في جوفه كمثل جراب وكىء على مسك. (رواه النسائي وابن ماجه وابن حبان والترمذي وصحاحه)

واته: له نه بی هورهیره وه (ﷺ) فهرمووی: یتغمبهری خوا (ﷺ) کو مه لیکی نارد وه کو نوینه رایه تی که له ژماریه ک بی که تابون، قورانی پی خویندنه وه، هریاوێک چندی له قورئان لابوو ده بخویندنه وه له دواى هه موویان پیاوێک هات له هه موویان گه نخر بوو، فهرمووی: (چیت لایه نه ی فلان؟) وتی: نه وه نه وه و نه وه نه له گه ل سورته تی (البقرة) یتغمبهر (ﷺ) فهرمووی: سورته تی (البقرة) ت له لایه یان له به ره؟ وتی: به لای، فهرمووی: پرۆ تو پیشه وایان به. پیاوێک که که سایه تییه کی به رزی هه بوو وتی: به خوا نه ی یتغمبهری خوا هیچ شتێک به ری لی نه گرتم له له بهر کردنی سورته تی (البقرة) ته نه ترس نه بیت له وهی که نه توانم پی ههستم، یتغمبهری خوا (ﷺ) فهرمووی: قورئان فیربێن وه بیخویننه وه وه به خه لکی بخویننه وه، چونکه غوونه ی قورئان بو که سیك فیری بیت، له به ری بکات و بیخویننه وه وه کار ی پی بکات وه کو غوونه ی جهوالتیک (جواب) ه تا پر بیت له بوئی خوئی مسک که به بوئی خوئی هه موو شویتیک پر بکات، وه غوونه ی نه وهی که قورئان فیرده بیت و پان ده داته وه وه کو غوونه ی جهوالتیک وایه که ناختراییت به مسک. بهوشیه خوا ی گه وه که سانیک بهرز ده کاته وه که زانان وه ریزیان ده دات به سه ر که سانی تر دا له ژپانی دویادا وه پاداشتی رۆزی دوا یی زۆر گه وه ره تره، وه له بهر کردنی قورئان یه کی که

له بێلگه سه ره کیه کانی زانستی که سیک وه پاشان ریزدار کردنی و وه رگرتنی
بلدی بالا.

نهم فهرمودیه به لگه یه له سه ره نه وه ی که نابیت مروّفی موسلمان خو ی
لابدات له له به ره کردنی ئایه تیک یان سوره تیک گوایا له ترسی نه وه ی که ناتوانیت
پی هه ستیت و کاری پی بکات، به لکو پیوسته چه ندی له توانادا هه یه له به ری
بکات، چونکه قورنانی پیرۆز فهرمودیه به ره که ته له ناخی باوه رداردا وه هه ر ناخ و دل
و ده رو نیک بیه ش بیت لی وه کو مالیکی رو خاو و که لا وه وایه. جا نه گه ره
نو که سه ی له به ری ده کات پی هه ستیت و بتواتی هه موو واجبه کانی به جی
به نیت گرنه نه وه یه که که سیک بوخوش و تام شیرین ده رده جیت. که واته
قورنانه به ره کردنه که ی پیوه ی ده ربکه ویت یان نا واته که سانی تر سوودی لی
وه ربگرن یان نا گرنه نه وه یه نه وه شه ره فه ی به رده که ویت.

۲۰ - عن سهل بن سعد (رضی الله عنه) قال: اتت ان النبي (ﷺ): امرأة
فقال: انها وهبت نفسها لله ولرسوله، فقال: مالي في النساء من حاجة، فقال
رجل زوجنها قال: اعطيها ثوباً، قال: لا اجد، قال: اعطيها ولو خاتماً من حديد
فاعتل ذلك، فقال: مامعك من القرآن؟ قال: كذا وكذا، قال: قد زوجتك بما
معك من القرآن. (متفق عليه)

واته: له سه هلی کوپی سه عده وه (ﷺ) فهرمودی: ئافره تیک هاته لای
پیغمه بر (ﷺ) ووتی: من خوّم به خشیوه به خواو پیغمه بره که ی. پیغمه بر (ﷺ)
فهرمودی: پیوستیم به ژن نیه. پیاو نیک ووتی: بیکه نه به هاو سه ری من،
پیغمه بر (ﷺ) فهرمودی: کراسیکی پی به خشه، ووتی: نیمه، فهرمودی: بیده ری
نه گه ره مستیله یه کی ناسنیش بیت، نه وه شی نه بوو، پیغمه بر فهرمودی: له قورنانه

چهندت له بهره؟ ووتی: نه وەندە و نه وەندە، فهرمووی: نه وه مارهم کرد به وهی که له بهرته له قورئان.

نهم فهرموودهیه سونهتی کهمی مارهی پشان ده دات له سه ره تایی رۆژی ئیسلامی زی پیندا، سه ره تا به کراسیک دهستی پی کرد پشان به شتیکی بهرجهسته نه گهرچی موسیله یه کی ئاسنیش بیت پشان سیهه میان نه وهی له بهری بوو له قورئان، واته مارهییه کهی نهو قورئانهی له بهریه تی فیری بکات.

٢١- عن عمر بن الخطاب (رضی الله عنه) ان النبي (ﷺ) قال: ان الله يرفع بهذا الكتاب اقواماً ويضع به آخرين. (رواه مسلم) واته: بیگومان خوی گه وه بهم قورئانه هه ندیک نه ته وه بهرز ده کاته وه هه ندیکی تریش داده به زینیت.

ئهوانه ی که خوا بهرزی کردنه وه بهم قورئانه ئهوانه بوون که فیری بوون و له بهریان کردو و خه لکیان فی کرد وه خوشیان کاریان پی کرد، به لام ئهوانه ی که دایه زانندن بهو قورئانه ئهوانه بوون و ئهوانه که بی باوه رن و ئینکاری ده کهن و بی ریزی ده نوین بهرام بهر به قورئانه که وه هه لگه رانی قورئانه که. ههروه ها ئه وه شی لی ده خویندریته وه که هه ر له ناو موسلمانیشدا که سیک که زیاتر له خزمهت قورئاندا بیت و کاری پی بکات وه زانسته قورئانییه کانی زیاتر لا بیت نهو شایه نی پشه وایه تییه.

ههروهک و له فهرمووده کهی پشتو تر دا ده رکهوت که پیغه مبه ر (ﷺ) که سیک کردی پشه وایه ئه میری نهو موسلمانانه ی که نار دنی بر کاریک که له هه موویان گه نج تر بوو، له بهر نه وهی له هه موویان زیاتر قورئانی له بهر بوو.

وه پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له جهنگی ئو حوددا شه هیده کانی دوو دوو نه خسته گۆرپکه وه وه پرسیاری ده کرد: کامیان قورئانی زیاتر له بهره نه وه یانی

بش دەخست، ئەمەش نیشانی ئەوێه کە سێک کە زیاتر لە خزمەت قورئاندا یە
بویستە رێژ و حورمەتی زیاتر لێ بگێری و شایستەیی پێشەوای زیاترە.

٢٢- عن عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: بنسما لاحدكم ان يقول نسيت آية كيت وكيت بل هو نسي استذكروا القرآن فلهو أشد تقصياً من صدور الرجال من النعم. (رواه الشيخان و الترمذي)

واتە: خراپترین شتێک بۆ یەكێك لە ئێوێه ئەوێه کە بڵێت ئایەتی ئەوێه
لەبیر چۆتەوێه. بەلکۆ لەبیری براوەتەوێه یادی قورئان زۆر بکەنەوێه چونکە لەدەستی
سارێندا زۆر بەتوندی هەڵدەیت زیاتر لە (النعم). لەبەر ئەوێه لەیەك چوێه هەبێه
هەندێ جار لە قورئانی پیرۆزدا یان جیاوازیان هەندێك جار قورئان لەبیر
دەچیتەوێه ئەگەر بەردەوام دەوری نەکریتەوێه، لەبەر ئەوێه پێغەمبەر (ﷺ) فەرمان
دەکات بە دەورکردنەوێه قورئان بۆ ئەوێه لەبیر نەچیتەوێه.

ئەوێه ناماژەبێه بۆ کە راهەتی لەبیر چوێه بەوێه پشت گۆی خست و
کارنەکردن بە نایەتەکان پەنا بەخوا کەنەوێه بەکاری خراپ دەدریتە قەڵەم خوای
گەورە دەفەرموی ((مَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكاً وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ أَعْمَى* قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِي أَعْمَى وَقَدْ كُنْتُ بَصِيراً* قَالَ كَذَلِكَ أَتَتْكَ
آيَاتُنَا فَنَسِيَتْهَا وَكَذَلِكَ الْيَوْمَ تُنْسَى)). (طە/١٢٤-١٢٥)

واتە: هەرکەس رو وەر بگێڕێت لە بەرنامەو یادی من و پشتی تی بکات
بێ گومان بۆ ئەو جۆرە کە سەنە ژیا نێکی ترش و تال و ناخۆش پێش دێت،
لەروژی قیامەتیشدا بەکوێری حەشری دەکەین.

ئەو جۆرە کە سە دەلێت ئەو پەرەردگار بۆ بەکوێری حەشرت کردم
خۆ من کاتی خۆی چاوساغ و بێنا بووم لەوێه لایەدا خوا دەفەرموێت تۆ نابەو
شێوێه بوی (کوێر بوی لەناستی) نایەت و بەلگەکانی نێمەدا کاتێک پێت

يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴿٦﴾ (الأعلى ٦-٧)

شاراوہو نہین.

بر او ۵.

أُنذِيكُمُ ﴿٣٠﴾ (سورة الشورى / ٣٠)

واته: هر به لاو نه هامه تیه کتان به سهر هاتیّت نه وه دهره نجامی نه و کار و کرده وانه یه که به ناره زووی خوژان ده تان کرد، پشه وایه تی و سهر و کایه تی و بهر پرستی ههر چنده له باز نه یه کی بچو کدا بیت نه گهر ته نانه ت بهرام بهر به ده کس و که مژیش بیت پیوسته داد بهر وهرانه مامه لیان له گه لدا بکریّت خو نه گهر وانه بوو نه واکوت و بهندی ده ست و پیی له پر وژی دوایدا چاوه ری ده کریّت وه سزاو نازاری دوزه خ توله ی ده بیت، دهر باره ی له بیر چونه وهش یان له بیر بر دونه وه وه پشّت تی کردن که فهر موده که نامازه ی پیکردوه زیاتر مه به ست کاری نه کردن و فهر اموش کردنی قورنانه، به لام له بیر چونه وه ی نایه ته له بهر کراوه کان ده گونجی مه به ستی فهر موده که نه وهش بگیز یته وه خواش زاناته ره، سزای له بیر چونه وهش له پر وژی دوایدا ههروه که فهر موده که نامازه ی پیکردوه بر یتیه له کم نه ندانم بوون به وه ی که ده ستی بر یت که وه کو کم و کورتی رانستی وایه له نه نجامی له بیر چونه وه له دنیا دا چونکه زوره ی سزا کان که دیاری کراون له ره گیزی نه و کاره ن که نه نجام دراوه.

۲۴- عن انس بن مالك (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((عرضت عليّ ذنوب امتي فلم ار ذنباً أعظم من سورة من القرآن او آية اوتوها رجل ثم نسيها)) (رواه الترمذی و ابوداؤد).

واته: پیغمبر فهر موویته تی (ص) گونا هه کانی نومه ته کم ینش چاوم خرا هیچ گونا هیکم له گونا هی له بیر چونه وه ی سوره تیک له قورنان یان نایه تیک له قورنان که که سیّک فیّری بووه یان کاری پی کردوه گه وره تر نه بیی. له بیر چونه وه ی نه و شتانه ی که سه بهرده کرین چهند هه کار ینکی هه یه له وانه:

لاني ساعة مشهودة والدعاء فيها مستجاب وقال اخي يعقوب لنيه (سوف استغفر لكم ربي) يقول حتى تأتي ليلة الجمعة فان لم تستطع فقم في وسطها فان لم تستطع فقم في اولها فصل ربع ركعات تقراء في الاولي بفاتحة الكتاب وسورة يس وى الركعة الثانية بفاتحة الكتاب وحم الدخان وفي الركعة الثالثة بفاتحة الكتاب والم تنزيل المسجدة وفي الركعة الرابعة بفاتحة الكتاب وتبارك المفصل، فاذا فرغت من أتشهد فاحمد الله واحسن الثناء على الله وصلّ عليّ واحسن وعلى سائر النبيين واستغفر للمؤمنين والمؤمنات واخوانك الذين سبقوك بالايمان ثم قل في آخر ذلك : اللهم ارحمني بترك المعاصي ابدأ ما ابقيتني وارحمني ان اتكلف مالا يعنيني وأرزقني حسن النظر فيما يرضيك عني . اللهم بديع السموات والارض ذا الجلال والاکرام والعزة التي لاترام اسألك ياالله يارحمن بجلالك ونور وجهك ان تنور كتابك بصري وان تطلق به لساني وان تفرّج به عن قلبي وان تشرح به صدري وان تعمل به بدني فانه لايعينني على الحق غيرك ولا يؤتيه الا انت ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم يا ابا الحسن تفعل ذلك ثلاث جمع او خمساً او سبعاً تحاب باذن الله والذي بعثني بالحق ما اخطأ مؤمناً قط) قال ابن عباس فوالله مالبت على الا خمساً او سبعاً حتى جاء رسول الله (ﷺ) في ذلك المجلس فقال يا رسول الله والله اني كنت في ماخلا لاأخذ الا أربع آيات او نحوهن فاذا قرأتها على نفسي تفلت وانا أتعلم اليوم اربعين آية او نحوها فاذا قرأتها على نفسي فكأنما كتاب الله بين عيني ولقد كنت اسمع الحديث فاذا رددته تفلت وانا اليوم اسمع الاحاديث فاذا تحدثت بها لم احرم منها حرفاً . فقال له رسول الله (ﷺ): (مؤمن ورب الكعبة يا ابا الحسن) رواه الحاكم والطبراني واه: لهئين عه باسهوه (ﷺ) دهه فرمويت له كاتيكدلا لاى يتفه مبرى خوا (ﷺ) دانيشتبويين على كورى نه بى تاليب (ﷺ) هاته لاى وتى: داىكم باوكم به قوربانان بن قورنان له سنگم دهجته دهروه

توانام به سهریدانیه (واته زوو له بریم ده چته وه) پیغمبه ری خوا (ﷺ) فموروی:
 نه ی نه بوخه سدن، چهند وشه یکت فیر بکمم خوا ده یگاته سوود بو تو، وه
 هر که سی فیر بکه یت سوودی بی ده گه یه نیت، وه نه وه ی فیری بویت و له به رت
 کرد له سنگت دا ده میتته وه؟ وتی: به لئی نه ی پیغمبه ری خوا فیرم بکه
 فموروی: نه گهر شه وی هه یی بوو توانیت سی یه کی کوتایی شه و هه سته
 چونکه کاتیکه نزا تاییدا وهرده گیریت. یه عقربی براشم به کوره کانی
 فموروو (سوف استغفر لکم ربی) پاشان داوای لی خوشبونتان بو ده کهم لای
 خوا، فموروی که شه وی هه یی هات نه گهر نه توانی نیوه ی شه و هه سته خو
 نه گهر نه توانی نه واه سهره تای شه و هه سته و چوار رکات نویژ بکه له:

رکاتی یه کهم: سوره تی فاتحه + سوره تی یاسین.

رکاتی دووهم: سوره تی فاتحه + سوره تی دخان.

رکاتی سییه م: سوره تی فاتحه + سوره تی سجده.

رکاتی چواره م: سوره تی فاتحه + سوره تی تبارک.

که له ته حیات خویندن ته واه بویت، سوپاس و ستایشی باشی خوابکه و
 صلوات بده له سهر من و ته واه ی پیغمبه ران، داوای لی خوشبون بو باوه ردارانی
 نافرته و پیاو و نه وانه پیش تو به باوه ره وه کوچی دویان کردووه. پاشان بلی:
 خواجه، پهروه ره ردگارا ره حم پیکه به وه ی واز له گونا هکان به ینم هه تا له
 زیاندا مام وه ره حم پیکه به وه ی که ته کلیم بکریتم به شتیک که په یوه ست نه
 وه نه وهم بی به خشه که چاوم له شتیکه وه بیت که ره زامه ندی تزی تیا به ده ست
 به ینم.

خوايه! ئەي بەدى ھىنەرو جوانكارى ئاسمانەكان و زەوى، خواھنى گەورەي و ريزو عيزەتيك كە نابەزيتريت ، داوات لى دەكەم يا الله يا رحمان بەگەورەيت و نوورى ڤووت كە چاوه كانم ڤوناك بكەيتەوه به قورئانەكەت، وه رمانى پى پاك بكەيتەوه وه دەروو له دلم بكەيتەوه، سنگم فراوان بكه و لاشەمى پى كارا بكه. ھىچ كەسكى تر جگه له تۆ ھاوكارم ناييت لەسەر راستى، وه كەسش نايەخشى جگه له تۆ، ھىچ تواناوھيتريك نى يە جگه لای خوا بالادەست و گە ورە.

ئەي ئەباحسن سى ھەينى يان پىنج يان ھەوت ھەينى ئەوه دوبارە دەكەيتەوه، وهلام دەدریتەوه بەپشتيوانى خوا، سویند بەو زاتەي منى بەحق رەوانە کردوو ھەرگيز باوەردار ھەلە ناکات.

(واتە ئەگەر باوەرداربيت دەگاتە ئەنجام). ئىبن عباس وتى: سویند بەخوا على پىنج يان ھەوت ھەينى بەسەرا تینەپەرى كە گەراپەوه لای پيغمبەر بۆھمان كۆر وتى: ئەي پيغمبەرى خوا پىشتر چوار ئايەت يان ھىندەي ئەوهم دەخويندەوه بان لەبەر دەکرد کوتووڤر لە بىرم دەچوووه بەلام ئەمرو چل ئايەت لەبەر دەكەم و لەبەر دەخويندەوه وهكو ئەوھى قورئانى پىروز لەبەر چاوم بيت، وهكاتى گويتم لەفەرموودەيك دەگرت كە دەمويست بيليمەوه لەبىرم نەدەما، بەلام ئەمرو كە گوى لەفەرموودەيك دەگرم، كاتيك دەمەوى بيليمەوه پيتكى ليتاپريتم.

پيغمبەر (ﷺ) فەرمووى: سویند بەخواي كەعبە باوەرداريت ئەي ئەباحسن ئەوھى فەرمودەكە داواي دەكات زالبونە بەسەر لەبىر چوئەوه داو پشت بەستن بەخواو نزاو پارانەوه كەخوا دامەزراو ڤاوەستاوى بكات كەئەوھش له توانای كەسدا نى يە جگه له الله .

له‌خواره‌وه هه‌ندیك رێنمایی پێوست بۆ باش له‌به‌ر كردن و

له‌بیر نه‌چوونه‌وه:-

١- دیاری کردنی باشترین کات بۆ له‌به‌رکردن ئەمەش له‌که‌سیکه‌وه بۆ یه‌کیکی تر ده‌گۆرێت به‌لام به‌شیوه‌یه‌کی گشتی باشترین کات بۆ له‌به‌رکردن پێش خه‌وتن به‌لام واباشه‌ دواى له‌خه‌وه‌هه‌ستان ئه‌وه‌ی له‌پێشدا له‌به‌ری کردبوو بیلته‌وه بۆ ئه‌وه‌ی بچه‌سه‌یی کاتیکی تری باش به‌ره‌به‌یانه‌ یان سه‌ره‌تای رۆژ یان ئه‌وکاتانه‌ی مرۆف‌ه‌ تاییدا ئارام و ئاسوده‌یه‌.

٢- پێوسته‌ مرۆف‌ه‌ هۆکاری گونجاو به‌کاربه‌ێتێت که یارمه‌تی ده‌دات له‌به‌رکردندا، هه‌یه‌ سوود له‌نوو‌سینه‌وه‌ی ئه‌وه‌ی ده‌یه‌وێت له‌به‌ری بکات ده‌بینێت پاشان له‌به‌رخۆیه‌وه‌ ده‌بیلته‌وه‌، به‌لام له‌وکاته‌دا چاو ده‌برێته‌ شوێنی وشه‌کان لی‌سه‌دا ته‌رکیزی ئه‌وکه‌سه‌ له‌ چاوه‌کانیدا. که‌سانیکی تر هه‌ن بۆله‌به‌رکردن ئه‌و بابته‌ی که‌له‌به‌ری ده‌که‌ن به‌ده‌نگی به‌رز دووباره‌ی ده‌که‌نه‌وه به‌شیوه‌یه‌ک که‌خۆی گۆی له‌ده‌نگی خۆی بێت یان گۆی بیستی ده‌بێت له‌نامی‌ریکی ته‌سجیل یان رادیۆ ئەم که‌سه‌ش ته‌رکیزی له‌سه‌ر گۆی‌چه‌که‌کانیه‌تی.

٣- پێوسته‌ مرۆف‌ه‌ چهند ئایه‌تێک دیاری بکات دووباره‌ی بکاته‌وه‌ وه‌چهندباره‌ی بکاته‌وه‌ تاله‌به‌ری ده‌کات دواتریش چهند باره‌ی ده‌کاته‌وه‌ تاله‌دلێدا بچه‌سه‌پێت پاشان ماوه‌ ماوه‌ له‌ چهند کاتیکی جیاوازا دا دووباره‌ی ده‌کاته‌وه‌ به‌شیوه‌یه‌ک زاتیت به‌سه‌ر له‌بیر چوونه‌ویدا.

٤- هه‌روه‌ها له‌سه‌ر مرۆف‌ه‌ پێوسته‌ ئه‌و ئایه‌تانه‌ی له‌ئه‌لفازدا له‌به‌کچوونیان تێدا به‌یه‌وه‌ستیان بکات به‌میشکی خۆیه‌وه‌ وه‌له‌گه‌ل ئه‌وشوێنه‌ی که‌له‌سوره‌ته‌که‌دان یان له‌گه‌ل چهند ئایه‌تیکی تر دا یان له‌گه‌ل شوێنی نووسینیان له‌به‌ره‌که‌دا یان له‌گه‌ل شیوازی ده‌برینیدا تا‌کو جیای بکاته‌وه‌ له‌نایه‌ته‌کانی تری

هاوشیوهی کهلهیه کچوونیان تیا دیه نه وهش بۆ نه وهیه له میشکیدا نایه ته کان هه رید که بهینی شوین و سورهت و نهو په ریه یی که تیایدا نووسراوه جیا بکاته وه.

٥- تیگه یشتنی ماناو ته فسیر و هو ی دابه زینی نایهت و سوره ته کان هاو کارینکی باشن بۆ له بهر کردن.

٦- هه رکه سیك بهرنامه ریژی بکات بۆ له بهر کردنی قورئانی پیرۆز کاتی گونجاو ده ره خسیتیت بۆ له بهر کردن و دووباره کردنه وهی، جاله کاتی پشوودا بیئت مان له کاتی کاردا بیئت.

٧- پێویسته له سه ر گهنج یان می ردمندا ل که نه و ته مه نه ی خزی به هه ل وه ربگریت بۆ له بهر کردنی قورئانی پیرۆز، چونکه زیاتر و باشتر زه مینه ی سازه وه ناماده گی باشری هه یه بۆ له بهر کردن له که سیکی به ته مه ن یان بیر، پێغه مبه ر (ﷺ) ده فهرموویت: (اغتنیم حمسا قبل خمس: شباک قبل هر مک وصحتک قبل سقمک وفراغک قبل شغلک و حیاتک قبل موتک وغناک قبل فقرک) (رواه الحاکم والیهقی) عن ابن عباس وأحمد و أبو نعیم فی الحلیة عن عمرو بن میمون.

واته: پێنج شت به هه ل و به غه نیمهت یان به ده سه تکه موت وه ربگریه پێش به سه ردا هاتنی پێنج شتی تر:

أ- گهنجیت پێش بیریت.

ب- له شماغی و ته ندروستیت پێش نه خو شیت.

ت- بی ئیشی و ده ست به تالیت پێش سه رقالتیت.

پ- ژیا نیت پێش مردنت.

ج- ده وله مه ندیت پێش هه ژاریت.

به راستی پێغه مبه ری خوا راستی فه رمووه نه و پێنج شته ی باسی کردووه ده سه تکه وتی گه وه رن بۆ مرۆفه وه کو مالتی سه ی وان بۆ رۆژی ره ش، چونکه به ری

پهنجی لاریتی بۆتمهنی پیری زۆر گرنگه ههروهها کاتی لهشاغی
بۆنهخوشتی .... هه.

له فہر موودہ کی پیغہ بہر دہا کہ نیمامی علی فیری نویژ و دوعا کرد
 بولہ بہر کردنی قورثانی بیروز ناماژہ کہ ہدیہ بہوہی کہ پیوستہ مروثی باوہر دار
 دلیابیت لہوہر گرتنی نزوا پارانہوہ کانی لای خوای گہورہ ہہروہ کہ
 لہ فہر موودہ کہدا ناماژہی پی کردوہ کہدہ فہر موویت : (ادعوا اللہ وانتم
 موقنون بالا جوابہ وأعلموا ان اللہ لا یستجیب دعاء من قلب غافل لاه) (رواہ
 الترمذی والحاکم عن ابی ہریرۃ رضی اللہ عنہ) .

واته: نزا بکهڼ و داوا بکهڼ له خوا بهوې که ئیوه یه قین و دلنیا تان هه بیت
له وړه گرتی وه بزانی که خوی گه وړه نزا و پارانه وه له دلیکی بی ناگا و بی
هوش و ږنا گرتی بېگومان دل که هوشیکی نه بیت وه که شو... بی به تال وایه
سهریش که جوشیکی نه بیت وه که زر که تال وایه هه وړه کو (مه حوی)
ده فەر مو ویت:

سەرکەجۆشنىكى نەبىت مەن زىرکە تالىم بۆچىيە

دل کە ھۆشیکی نەبێت مە شیشە ی بە تالم بۆچیە

دهروازهی چوارهم

کارکردن به قورنان

۲۶- عن ابي هريرة (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((من قرأ القرآن وعمل بما فيه ألبس والداه تاجاً يوم القيامة ضوءه احسن من ضوء الشمس في بيوت الدنيا لو كانت فيكم فما ظنكم بالذي عمل بهذا)) (رواه ابو داود).

واته: له نه بی هورهیره وه (رضي الله عنه) له یهغه مبهروه وه (صلى الله عليه وسلم) فهرمودیه تی: هه رکهس فورنان بخوینیت و کاربکات بهوهی تیایه تی تاجی ریز و گهورهی ده گریتیه سهری داک و باوکی له رۆزی دوایدا رووناکیه کهی باش و رۆشنتره له تیشک و روناکی خۆر له ماله کانی دنیادا نه گهر تیا تاندا بیت، نهی گومانان چیه بهو که سهی که خۆی کاری پیده کات.

نامازهی فهرمودیه که بۆریز و پله و پاییهی قورناخوینیه که کاری پیده کات ماداسته کهی ته نهها بۆخۆی نییه به لکو دایکو باوکیشی ده گریتیه وه نه گهر ساوه دارین. بۆچی تاج ده خریته سه سهری دایکو باوکی قورناخوین و کارپیکاری، له کاتی کدا که نهوان بهو کاره هه لته ستاون به لکو کرپه که یان یان که چه که یان پی هه ستاوه؟!

وه لاهه کهی نهوهیه که نهوان بوونه هۆی سازکردنی مندا له که یان بۆنه و کاره له ریتی پهروه ده و فیرکردنی یان له رینگه ی نزا و پارانه وه بۆی یان له بهر نه وهی باش پیا نکه یاندوه وه له ریتی پندانی خواردن و خواردنه وهی حه لال. پته مبهردا (صلى الله عليه وسلم) ده فهرمودیت: ((اذا مات الانسان انقطع عمله الا من ثلاث: صدقة جارية، او

علم ينتفع به، او ولد صالح يدعو له)) (عن أبي هريرة رواه البخاري في الأدب و مسلم وابوداود و الترمذي و النسائي). واتە: ئەگەر مەرۆفە مرد کارەکانی لێی دەبەجێت و خێری یی ناگات جگە لەسێ ڕینگەوه:

١- خێرو سەدەقه‌یه‌کی بەرده‌وام.

٢- زانستێک کەسوودی لێ وەرەگیرێت.

٣- مندالێکی سالتح و چاک نزای بۆبکات.

مەرۆفە مردوووە کە بۆتە هۆی ئەنجامدانی ئەو سیانە لەبەرئەوه‌ پاداشته‌کە ی پێدەگات لەژێان و پاش مردنی. لێره‌دا مندالە سالتحە کەش کەقورئان دەخوینیت و کاری پێدەکات، ئەوان هانیان داوه‌ و کارناسانیان بۆکردوو.

٢٧- عن النّوأس بن سمعان (رضی اللّٰه عنہ) قال سمعت رسول الله (ﷺ) يقول: یؤتی یوم القيامة بالقرآن واهله الذین کانوا یعملون به فی الدنیا تقدّمه سورة البقرة و آل عمران تحاجّان عن صاحبهما. (رواه مسلم).

واتە: لە ئەو‌اسی کورپی سەمەعانه‌وه‌ (رضی اللّٰه عنہ) ووتی لەپێغه‌مبەرەم بیست دەیفەرموو: ڕۆژی دوا‌یی قورئان و هەلگرا‌نی کەکاریان پێکردوو لەدو‌نیادا دەهێترێن سو‌ره‌تی (البقرة، ال عمران) پێشیان دەکەون و نکا بۆ هاو‌ەڵکەیان دەکەن کە لەبەریان کردوون و کاریان پێکردوو.

ئەبو سەعیدی خەراس (رضی اللّٰه عنہ) فەرموو‌یه‌تی: یەکم تێگە‌یشتن بۆ قورئانی پێ‌ڕۆز کارپێکردنیه‌تی، چونکە زانست و تێگە‌یشتن و هەلگوا‌ستی تێدا‌یه‌ وه‌ سەره‌تای تێگە‌یشتیش گو‌ی‌نگرتن و بیننه‌ هەروە‌ک خوا‌ی گە‌وره‌ دەفەرموو‌یت: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَن كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ (٢٧)، واتە: لەوه‌دا یادخستنه‌وه‌ هەیه‌ بۆ کەسێک خوا‌ه‌ن دلتێکی زەه‌دوو‌بێت یا‌ گوی هەلب‌خات و بە‌نا‌گاو هۆشیاری‌یت. وه‌ده‌فەرموو‌یت: ﴿الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ

أَخْبَنَهُ ﴿زمر/١٨﴾ واتە: مژدەبەدە بەو بەندانەم کە گوێ لەووتەکان دەگرن و شۆین باشترینیان دەکەون ئەم نایەتە ناماژە بەو دەکات کە خەڵک گوێ لەهەموو ووتەکان بگرن، بەلام دواى باشترینیان بکەون ، قورئانی پیرۆز لە هەمووی باشترینە وەمانای شۆینکەوتنی باشترین ئەوەیە کە کۆمەڵێک زانیاری و بابەتی سەرسۆرەیتەر بۆ دڵەکان دەردەکەوێت لەمیانەى گۆیگرتن و تیگەبشتن و هەلگواستن، گوێ گرتن لە قورئان وەکو ئەوەی کە پیغمبەر (ﷺ) لە جبرئیلی دەیست تۆش لەو کاتەدا گوێ بیستی دامەزراندنی ئەو نایەتە بێت هەروەک خوای گەرە دەفەرمووێت: ﴿وَإِنَّهُ لَنَزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ* نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ* عَلَى قُلُوبِكَ لَتَكُونَ مِنَ الْمُنْذِرِينَ﴾ (الشعراء/١٩٢-١٩٤) واتە: ئەو قورئانە لەلایەن پەرورەدگاری جیهانیانەووە دابەزیووە کە روح الامین هێناویەتی وەدای بەزاندۆتە سەر دلتی تۆ ئەى (محمد) بۆ ئەوەی لەوانەبێت کەهۆشیاری بەخش و راجەلە کێنەر بێت.

دارمى لە علی-یەووە وەری گرتووە کە فەرموویەتی ئەى زانستخوازن کار بەزانستە کەتان بکەن چونکە زانا ئەو کەسە یە کە کار بە زانستە کەى دەکات و زانست و کردەووە کەى هاوشانی یە کەن، وە کەسانێک ئەبن کە زانست وەر ئەگرن بەلام کاری پێ ناکەن باری نەتییان جیاواژە لە باری ناشکریان لە گەڵ خەڵکی دا دادەنیشن وەپۆز بەسەر یە کۆریدا لێدەدەن بەجۆریک پیاو تورە دەبێت لەهاونشین و هاوڕیکەى کاتێک ئەو بە جیهیلایەت و ڕوو لە کەسیکی تر بکات واتە ئیرەیی لە ئێوانیاندا دروست دەبێت.

٢٨- عن عبدالله بن عمرو (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((لا حسد الا في اثنتين: رجل آتاه الله القرآن فهو يقوم به آناء الليل وآناء النهار، و رجل آتاه الله مالاً فهو ينفقه آناء الليل و آناء النهار)) متفق عليه .

واته: له عبداللهی بن عهمره وه له یغمهبره وه (ﷺ) که فهرمودیه تی: نیره ی دروست نییه جگه له دوو حالت: پیاویک یان که سیک قورنان فیر بهووه و له بهری کروه کاری پنده کات به شهو و به رۆژ.

وه که سیک خاوهن مان و سامانیک لئی ده به خشی به شهو و به رۆژ. هه سودی و نیره ی خراب و زه مکر او نهویه که هیوا خواز بیت نیعمه تیک که ههیه نه مینی و له ناو بچیت. به لام هه سودی باش نهویه که هیوا بخوازی نهویه هه سودی و نیره یی پنده بریت له زانست و مال دهست بخیریت.

ههستانی شهوانه بو قورنان خویتدن و فیربون و له بهر کردن تام و چیری تاییه تی خوی ههیه که دووره له چاوی خه لکی، به لام به رۆژدا بخویریت و کاری پیکریت له بهر چاوی خه لک به گۆیره ی فرمانی خوا به کار کردن وه بوئه وه ی بیته سه ره مشق بو که سانی تر تاچاوی لی بکیریت و پاداشتی له شویتکه وته یی نهوانیش دهست بکه ویت.

رچه اوکردنی زنجیره بهندی له فهرموده که دا گرنگه، ریزو پله ی قورئاخوین و کاری بکردنی پاشان ریزو پله ی مان به خشین. عملی کوری نه بو تالیب (ﷺ) به (کمیل)ی فهرمود: زانست و زانیاری باشه له مان و سامان. زانست پارێزگاریت لیده کات، به لام تو پارێزگاری له مان و سامان ده کدیت. زانست فرمانپه وایه، به لام مان فرمانی له سه ره ده کیریت. مان لینه رکردنی که می ده کات، به لام زانست لییه خشیی زیادی ده کات (که مکردنی مان به به خشین له رواله تدایه که خه لکی وایده بینیت، به لام لای خوا زهاده کات)

یغمهبری خوا (ﷺ) ئهم فهرموده به ی به فهرموده به کی تر لیکداوه ته وه که ئه بی کبشه ی نه غاری (ﷺ) رپوایه تی ده کات که ده فهرموده تی: ((مثل ههذه الامة مثل اربعة: رجل اتاه الله مالا وعلماً فهو يعمل بعلمه في ماله. ورجل اتاه الله

علما ولم یؤته مالاً فيقول رب لو ان لي مالاً مثل مال فلان لكنت اعمل فيه بمثله
فيهما في الاجر سواء (وهذا منه حب لان يكون له مثل ماله فيعمل مايعمل من
غير حب زوال النعمة عنه). ورجل آتاه الله مالاً ولم يؤته علماً فهو ينفق في
معاصي الله عزوجل: ورجل لم يؤته علماً ولم يؤته مالاً، فيقول: لو ان لي مثل مال
فلان لكنت انفقته مثل ما انفق في المعاصي، فهما في الوزر سواء)) رواه ابن
ماجهوالترمذي وقال حسن صحيح.

واته: نموونهی ئەم نەتەووە وەکو نموونهی جوار کەسە: کەسێک خوا زانست
و مالتی پێهەخشێو، کار بەزانستەکە دەکات لە مالهە کەیدا، کەسێکی تر خوا
زانستی پێهەخشێو، بەلام مالتی نەداوەتێ دەلێت: خواپە نەگەر وەکو فلانکەس
مالت بەمن بپهەخشایە وەکو ئەزم دەکرد. ئەوان هەردووکیان لەپاداشتدا
یەکسانن (ئەووە حەزیکە لەودا کەنەگەر مالتیکی وەکو مالتی ئەوی تری هەبواپە
وەکو ئەو بەکاری دەهێنا پێهەوی حەز بەتیاجوونی بکات.)، کەسێکی تر مالت و
سامانی هەپە، بەلام زانستی نییە، مالهەکە لەسەرپێچی فەرمانی خوادا بەهەدەر
دەدات. وەکەسێکی تر نەمان و سامانی هەپە و نەزانستی هەپە، دەلێت: ئەگەر
مالت و سامانی فلانکەسەم دەبوو، وەکو ئەو لەسەرپێچیدا خەرجم دەکرد، ئەوان
هەردووکیان لەگوناھو سزادا یەکسانن.

بەلام لەوهدا کەناواتە خوازییت مالت و سامانی هەبێت بۆ کاری چاکەو
خەزمەتکردن بپهەخشیت پێهەوی ناوات بە لەناوچوونی بخوازییت لەدەستی
کەسێکی تردا ئەووە لەخێرو چاکەدا هاوشانی ئەو کەسەپە. ئەگەر ئەو بەخشش و
نیعمەتە ئاینی بوو وەفەرزیشت بوو وەکو باوەرو نوێژو زەکات، ئەم کێپەرکێشە
واجب و پێویستە چونکە نەگەر وانهکات و ناواتەخواز نەبێت ئەوا لەگوناھدا

ده‌مییته‌وه. كه‌ئه‌وه‌ش قه‌ده‌غه‌كراوه، به‌لام ئه‌گه‌ر ئه‌و نێعمه‌تانه‌ له‌ فه‌ضائیلدا بوو وه‌كو مال به‌خشین له‌خێرو چاكه‌دا ئه‌وه‌ سوننه‌ته.

٢٩- عن عبد الله بن عمر (رضي الله عنه) عن رسول الله (ﷺ) قال: ((من قرأ القرآن فكأنما استدرجت النوبة بين جنبيه غير انه لا يوحى اليه، ومن قرأ القرآن فرأى أن أحدا اعطي افضل مما اعطي فقد عظم ماصغر الله وصغر ما عظم الله. وليس ينبغي لحامل القرآن ان يسفه فمن يسفه او يغضب فيمن يغضب او يحتد فيمن يحتد ولكن يعفو ويصفح لفضل القرآن)) (رواه الطبري). واته: هه‌ركه‌س قورئان بخوێنێت وه‌كو ئه‌وه‌ وایه‌ پێغه‌مبه‌رایه‌تی له‌نیوان هه‌ردوو لایدا ده‌ست خستییێت جگه‌ له‌وه‌ی كه‌ وه‌حی (نیگا)ی بو‌ نایه‌ت. وه‌ هه‌ركه‌س قورئان بخوێنێت و وابینێت كه‌ كه‌سێكی تر له‌م باش‌تری پندراوه، ئه‌وا به‌گه‌وره‌ی داناوه‌ شتێك كه‌ خوا به‌جووکی كردۆته‌وه‌ وه‌به‌جووکی داناوه‌ شتێك كه‌ خوا گه‌وره‌ی كردوه‌وه‌.

بو‌ قورئاخوێن نییه‌ كه‌ له‌ به‌رامبه‌ر ناژیریدا ناژیرانه‌ مامه‌له‌ بكات یان تو‌ره‌ بیته‌ له‌ گه‌ل كه‌سێك كه‌ تو‌ره‌ ده‌بیته‌ یان توندوتیژیته‌ وه‌كو كه‌سێك كه‌ توندو تیژی به‌كارده‌هێنێت، به‌لكو لی‌بو‌رده‌و به‌خشنده‌و سنگ فراوان ده‌بیته‌ له‌ به‌ر رێژی قورئان. پێغه‌مبه‌ری خوا نیگای بو‌ هاتوو له‌ شێوه‌ی ده‌قیكی دیاریكراودا كه‌ قورئانی پیرۆزه‌ وه‌ (لفظا) یش وه‌كو سه‌ له‌ سه‌ر زا‌ری پێغه‌مبه‌ر (ﷺ).

ئه‌و كه‌سه‌ی قورئان ده‌خوێنێت و له‌ خه‌زمه‌تی قورئاندا یه‌ ئه‌وا ئه‌وه‌ی كه‌ خوا به‌ نیگا (وحی) بو‌ پێغه‌مبه‌ری ناردوو ده‌ستی كه‌وتوو. جیاوازی له‌ گه‌ل پێغه‌مبه‌ردا ئه‌وه‌یه‌ كه‌ ئه‌و كه‌سه‌ وه‌حی بو‌ نایه‌ت. هه‌ر به‌و شێوه‌یه‌ زانیان میراتگری پێغه‌مبه‌رانن كه‌ ئه‌وان دره‌م و دیناریان به‌جی نه‌هێشتوو به‌لكو زانست و كار كردن پێی و بلاو كردنه‌وه‌ی له‌ ناو خه‌لكدا به‌جی هێشتوو.

بەگەورە زانیی خوای گەورە لەرێی بەگەورە زانیی قورئانەو دەبێت،
 ھەرکەس خێروچاکەیی دەست بکەوێت واتە بەخششی زۆری خوایی ھەبێت
 بۆیستە سوباسی زۆری خوای گەورە بکات لەسەر ئەو بەخششە زۆرانە
 و دەدەست بکات بە مەنتەبەری بەرامبەر بەخوای گەورە.

عەبدوللای کۆری مەسعود (ؒ) فەرموویەتی: پێویستە قورئانخوێن بناسرێتەو
 بەشەوانیدا کاتێک خەلکی خەوتوون وە بە رۆژەکانیدا کاتی خەلکی بەرۆزوو
 نین و خواردن دەخۆن وە بەدڵ تەنگیدا کاتێک خەلکی دڵخۆش بەدوینا
 وەبەگریانیدا کاتی خەلکی پێدەکەنن وەبەبێدەنگیا کاتی خەلکی بەھەموو
 لایە کدا قسە فرێدەدەن وەبەترس و خشوعیدا کاتێک خەلکی فێل دەکەن، وە
 پێویستە نارام و نەرم و نیا و بێت وەناوێت و شک و گەمژە و قیژن و دەمپیس و
 جێفۆرۆش و دژبێت.

ھەندێک لەپیاوچاکان و توپانە ھەلگرانی قورئان و قورئانخوێنان لەرۆژی
 دواییدا پرسیاریان ئی دەکەیت ھەروەکو ییغەمبەرەن. لەفەرموودە بیرۆزە کەدا
 ھەرزەیی و تورەیی و توندوتیژی لەقورئانخوێنان قەدەغە کراوە، وە فەرمانیان
 پێدراوە کەنەرم و نیا و سنگ فراوان و لێبوردەبن. وەھەروەھا رەوشتی بەرزو
 ناکاری جوان لەخۆیاندا بەدی بەینن ھەربەوشیوێھە دایکی باوەرداران
 عائیشە (ؓ) وەسفی ییغەمبەری دەکرد کەپرسیاریان ئی کرد دەربارەیی رەوشتی
 ییغەمبەر (ؓ) ئەویش دەیفەرموو: ((کان خلقه القرآن)) واتە: خوورپەوشتی
 ییغەمبەر قورئانی بوو. ھەروەک شاعیریش دەلێت:

قورئانیکی زیندوو بوو بەھەلسو کەوت

وێڵ و گومرا بوو ئەوێ شویێ نە کەوت

جا ئه گەر ییغەمبەری خوا (ﷺ) خوورە وشتی قورئانی بێت، قورئان له ناو ماندا ماوه له بهر نهوه ییوێسته ههنگرانی قورئان ههنگری رهوشته کانی ییغەمبەر بن.

٣٠- عن علي بن ابي طالب (عليه السلام) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ القرآن واستظهره فأحل حلاله وحرم حرامه أدخله الله به الجنة وشفعه في عشرة من اهل بيته كلهم له النار. (رواه الترمذي)

واته: ههركهس قورئان بخوێنی و دهريخات و لێ تیگات ههلاتی ههلال بکات و ههرا مه کانی ههرا م بکات (واز له قهدهغه کراوه کانی بهییت) خوی گهروه ئه یخاته به ههشتهوه، وه ده ی کاته تکاکار بو (١٠) له که سوکاری که هه موویان ییوێست بووه بچه ناگره وه.

ییغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی وه کو رۆشکردنه وه یه ک بو ههلال و ههرا م ((الحلال بين والحرام بين وبينهما امور متشبهات لا يعلمهن كثير من الناس. فمن اتقى الشبهات فقد استبرأ لعرضه ودينه ومن وقع في الشبهات وقع في الحرام كراع يرعى حول الحمى يوشك ان يواقع).

واته: ههلال ئاشکرایه و ههرا میش ئاشکرایه وه له نیوانیاندا هه ندیک گو مان لیکراو هه ن که زۆرێک له خه لکی نایانزانن هه رکه سی ک خوی پارێزێت لیان نهوا ئا بهرو دینی پاراستوه وه هه رکه س بکه ویته ناو گو مان لیکراوه کانه وه بیانکات یان بیاخوات نهوا که وتۆته ناو قه دهغه کراوه کانه وه وه کو شوانیک وایه که میگه له که ی له چوار ده وری پاوانیکدا بله وه پێنت گو مانی نه وه ی لیده کریت که سنوور به زێتی بکه ن. بێگو مان هه موو پاشایه ک سنو ریک و پاوانیکی خوی هه یه سنوور و پاوانی خواش قه دهغه کراوه کانیه تی.

بەلێ لە قورئاندا رینگە پێندراوە کان و رینگە پێندراوە کان واتە (حەلال و حەرام) ناشکراو دیارن، بەلام ئەو شانە ی گومانیان لێدەکریت پێوستە بە یی فەرموودە کە مامەلیان لە گەلدا بکریت لە ترسی ئەو ی نەبادا مروۆی مسولمان بکەوێتە ناو قەدەغە کراوە کانەو هەر کە سێک وایکرد خوای گەورە دە یخاتە بە هەشتەو و رینگە ی پێدەدات تەکا بۆ (۱۰) لە کە سوکاری بکات، شەفاعەت و تەکا کردن لە قورئان و سوونەتدا چەسپاوە، ئەو کە سە ی قورئان بخوێت و کاری پێکات فەرمانە کانی بە جی بهییت و قەدەغە کراوە کانی وازی بهییت ئەو دە ترانیت شەفاعەت و تەکا بۆ کەسانی تر بکات بە هۆی ریزو پلەو پایە ی لای خوای گەورە وە یە کەم کە سانی کە تەکیان بۆدە کات دایک و باوکیەتی، چونکە ئەوان هۆکاری سەرەکی ئەو کارە بوون ئە گەر چی خویان قورئان خوین نەبووبن، بیگومان ئەو شەفاعەت و تەکا کردنەش دوا ی رینگە پێدانی خوای گەورە دە بیست بۆ کە سێ کە خۆی بیهوی وە لە کە سێ کە خۆی بیهوی وە شەفاعەت بۆ کە سێ نیە کە باوەری بە خوا و پێغەمبەر نەبی شەفاعەت کردنی مندا بۆ دایک و باوک یان بە پێچەوانەو لە قورئانی بیروزدا چەسپاوە هەروە کە خوای گەورە دە فەرموی سەبارەت بە دوعا کردنی مندا بۆ دایک و باوک ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ﴾ (ابراھیم/ ۴۰) واتە: پەرورە دگارا لە خویم و دایک و باوکم و ئیمانداران خوشبە لە ورۆژدا کە لێرسینەو بەراپادە بیست وە دەربارە ی نرای باوک بۆ مندا لێ کانی دە فەرموویت ﴿رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ﴾ (ابراھیم/ ۴۰) واتە: پەرورە دگارا خویم و نەو کە منم بگێرە لەو کەسانی کە ئەنجام دەری نوێژین بە چاکی، پەرورە دگارا دوعا و نزام گیرابکە. شەفاعەت و تەکا مافی پێغەمبەرەکان و نێردراوەکان و قورئان و پۆزو و کردەو چاکەکان و بەندە ی چاک و ئەو لێانی بە تەقوا و لە خواتر سە.

له فەرموود، كه زیادهیه كی تیادهیه له شه فاعهت و تكای كه سێك بۆ دایك و باوكی پاش ئهوان، بۆ خزماتی تر كه شایسته ی چوونه دۆزه خ بوون، نه وهش فەزل و پێزی خوا به دهیدات به كه سێك كه خۆی بیهوێت له پاداشتی خوێندنی قورئان و به هه ندگرتنی و کاریكردنی له ژیا نی دنیا دا. پاداشتی چاك لای خوا به.

ههروهك پیاو چاك تكاده كه ن بۆ دایك و باوكیان و خزمه نزیكه كانیان، ههروه ها شه فاعهت بۆ ئهوانه ده كه ن كه فێر خواز بوون یان مامۆستا یان بوون، یان كه سێك كه خۆشی و یستوون یان خۆشیان و یستوون له بهر خوا.

٣٩- عن ابی شریح الخزاعی قال: قال رسول الله (ﷺ): ان هذا القرآن سبب طرفه بيد الله وطرفه بایدكم فتمسکوا به فانکم لن تضلوا ولن تهلكوا بعده ابداً. (اخرجه ابن ابی شیبہ)

واته: بێگومان ئه و قورئانه هۆکاریكه، لایه كی به دهستی خوا بهیه، لایه كه ی تری به دهستی ئیوه بهیه، دهستی پێوه بگرن هه رگیز گومرا نابن و پاش ئه وه هه رگیز تیا ناچن.

خوای گه و ره قورئانی دا به زان دووه بۆ پێتوما یی مرۆفه كان، قورئان وته ی خوا به فەرموویه تی و به رده و ام ده یه فەرمو ییت، لایه كی به دهستی خوا بهیه لایه كه ی تری كه بریتیه له (مصحف) په راوی قورئان له نا و دهستی ئێمه دایه، گوریسی پتهوی خوا بهیه له نێوان ئێمه و خوادایه. هه یج شتیکی خراب و نا به جی تیا دانییه خوای گه و ره پاراستوویه تی له هه موو لادان و گۆڕانیك ﴿ انا نحن نزلنا الذكر و انا له حافظون ﴾ واته: به راستی هه ر ئێمه قورئانمان دا به زان دووه و هه ر ئێمه ش پارێزگاری لێ ده كه ی.

نەگەر گرتەکان زۆر بوون و رێچکەکان تێکەڵ بەیە کتر بوون و خەڵکی بوون بە کۆمەڵی جیا جیا، کێ زیاتر دەست بە قورئانەوه دەگرت ئەوه سەر بەرز و سەرفرازە.

۳۲- عن ابي هريرة (رضي الله عنه) ان رسول الله (ﷺ) قال: ان هذا القرآن على خمسة اوجه، حلال وحرام ومحكم ومتشابه وامثال، فاعملوا بالحلal واجتنبوا الحرام واتبعوا المحكم وامنوا بالمتشابه واعتبروا بالامثال. (رواه البيهقي)

واتە: ئەم قورئانە لە سەر پێنج ڕوو دەدوێت: حەلال و حەرام و مەحکەم) واتە دەلالەتە کەمی ڕۆشن و ڕوونە) و لێکچوو، چەند بۆ چوونێک هەڵدەگرت و پەند و چیرۆکە. کار بە حەلال و رێگە پێدراوەکان بکەن دوور بکەونەوه لە حەرام و قەدەغە کراوەکان، شوێن مەحکەمەکان بکەون و باوەڕ بە (متشابه) بهێنن و پەند لە چیرۆک و بەسەر هاتەکان وەر بگرن.

حەلال و رێگە پێدراوەکان لە قورئاندا دیار و ئاشکران خوای گەورە فەرموویەتی: ﴿وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ﴾ (الاعراف ۱۵۷)

واتە: چاک و پاک و باشەکانیان بۆ حەلال دەکات و پێس و خراپەکانیان لە سەر قەدەغە و حەرام دەکات. ﴿أَحِلُّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصَّيَامِ الرَّفَثُ إِلَى نِسَائِكُمْ﴾ (البقرة/ ۱۸۷) واتە: شەوانی ڕەمەزان و ڕۆژوو گرتن رێگەتان پێدراوە بچەنلای خێزانە کانتان.

وہ قەدەغە کراوەکان ئاشکران کەشتە پێس و ناکار و شتە پێس و نا شیرینە کانتان. خوای گەورە دە فەرموویت: ﴿فَاجْتَنِبُوا الرُّجْسَ مِنَ الْأَرْثِ وَاجْتَنِبُوا قَوْلَ الزُّورِ﴾ (الحج/ ۳۰) واتە: دوور بکەونەوه لە پێسی بته کان و لە ووتهی درۆ و هەلبەسراو. لە نایەتێکی تردا دە فەرموویت: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أَهْلُ لَغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا

ذَكَيْتُمْ وَمَا دُبِحَ عَلَى النَّصْبِ وَأَنْ تَسْتَقِيمُوا ﴿۳﴾ (المائدة/ ۳) واته: له سهرتان قه دهغه
 كراوه گۆشتی مرداره وه بوو، خوین و گۆشتی بهراز ونه وهی بوجگه له خوا
 كراوه (قوربانی) و خنکینراو ونه وهش به نازارو لیدان مردار بوته وه، نه وانسه
 كه درنده په لاماری دابن و لئی خوار دین مه گهر فریای چه قو كه وتبن. وه گۆشتی
 نه و نازه لانهش كه له شوینانه دا سرده برین كه هاناو هاواری بو غهیری خوا
 تیداده بریت. وه له سهرتان حرام و قه دهغه كراوه كه داوای چاره نوستان بكه
 بهوئی (ازلام) وه وه كو نه و شتانهی له ریگهی هلدانی زارو فالگرتنه وه و
 بورجه كان و قاوه گرتنه وه.... هتد.

(محكم) بریتیه له وهی حو كه كهی چه سپا وه و بنه مایه کی یاسایی
 جینگیر و چه سپا و ده دات وه كو ﴿يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ
 الْأُنثَى﴾ (النساء/ ۱۱) واته: خوا ریتو مایتان ده كات و فهرمانتان پیده كات
 ده باره ی نه وه كانتان له بواری میرا گرتندا بوهر نیرینه یه كه بهشی دوو مینه
 هیه. وه ده فهرموویت: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جِزَاءً بِمَا كَسَبَا﴾
 (المائدة/ ۳۸) واته: پیای دزو نافرتهی دز ده ستیان برین له تولهی کاری ناره وایاندا
 كه دزیسه. نه و دوو نایه ته غورونهی نه و نایه تانه كه به مه حكه م ناوده برین
 و فهرمووده كه ده فهرموویت شوینی بكه ون و جی به جی بكه ن.

(متشابه) بریتیه له و نایه تانهی كه مانا كهی بو زورینك له خه لكی زور
 روشن نیه وه كو نه و پتانهی كه له سهره تای هه ندك له سوره ته كاندا هاتو وه
 بو غورونه ((الم، ص، المص، ..... هتد)) بان هاوشیوهی نه وانسه وردتر
 وه كو ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ (طه/ ۵) واته: خوای میهره بان به سهر ته ختی
 فهرمانه وایی خویه وه و هتاوه. وه ستان روشنه، به لام ده باره ی وه ستانی خوا
 له سهر عهرش نازانین و ناتوانین به هیچ بارنگدا بیجویتین. له بهر نه وه

یەغەمبەر (ع) فەرمانمان پێدەدات کەبیر لەدروستکراوه‌کانی خوا بکەینه‌وه نەك لەزاتی خوا، چونکە ناتوانین مافی خۆی بدەین.

سەرەرای ئەوهی کەزۆرێک لەو ئایەتانهی کەموتەشاییهن بۆئەوانە‌ی کەقولتێبۆنەتەوه لەزانست و زانیاریدا یان لەکاتێکدا نارۆشن، بەلام لەکات و ساتی تردا رۆشن دەبنەوه و دەبنە محکەم پێویستە مرۆفی باوەردار باوەری پێیان هەبێت و بێ زانست دەم لەماناکەیان نەکوێت.

غۆونەکانی ناو قورئان زۆرن و بۆپەند وەرگرتنە لەپروداو و بەسەرھاتی نەتەوه‌کانی پیش خۆمان، پێویستە سوودیان لێوەربگیرین و ئیجابیاتەکان لەژێانی رۆژانەدا جێ بەجێ بکەین و لە سلییاتەکان خۆمان بپارێزین. هەندێک لەو ئایەتانه لەشتی زۆر ووردو هەستیاری دوواون وەکو ئایەتی ﴿مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنبُلَةٍ مِنْهُ حَبَّةٌ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ (البقرة/ ۲۶۱) واتە: غۆونە‌ی ئەوانە‌ی لەپێناوی خوادا مال و سامانیان دەبەخشن وەکو غۆونە‌ی تۆزێک وایە کەبڕوێت و حەوت گۆلی گرتبێت لەهەر گۆلێکدا سەد دەنکی تێدا بێت، خواش بۆ هەركەس بیه‌وێت پاداشتی چەندبارە دەکاتەوه.

بێگومان خوای گەوره چاکەکان چەند بەرامبەر دەکات، هەرچاکەبێک بە (۱۰) چاکە تا (۷۰۰) چاکە بەرامبەر و زیاد دەکات وەکو ئەو دەنکە گەغە‌ی دەروێت و حەوت گۆلە گەغە دەروێت و لەهەر گۆلێکدا (۱۰۰) دەنکە گەغە تێدا بێت. ئەوه بەراستی پەند و نامۆزگاری گەوره‌ی تێدا بێ.

۳۳- سئل عبد الله بن ابي اوفى: اوصى النبي (ﷺ) قال: لا. قلت كيف كتب على الناس الوصية امروا بها ولم يوصي؟ قال: اوصى بكتاب الله عز وجل.
(رواه الجماعة الا ابوداود)

واته: پرسیار له عه‌بدوللای کورێ نه‌بی نه‌وفا کرا: نایا یه‌مه‌مه‌ر وه‌سیه‌تی کردووه، ووتی: نه‌خێر، و وتم چون پتووستی کردووه له‌سه‌ر خه‌لتکی و خۆی نایکات؟! ووتی: وه‌سیه‌تی به‌کتابه‌که‌ی خوا کرد که قورنانه.

بیگومان وه‌سیه‌تی یه‌مه‌مه‌ر بۆ ئومه‌ته‌که‌ی که‌شوی‌ن قورنان بکه‌ون له‌دوای خۆی، باشترین وه‌سیه‌ته، چونکه قورنان وه‌سیه‌ت و نامۆگاری خوا و یه‌مه‌مه‌ری تیا‌دا کۆبۆته‌وه. هه‌روه‌ک خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿أَوَلَمْ يَكْفِهِمْ أَنَّا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَرَحْمَةً وَذِكْرَىٰ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (العنکبوت/ ۵۱) واته: نایا به‌س نییه بۆیان ئیمه قورنانغان دابه‌زاندووه بۆت و به‌سه‌ریاندا ده‌خوێنریته‌وه، بیگومان ناله‌و قورنانه‌دا ره‌حمه‌ت و یاده‌وه‌ری ناشکرا هه‌یه بۆ نه‌وکه‌سانه‌ی ئیمان ده‌هێن.

وه‌سیه‌ته‌کانی یه‌مه‌مه‌ر (ﷺ) بریتییه له‌ فه‌رمووده و سونه‌ته‌کانی که‌هاوه‌له‌ به‌ریزه‌کانی (ﷺ) بۆ ئیمه‌یان گواستۆته‌وه. سه‌باره‌ت به‌وه‌ی که‌هاوه‌له‌ به‌ریزه‌که‌ پرسیاری ده‌رباره‌ی نووسینی وه‌سیه‌ت کرد، ئه‌وه‌یه که‌خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووی‌ت: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ﴾ (البقرة/ ۱۸۰) واته: پتووست کراوه له‌سه‌رتان کاتێک یه‌کێکیان نزیکێ مه‌رگ بووه‌وه و ما‌ن و سامان و داراییه‌کی هه‌بوو باوه‌سیه‌ت بکات که‌مه‌ندیکی به‌دریت به‌دا‌یک و باوکی و خزمانی به‌شیوه‌یه‌کی باش و جوان.

یه‌مه‌مه‌ری سه‌ردارێش (ﷺ) فه‌رمان ده‌دات ئه‌گه‌ر که‌سێک فه‌رزێک یان مافی که‌سێکی لا‌هو که‌پتووست بوو وه‌سیه‌تی بۆبکات باوه‌سیه‌تنامه‌یه‌ک بنووسیت و دوای نه‌خات، چونکه مردن کتوهر دیت وه‌زۆر نزیکه‌ له‌مه‌موو که‌سێکه‌وه.

٣٤- عن جابر بن عبد الله (ع) قال: خطبنا رسول الله (ﷺ) فحمد الله واثى عليه بما هو اهله ثم قال: ((اما بعد فان اصدق الحديث كتاب الله وان افضل الهدي هدي محمد وشر الامور محدثاتها وكل بدعة ضلالة)) ثم يرفع صوته وتحمر وجنتاه ويشتد غضبه اذا ذكر الساعة كأنه منذر جيش قال ثم يقول: ((اتاكم الساعة. بعثت انا والساعة هكذا- واثار باصبعيه السبابة والوسطى- صبحتكم الساعة ومستمكم. من ترك مالا فلاهله ومن ترك ديناً او ضياعاً فاليّ وعليّ)) (رواه الامام احمد) .

واته: له جابری کوری عەبدوللّاو و تەوویەتی: یەغەمبەری خوار (ع) و تارێ بۆداین، سوپاس و ستایشی زۆری خوای کرد کە شایستەییەتی پاشان فەرمووی: راستترین ووتە پەرتوو کە کەسێ خواپە، باشترین ریتومایی ریتومایی موحەممەد (ﷺ)، خراپترینی کارەکان داهێنراوەکانن (بدعە) ن لەنایندا، وە هەموو داهێنراویک لەو جۆرە گومراییە. دواتر دەنگی بەرز کردووە چاوەکانی سوور هەلنگەران و تورەییە کە زیادی کرد کە باسی رۆژی دواپی کرد وە کۆ نەوێ راپیگەییە نیت کە سوپایە ک لەهێرشدایە بۆ سەرمان. پاشان فەرمووی: قیامەت هاتە لاتان، من نێردراوم و لە گەل قیامەتدا ئاوان، ئاماژە ی بە هەردوو پەنجە ناوەراست و شایەتوومانی کرد. قیامەت بە یانی و ئیوارە دیتە لاتان هەر کەس مال و سامانیکی بە جی هیشت بۆ خزمانی، وە هەر کەس قەرزی یان ونکراویکی جێهێشت بۆ من و لە سەرمان.

لە بنچینە سەرەکیەکانی باوەر بریتیە لە باوەر بە کتیبە کەسێ خوا، کە راستترین و دروستترین کەلامە. هەر کەس گومانی لەوە دا هەبێت یان بەرنامە کە تر و پەرتوو کێکی تر هەلگیرێت و باوەری وایێت لە قورئان پڕۆژترو بەرێزترە ئەوێ بێ باوەرە بە قورئان و لەرێزی مۆڵمانان دەچێتە دەرەو.

(بدعة) بریتیه لهههه داهیتراویک که دزایه تی قورئان و سوننهت یان یه کییک له بهه ها سه ره کییه کانیا ن بکات. ئاینی پیروزی ئیسلام هاتوو ه بز بهرژه وهه ندی مرؤه یه کییک له مقاصیدی شه ریعت بریتیه له (حفظ النفس) کاتیک جگه ره کیشان داهیتراوه و زیان به ته ندر ووستی مرؤه ده گه یه نیت نه وه بیدعه یه کی خراپه و ده دریته وه به پرووی نه وکه سه ی دایه ئناوه و ئیسلام قه ده غه ی ده کات چه ندين غوونه ی تر هه یه که خوینه ری بهر پز خوی ده توانیت ورد بیته وه. وه غوونه ی (سنة الحسنه) بریتیه له به کاره ئتانی بلندگؤ بز بانگدان، بلندگؤ له سه رده می پیغه مه ردا نه بووه، به لام داهیتانی کاریک ی باش و ئیجابیه. پتوهر بز جیا کر د نه وه ی بیدعه ی چاک له خراپ نه وه ی که هه رکار و گو فتاریک بووه مایه ی خراپه کاری و دوو به ره کی و نا ئارامی نه وه به بیدعه یه کی خراپ داده نریت، پیچه وانه که ی باشه.

۳۵ - عن علي بن أبي طالب (عليه السلام) قال سمعت رسول الله (ﷺ) يقول: الا انها ستكون فتنة، فقلت ما المخرج منها يا رسول الله (ﷺ) قال: كتاب الله فيه نبال ما قبلكم وخبر ما بعدكم وحكم ما بينكم هو الفصل ليس باهزل، من تركه من جبار قصمه الله ومن ابتغى الهدى في غيره أضله الله وهو حبل الله المتين وهو الذكر الحكيم وهو الصراط المستقيم هو الذي لا تزيغ به الاهواء ولا تلبس به الا لسنة ولا يشبع منه العلماء ولا يخلق على كثرة الرد ولا تنقضي عجائبه. هو الذي لم تنته الجن إذا سمعته حتى قالوا إنا سمعنا قرآناً عجباً يهدي الى الرشد. من قال به ومن عمل به أجر ومن حكم به عدل ومن دعا اليه هدى الى صراط مستقيم واته: له على كوري نهي طالبيه وهتف گويتم له يتغمبه ربو فهرمووى: ناگادار بن فيتنه نازاوهيك بهرپا دهبيت، وتم: چون لينى دهرباز ببين نهى يتغمبهرى خوا؟ فهرمووى كتيه كهى خوا هه والى پيش نيوه دواى نيوه و

فهرمان ره‌وای نیوانتانی تیدایه، واته: قورئان جیا که‌روه‌یه گالته‌جاری نیه هه‌رکه‌سی وازی لی بیتی له زۆرداری دا خوا پستی ده‌شکیتی وه‌هه‌رکه‌سی رینمایی له‌غیری قورئانه‌وه وه‌ربگری گومرا ده‌بی. وه قورئان په‌تی خوایی په‌وه، وه‌یاد و زیکریکی خوای په‌روه‌ردگاره وه‌ئه‌وه رپیازی راست و دروسته، وه‌هه‌ر ئه‌وه ئاره‌زووه‌کان به‌ره‌و چاکی ئاراسته ده‌کات و لایان نادات وه‌زمانه‌کانی لییان تیکم‌ل نابی وه‌زانایان لیی تیر نابن وه‌له‌زۆر دوباره خویندنه‌وه و کردنه‌وه‌ی بتراری دروست نابی وه‌بابه‌ته‌ناوازه‌کانیان کوئای یان نایه‌ت، وه‌هه‌ر قورئانه‌که جن واته‌(په‌ریه‌کان) کاتی بیستیان هیچیان بو‌نه‌کرا جگه‌له‌وه‌ی که‌وتیان ئیمه قورئانی‌کمان گوی لی بووه رینمای ئه‌کا بو‌ریی راست. هه‌رکه‌سی به‌قورئان قسه‌بکات راست ده‌کات وه‌هه‌رکه‌س کاری پی‌بکات پاداشت ده‌دریته‌وه، وه‌هه‌رکه‌س فهرمان ره‌وای پینکات دادپه‌روه‌ر ده‌بیت وه‌هه‌رکه‌س بانگه‌وازی بو‌بکات یان بوی بانگ بکریت ئه‌وه به‌ره‌و ریگه‌ی راست هه‌نگاوی ناوه‌یان بانگ ده‌کات.

ئه‌م فهرموده‌یه گشتگیره بو‌سیفه‌ته‌کانی قورئانی بیرۆز، فهرموده‌یه‌کی زۆر گه‌وره‌یه پیویسته قول‌بینه‌وه‌تیایدا وه‌لامی شیفا به‌خشه بو‌ده‌رجوون و رزگار بوون له‌فیتنه‌و ئاژاوه‌کان له‌هه‌رکات و شوینیکدا به‌رپابیت که‌بریتیه له‌گه‌رانه‌وه بو‌لای قورئانه‌که‌ی خوای گه‌وره، چونکه له‌قورئانی بیرۆزدا:

﴿ هه‌وال و به‌سه‌ره‌اتی نه‌ته‌وه‌کانی پیش ئیمه‌ی تیدایه، وه‌ئه‌وه‌ی رۆشن کردۆته‌وه که‌ئه‌وانه‌ی شوین رپیازی خوای گه‌وره که‌وتبن سه‌رفرازو ئاسوده‌بون و به‌لام ئه‌وانه‌ی پشتیان تی‌کرد به‌ده‌بخت و زیان مه‌ند بوون. ﴾

❖ ههروهها ههوالتی پاش خۆمانی تێدایه له ههواله کانی رۆژی دوايي هاتی
:ابه زینه وهی عیسای کۆری مه ریم (العیسی) وه جگه له وانه چه ندين زانیاری تر
که که سانیك هه ن زانان پێان وه که سانیکی تریش نه زانن پێان.

❖ وه حوکمی نیوانمان که بریتییه له نه حکامه کانی قیصاص و تۆله سه ندنه وه و
باری که سیتی و ئال و گۆری کپین و فروشتن له نیوان تاکه کان و کۆمه لدا
له باره کانی هه رزانی و گرانی و خوشی و ناخوشی و ناشتی و جهنگدا هه موو
ئه و باسانه له قورئاندا هاتوه.

❖ قورئان به ((فصل)) وه سف ده کریت که جیا که ره وه یه له نیوان راستی و
ناراستی نه حکامه کانی قه تعین و بنه ما ئوسولیه کانی سابت و جیگیر و رۆشن.
❖ قورئان گالته جاری تیانیه هه مووی جدیه و هه یج نایه تیکی تیانیه
گالته نامیزیت. بابه ت و باسه کانی حه لال یان حه رام یان مو حکم یان مو ته شابه
یان به سه رهات و رۆوداو و غوونه ن.

❖ هه رکه س پشی تی بکات له ده سه لاتدا ریدا به هزی لوو ته رزی و
زۆرداریه وه خوا پشی ده شکینیت، قورئان فه رمان ده کات به داد په روه ری و
چاکه کاری داد گه ری بنچینه ی مانه وه ی ده سه لات و به رده وامیه تی. هه رکه س
وازی لیه ئتا له ده سه لاتداران خوا سزای ده دات و که گرتی به رینادات.

❖ هه رکه س بیه ویت رێنمایی له رینگه و رێپاز و په یامینکی تر ده ست
به کویت گو مر و سه رلی شیواو ده بیت، چونکه یاسا و رێپازیک نییه که مرۆف
داینا بیت رێنمایی و هیدایه تی تێدا بیت. هه رکه س سه ره رزی ده ویت
له قورئاندا یه، هه رکه س لایدا خوا رسوای دنیا و دوا رۆژی ده کات.

❀ قورئان گوریس و پەتی پتەوی خوایه، لایەکی لە دەستی خوایه و لاکی تری لە دەستی ئێمەدایه، هەر کەس دەستی پتەو بگرت ئەوا دەستی گرتوو بە حەبلی پتەو و گوریسی ئەستور و بەهێزەو کە هەر گێز نابچرێت.

❀ قورئان زیکر و یادی خوایه. هەر کەس بیهوێت لە یادی خوادا بژی باشترین زیکر و یادی خوا لە قورئاندا یە. قورئان رێبازی راست و دروستە، هەر کەس لە سەری بپروات لەوانە نایێت کە غەزەب لێگیرا و گوێمان.

❀ هەوا و ئارەزووەکان ناتوانن لە مانای راستەقینەی خۆی لایەن هەر کەس هەوا و ئارەزووی خۆی بە کاربەیتێت لە تەفسیر و لێکدانەوەیدا زۆری بیناچیت کە خوا فێلە کە ی ناشرکا دەکات و رێسا دەبێت، چونکە خوا پەیمانێ پاراستی داوه ﴿إِنَّا نَحْنُ الذَّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (الحجر / ٩).

❀ قورئان بە زمانێکی پاراو هاتۆتە خوارەو، کەس ناتوانێت پیتیکی لێ زیاد یان کم بکات.

❀ زانایان هەر گێز لێ تێر نابن، چونکە چاواگ و سەرچاوەی هەموو زانستە شەرعییەکان و بوارهکانی تری ژیاڵە.

❀ لە زۆر دووبارە کردنەوەی بێزاری دروست نایێت، هەر چەندە خۆیندنەوەی دووبارە بکڕیتەو جار لە دوای جار چێژی زیاتر دەبەخشیت و مانای تازه و چەمک و تیگەیشتی نوێ دەدات.

❀ نەهێسی و عەجاییبەکانی کۆتاییان نایەت، ئەوەی لە دوای کۆچی پێغەمبەر (ﷺ) دەرکەوتوو زۆر زیاترە لەوەی لە ژیاڵیدا دەرکەوتبوو، و ئەوەش کە لە داهاوودا دەرکەوتی زۆر زیاترە لەوەی لە مەویش.

❀ کاتێک جن گۆیان لە قورئانی پێرۆز بوو، هیچیان بۆ نەمایەو جگە لە تەسلیم بوون و موسوڵمان بوون، بێگومان قورئانی پێرۆز بۆ هەموو مەروفاوەتی

وجیهانی (جن) پەڕیش هاتوو. کاتێک قورئانیك رێنموی وهیادیەت بێت بۆ جن، زیاتر و لەپێشتر هیدایەتە بۆمروۆ.

✽ هەركەس بەقورئان قسە بکات راستبۆزە و راستگۆیە، چونکە قورئان جگە لەراستی هیچی تری تێدانییە.

✽ هەركەس کاری پێکات پاداشتی خۆی وەرەگرێت، کارپێکردنی و هەنگاوانان لەژێر رۆشنایی ئایەتەکانی خوای گەورە پاداشتی چەندبارە دەکاتەو، پاداشتی چاکەیک بەدەییە و زیاترە.

✽ حوکم کردن و جێبەجێ کردنی عدل و دادپەروری فەراھەم دێت جانی و فەرمانرەوایەتیە لەگەڵ خۆی بێت یان خێزانی یان کۆمەلگای یان وەکو فەرمانرەوایەک.

✽ هەركەس بانگەوازی بۆ بکات رێگای راستی گرتۆتەبەر قورئان چەرا و رۆشنایی بانگەوازە و رێگای راست و دروستی خواناسانە.

بەراستی و بێگومان فەرموودەکە وردترین و گشتگیرترین و جوانترین وەسفی قورئانی کردوو، چونکە پیغمبەری سەرور (ﷺ) ((جوامع الکلم)) ی لایەو لەهەوا و ئارەزوو و قسە ناکات بەلکو وەحی و نیگای خوایی بۆهاتوو.

٣٦- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قال: أن رسول الله (ﷺ) عام تبوك خطب الناس مسند ظهره الى نخلة فقال: ((ألا أخبركم بخير الناس وشر الناس؟ ان خير الناس رجل عمل في سبيل الله على ظهر فرسه أو على ظهر بعيره أو على قدمه حتى ياتي الموت وأن من شر الناس رجلاً فاجراً يقرأ كتاب الله لا يرعوي الى شيء منه)) (رواه احمد والنسائي والحاكم وصححه).

واتە: لە ئەبێ سەعیدی خودرییەو (رضي الله عنه) وتی: پیغمبەر (ﷺ) لەسالی تەبوکدا پشنی دابوو بەدارخورمابەکو ووتاری دەدا فەرمووی: هەوالتی باشترین

کەس و خراپترین کەستان پێی رابگەیهنم؟ باشترین خەڵکی کەسێکە (پیاویکە) لە پێتاوی خوادا کار دەکات لە سەر پستی مایه کە یان و شترە کە یان لە سەر پێه کانی خۆی تا مردن و دوا هەناسە ی ژبانی وە خراپترینی خەڵکی کەسێکە خراپە کارە، قورئانی پیرۆز دەخوینێتەو بەلام ئاوپ بۆ هیچی ناداتەو.

کارکردن بۆ بەرزکردنەوێ نالای پیرۆزی ئیسلام وشە ی پیرۆزی (لا اله الا الله محمد رسول الله) و بانگەوازکردن بۆ جێ بە جێ کردنی ئە حکامە کانی قورئان و ناشناکردنی مەرفە کەن بە جوانییه کانی ئیسلام لە بەرزترین و گەورەترین کارە کانی مەرفە، ئەو هەش بەردەوامی پێویستە. هەر کەس و ابکات تادە گاتەو بە خوای پەرور دگەر باشترینی مەرفە کەنە بە پێی فەرمووده کە ی پیغمبهر (ﷺ) بەلام ئەو کەسە ی کە قورئان دەخوینێت و کاری پێناکات و بە پێچەوانە ی ناراستەو نامۆزگاریه کانی دەجولێتەو ئەو خراپترینی مەرفە کەنە. خوای گەورە دە فەرمویت: ﴿أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ ثَقُلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ﴾ (البقرة/ ٤٤) واتە: ئایا ئێو فەرمان بە خەڵکی دە کەن بە چاکە و خۆتان لە بیر دە چیتەو لە کاتی کدا ئێو قورئان دەخوین ئەو بۆچی ژیر و هوشیار نابن.

هەندیک لە زانیان و توویانە: ئەو کەسە ی قورئان دەخوینێت زۆر جار بە خۆی نازانێت نەفرین لە خۆی دە کات دە لێت: ﴿أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ (هود/ ١٨). واتە: بە راستی نەفرینی خوا لە ستمکارانە، لە هەمان کاتدا خۆی ستم لە خۆی دە کات یان ستم لە خەڵکی تر دە کات. ﴿لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ (ال عمران/ ٦١) ناگادار بن بە راستی نەفرینی خوا لە درۆزنانە، خۆیشی بە کێکە لەوان. واتە خۆی درۆ دە کات.

ئهبو سلیمانی دارنی دهلیت: (زبانیة) واته ئهو فریشتانهی تاوانکاران بهرهو دۆزهخ دهبن، خیراتر و کاراترن لهفریدانی ههنگرانی قورئان و قورئاخوئیان کهسهریچی خوا دهکهن بۆ ناو ناگر وهک لهفریدانی بههرستان بۆ ناو ناگر.

ههندیك لهپیشیان وتویانه: بهنده ههیه کهدهستهکات بهخویندنی سورهتیکی قورئان لهوکاتهوه فریشتهکان داوای رهحهتی بۆدهکهن تا تهواو دهبیته. بهندهیهکی تر کهدهستهکات بهخویندنی سورهتیکی قورئان فریشتهکان لهوکاتهوه فریشتهکان نهفرینی لیدهکهن تاتهواو دهبیته. وتیان چۆن شتی وهها دهبیته؟! پیشینهکان وتیان: نهگهر ههلالی ههلال کرد و ههرامی ههرام کرد ئهوا فریشتهکان دروودی لهسهردهدهن، نهگهر بهپهچهوانهوه بوو نهفرینی لی دهکهن.

ئین ماحه فهرمودهیهکی جندب دهگیرتهوه کهفهرمودیهتی: ئیمه هاوهلانی یهعهبهرد(ع) عیلم و ئیمانغان هینا پیش قورئان کهسانیک پهیدادهبن قورئان ههلهگرن پیش ئیمان و باوه، پتهکانی وهردهگرن و سنورهکانی دهبهزین و مافی نادهنی دهلین: قورئاغان خویند کی لهئیمه قورئان خوین تره، بویه زانا کی لهئیمه زانتره. ئهوه حالیا، نهوانه خراپترینی ئهم نهتهوهن. قهتاده دهلیت: ئهوهی قورئان دهخویتیته یان پی زیاد دهکات یان پی کهم دهکات ﴿وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ (الاسراء/٨٢) واته: ئیمه لهقورئان نایهت و سورهتانیك دادهبهزین کهبیهته شیف و چارهسهه بۆ نهخوشیه دهروونی و جهستهیهکان، ههروهها رهحهتیش بۆ باوهداران، بهلام بیاهوهر و ستهمکاران هیچ زیاد ناکهن جگه لهخهسارههههندی.

۳۷- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: يخرج فيكم قوم تحقرون صلاحكم مع صلاحهم وصيامكم مع صيامهم وعملكم مع عملهم ويقراون القرآن لا يجاوز حناجرهم. يمرقون من الدين كما يمرق السهم من الرمية ينظر في النصل فلا يرى شيئاً وينظر في القدح فلا يرى شيئاً وينظر في الريش فلا يرى شيئاً ويتمارى من الفوق. (رواه الأربعة)

واته: لەناو ئێوەدا کۆمەڵ و کەسانێک پەیدادەبن، ئێوە نوێژەکانی خۆتان بەکەم دەزانن بە بەراوورد بە نوێژی ئەوان وە رۆژوووە کانتان بە بەراوورد بە رۆژوووە کانیان، وە کار و کردەووە کانتان بە بەراوورد بە کار و کردەووە کانیان، ئەوانە قورئان دەخوێنن بەلام لە قورگیان ناچێتە خوار و واتە تەنها سەرزارەکی قورئان دەخوێنن و ئیمانیاان پێی نییە ئەوەیان لە ئاین قبۆلە کە بەحەز و ئارەزووە کانیان بخوات وە لەئاین دەردەچن بەخێرای دەرجوونی تیر لەکەوان، سەیری تیر یاان شمشیر دەکات هیچی تیانابینیت، سەیری پەرداخ دەکات یاان کوپ (لەو دەجیت پێغەمبەر ﷺ) مەبەستی ئەوانە بیت کە سەیری قاوە دەکەن یاان قاوە دەگرێنەو بەلام هیچی تیانابینن، لەبەلندێوە دەمەدەمە و جەدەل دەکات.

موسليم و ئەبوداود و نيسائي بەجۆریکی تر رپوايەتی ئەو فەرموودەبەیان کردووە: ((يأتي في آخر الزمان قوم حدثاء الاسنان سفهاء الاحلام يقولون من خير قول البرية يمرقون من الاسلام كما يمرق السهم من الرمية لا يجاوز ايمانهم حناجرهم فاين لقيتموهم فاقتلوهم، فان قتلتم اجر لمن قتلهم يوم القيامة)) ئەم فەرموودەبە ئاماژە بەترساکێ و زیانی ئەو کەسانە دەکات کە بەناوی ئاینەووە سحر و جادوو دەکەن و فاتجیتی دەکەن و دەستی خەتکی دەبرن، ئەو کارە بەجەرمە و تاوان دەدریتە قەلەم (لە یاسای سزادانی عێراقیشدا هاتوووە ئەگەر

كەسك ادعاى ئەو بەكات كەدەتوانىت چارەسەرى نەخۇشەيەكانى خەلك بەكات بەناوى ئەوئەي كەگوايە قسە لەگەل جن دەكات و ژوورى تايەتى بۆ داناو بەلام لەژىرەو كارى نابەجى دەكات، ئەو سزاي تايەتى بۆ دانراو.

ئەم فەرمودەيە بەسەر رۆژھەلاتناسەكانىشدا دەجەسبى كەپستە و نووسراوى ھەنگويناوى دەدەن بەگوئى خەلكىدا، بەلام مەبەستيان لىدانى نايىن و نەشرىنكرىنەتى. ھەرۈھا كەسانىك كەبىروباوېرى گەندەل و خراپان ھىناوئە ناو مەسولمانان بەمەبەستى تىكدانى بىروباوېرى مەسولمانان بەتايەتى لاوان. خۇيان واپىشان دەدەن كەزانا و لىھاتوون و خاوەن فەكر و رۆشنىرىن.

مەعازى كورى جەبەل دەفەر موويت: ئازاوە و فەتنەيەك بەدواتانەوئەيە كەمان و سامان تيايدا زۆر دەبىت، قورئان تيايدا دەكرىتەوئە تا ئەو رادەيەي كەباوەردارو و دووروو (منافق) و ژن و پياو گەورە و بچووك، كۆيلە و ئازاد وەرىدەگرن و لەوانەيەيەكى بلىت: ئەو چىيە خەلكى شوئىم ناكەون خۆم قورئان دەخوئىم ئەوانە شوئىم ناكەون تا بىدەيەك دانەھىم جگە لە قورئان، وريابن لەو داھىتراوانە كەگومرايە. وە ئاگادارتان دەكەمەوئە لەلادانى زانا و داناگان، چونكە جار ھەيە شەيتان ووتەي گومرايى لەسەر زارى كەكىمىك دەردەبىت وەھەندىك جاريش ووشەي راستى لەدەمى دوو روبرەك دەردەچىت. وئيان رەھەتت لى بىت ئىمە بزانين لەسەر زارى كەكىم وحق لە سەرزارى مەنافىق و دووروو دەردەبىرەيت؟ ووتى: بەلى، لەووتەكانى كەكىم ئەوانە وازلىيەتە كە وەكو ورتە وايە و گالتەئامىز و رۇخىنەر و دوور لەقورئانە، بەلام لەبىرت نەچىت ھەركات حق دراىوئە بەگوئىدا وەرىدەگرت، چونكە حق و راستى نور و روناكى تايەتى ھەيە.

٣٨- عن عبدالله بن عمرو (رضی اللہ عنہ) قال: قال رسول الله (ﷺ): أكثر منافقي هذه الامة قراؤها. (رواه احمد والبيهقي وابن عدی وطبرانی) واته: زورینهی دوورووه کانی ئەم نەتەوێه قورنەخوێنە کانیەتی.

خوای گەوره دەفەرموویت: ﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ﴾ (النساء/١٤٥) واته: دوورووه کان لەحینی هەرە خوارەوێ دەژەخن. نفاق و دووروویی بریتیە لەشاردنەوێ کوفر و بیابەرێ و دەرخیستی ئیمان و باوەر. لەسەر دەمی یتغمبەردا (ﷺ) سەریهەلدا. خوای گەوره ئایەتی رۆشنی لەوبارەیهووه دابەزاندوووه دەربارەیی سیفاتەکانیان دەفەرموویت: ﴿وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالً يُرَآؤُنَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا﴾ (النساء/١٤٢) واته: ئەگەر هەستان بۆ نوێژ بەتەمبەلتی هەلەدەستن، ریاچی لای خەلکی دەکەن، کەمێک نەبێت یادی خوا ناکەن. یتغمبەر دەفەرموویت: ((اية المنافق ثلاث: اذا حدث كذب واذا وعد اخلف واذا اؤتمن خان)) (رواه البخاري ومسلم والترمذي والنسائي عن انس بن مالك) واته: نیشانەکانی دووروو سیانە: ئەگەر قسە کرد درۆ دەکات، ئەگەر پەیمانیدا دەیشکێت، ئەگەر نەمانەتی لادانرا خیانەتی لێدەکات. دوورووه کان لێزان و زۆرزانی بەلام بیابەر و فێلبازن. زۆریک لەوانە قورئان دەخوێن بەلام گالتە بەنەحکامەکانی دەکەن چ بەکار یان بەگوفتار.

عەبدوللای کورێ مەسعود و تووێهتی: قورئان دابەزیووە بۆ کاریکردن بەلام خوێندنی کراوە بەکار، یەکێ لەئێوە قورئان دەخوێنیت لە فاتحەوێ تا کۆتایی بیتیکی لێ ناپەڕیت بەلام هیچ کاری بێ ناکات.

عومەرى كۆرى خەتاب دەفەرموویت: ئەگەر زانا ئاتان بىنى ھەزى لە دوونىا بوو ئەوا گومان لە دىنە كەى بکەن، چونكە ھەموو كەسك بۆ خۆشەويستە كەى ملکہ چ دەيیت.

حده‌سہنی به سہری وتوویه‌تی: سزای زانایان مردنی دلّیانه، مردنی دلّیش
داواکردنی دنیا به کاری روژی دواپی.

٣٩- قال (ﷺ): من قرأ القرآن عند ظالم ليرفع منه لعن بكل حرف عشر لعنات. (رواه البخاري في التاريخ الكبير بسند صالح).

واتە: ھەر كەس قورئان بخوئەيت لاي ستەمكارىك بۆ ئەو ھى لە پەلە و پاىەى بەرز بىكاتەو ە يان ستەمىكى بۆ پەردەپۆش بىكات بۆ ھەموو پىتىك دە نەفرىنى لى دە كرىت.

سولفياني سهوري وتوويه تي: له دوزخ خدا دۆلتيكي تايهت ههيه بۆ نهو
قورئاخويتانهي ده چنه ده رگا و باره گاي ده سه لاتداران و پاشايان. حمزي فهي
يه ماني ده ليت: ناگادار بن و ورياي هه لوسته كاني فيتنه و نازاوه بن. وتيان نه وه
چيه؟ وتي: ده رگا و باره گاي نه ميره كانه، يه كيك له ئيه ده چيته لاي
ده سه لاتدار و نه ميريك، دروگاني به راست له قه لم ده دات، وه هه نديك وه سفي
ده كات كه وانيه.

مه كحولی دیمه شقی دهلیت: هر كهس قورئان فیربیت و شاره‌زای ناین بیت پاشان هاو هلیتی دهسه لاتداری كرد وه كو ته مه لوق و مه رایي كردن به هیوای دهسختی بهرزه وه ندیهك له لای، خوی خستوه ده رایهك له ناگری دوزه خ به نه ندازه‌ی ههنگاوه كانی. وه زانایانی سه‌رده می ئیمه خراپون له زانایانی بهنی ئیسراییل، چونكه روخسه‌ت و ریپیدراوه كان و نه وه‌ی له گه‌ل حمزی دهسه لاتدارانه باس ده كه‌ن بۆیان. نه گهر ئه‌ركه كانیان بیر بینایه‌نوه نه‌وا له ناگر

رزگاریان ده کردن. نهوا نه یانده هیشت بچنه لایان نه وهش ده بووه مایه
رزگاریان لای خوا.

فهلّ وگوره هی خویندنه وهی قورئان وهایه که بهه موو پیتک ده چاکه بو
خاوه نه که ی ده نوو سریت. له بهرام به ریشدا هه رکس قورئان بخوینیت بو
به رزگردنه وهی شان و شکوی ده سه لاتدار و سه مکاریک بهه موو پیتک ده
له عنه تی له سه ره. وهه رکس گالته به حوروماتی خوا بکات و سنوره کانی
بِهَزْنِیت ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا
أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ﴾ (البقرة/ ۱۷۴) واته: نهوانه ی نیگای خوا
ده شان نه وه که له کتبه کانیدا دایه زانده وه بهو شاردنه وهیه نرخیکی که
ده سته خه ن نهوانه ته نهان ناگر ده خو ن. نهی ده رداء و توویه تی: ده ترسم له لادانی
زانایه ک یان ده مه ده می دوو روویه ک به قورئان. قورئان حه قه و راستیه، نور و
روناکی له گه لدایه. هه رکس ی بی نیاز نه بیت له دونیا نهوا دونیای نه.

دەر وازە ی پێنجەم شیواز و نادابی خۆیندەوێ قورئان

خوای گەوره فەرموویەتی: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ (النمل/٩٨) واتە: ئەگەر قورئانت خۆیندەوێ بەنا بگرە بەخوا لەشەیتانی نەفرین لێکراو و ڕەجەکراو. هەروەها هەفەرموویت: ﴿وَرُئِلَ الْقُرْآنَ تَرْيَلًا﴾ (المزمل/٤) واتە: دەوری قورئان بکەرەوێ بەوردی و لەسەر خوێ. لەبەرئەوێ پێویستە گەرنگی بە چاک خۆیندەوێ و شیوازی گونجاو و ئاوازی گونجاو و شایستە بدریت لەدەور کردنەوێ و خۆیندەوێ قورئانی پیرۆزدا. هەرکەس رێز دابنێت بۆدروشم و پەیمانی خوا ئەوا نیشانەی پارێزگاری و لەخوا ترسانی دلەکانە.

• ٤ - عن علي بن ابي طالب (عليه السلام) قال: قال رسول الله (ﷺ): ان افواهكم طرق القرآن فطبوها بالسواك. (رواه البزار بسند جيد) واتە: دەمتان رینگا و شۆینی دەبرینی ئایەتەکانی قورئانە، پاک و بۆخۆشی بکەن بەسواک.

سیواک کردن پاککەرەوێ دەم و بەدەستەتەری ڕەزامەندی خواوە. هەرکەس رێز لەقورئان بگرێت بە پاککردنەوێ دەمی ئەوا رێزی لە دروشم و پەیمانی خوا گرتووە. لەبەرئەوێ دەستتۆژ شۆرین بۆ خۆیندنی قورئان کارێکی باش و سوننەتە. لەگەڵ ئەوێدا دەگێردرێتەوێ کە پێغەمبەر (ﷺ) لەهەموو حالێکدا قورئانی خۆیندووە مەگەر لەشی گران بووبێت. ئەو بەلگەی ئەوێە کە دروستە قورئان بخوینرێت بێ دەستتۆژ، بەلام بە دەستتۆژەوێ باشرە.

دهست لیسانی (مصحف) په‌رتووکی قورئان به‌ده‌ستوێژ و له‌سه‌ر پاکی جی به‌جی کردنی وردی نایه‌تی ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ (الواقعة/۷۹) ته‌نها که‌سانێکی به‌ده‌ستوێژ ده‌ست له‌قورئانی بیروژ ده‌ده‌ن. ئه‌وه‌ رای زۆرینه‌ی زانایانی له‌سه‌ره که‌ دروست نییه‌ بی ده‌ستوێژ ده‌ست له‌قورئان به‌دریت.

له‌ سه‌عیدی کوری موسه‌یه‌بیان داوا کرد فهرموده‌ی پیغمبه‌ریان بۆ باس بکات، شانی دادابوو راست بوویه‌وه‌ و‌تی: هه‌زناکه‌م له‌پاله‌وه‌ باسی بکه‌م دیاره‌ و‌ته‌ی خوا که‌قورئانه‌ له‌پیشه‌ره‌ که‌به‌رێژ و‌ حورمه‌ته‌وه‌ مامه‌له‌ی له‌گه‌لدا بکه‌ین. واباشه‌ روو به‌ قیبله‌ و‌ به‌شیوازیکی جوان وله‌سه‌ر چۆک دابنشین. شیوازی خشوع و‌ له‌خوا ترسانت پتوه‌ دیاربیت. ئیمامی مالکی کوری نه‌نه‌س (ره‌حه‌ته‌ی لی بیت) خوی بۆخۆش ده‌کرد و‌ جلی جوانی ده‌پۆشی کاتیک فهرموده‌کانی پیغمبه‌ری (ﷺ) شی ده‌کرده‌وه‌. چ جای قورئان.

باشترین قورئان خوێندن له‌ نوێژدایه‌ به‌ و‌وردی و‌ له‌سه‌رخوێ و‌ به‌گه‌ریانه‌وه‌ له‌قولایی شه‌ودا و‌ به‌ته‌نها. خۆ نه‌گه‌ر به‌دانیشته‌نه‌وه‌ یان به‌له‌پاله‌وه‌ قورئان بخوینیت دروسته‌، به‌لام به‌دانیشته‌نه‌وه‌ باشه‌ره‌ و‌ خه‌یره‌ره‌. خوا فهرموده‌تی: ﴿الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ﴾ (ال عمران/۱۹۱) واته‌: ئه‌وانه‌ی یادێ خوا ده‌که‌نه‌وه‌ به‌پتوه‌، به‌دانیشن، وه‌له‌پاله‌وه‌ وه‌به‌ر له‌ دروستکردنی ئاسما‌نه‌کان و‌ زه‌وی ده‌که‌نه‌وه‌. له‌پیغمبه‌ر (ﷺ) ده‌گه‌رنه‌وه‌ که‌هه‌ندیک نایه‌ت و‌ سوره‌تی خوێندۆته‌وه‌ له‌پاله‌وه‌ پێش نووستن له‌سه‌رجیگا.

به‌وینه‌ی که‌ پاککردنه‌وه‌ی ده‌م به‌سیواک پێش قورئان سونه‌ته‌ و‌ کارێکی باشه‌ به‌پێی فهرموده‌ که‌ ئه‌وا نه‌خواردنی سیر و‌ پیا‌زیش پێش قورئان خوێندن

کارێکی باشه. جگهره کێشانیش که بۆنێکی ناخۆش دروست دهکات، وازهێنان لێ پاراستنی تهندروستی و به دهستهێنانی رهزامهندی خوايه.

فەرمووده که ناماژه به گەڕنگیدان به وڵاتهتی دهروهه ده دات به هه مانشیوهی نهوه پێوسته گەڕنگی بدهین به دیوی ناوهوه و دهروغان. خوای گهواره قورئانی بۆ کارپێکردن و جێ به جێ کردن دابه زاندووه. به لام دهست پێکی نهوه کارپێکردنه به خوێندنهوه ده بێت، هه رکەس باش قورئانی خوێندهوه و به کارێکی گهواره و پیرۆزی زانی، نهوه یه کهم ههنگاوی کارپێکردنی دهستی کردووه.

هه گەر پاراستن و پاککردنهوهی دهه به سیواک و له بۆنی ناخۆشی سیر و پیاز نهوا خۆبه دوورگرێتی قورئانخوێن له ده میسی و جوتیفرۆشی و درۆ و غه یبهت و دوورمانی و بوختان و قسه بازی و لاقرتی و قاقای زۆری پێکهین و خۆه له قورتانندن له شتی کهدا که پیهوه نهدیدار نه بێت به و که سه وه ((و هل یکب الناس فی النار علی مناخرهم یوم القیامة الا حصائد السنتهم)) (گێڕانه وهی ترمزی. و ئیبن ماجه و حاکم و هبه صه حیحیان داناوه) واته: ئایا شتێک هه یه خه لکی فریبداته ناو ناگر جگه له به ره می زمانیان.

له پێشهوا شافعیه وه ده گێڕانه وه له ((قو لی قدیما)) که دروسته ئافره تی هه یزدار له ترسی له بیر جوونه وه قورئان بخوێنیت له بهر.

٤١ - نعت ام سلمة (رضی الله عنه) قراءة النبي (رضی الله عنه) فاذا هي تنعت قراءة مفسرة حرفا حرفا. (اخرجه ابو داؤد والنسائي والترمذي وقال حسن صحيح). واته: نوم سه له مه دایکی باوه داران (رضی الله عنه) وه صفی قورئان خوێندنێ یهغه بهری ده کرد (رضی الله عنه) که قورئان خوێندنه که ی ته فسی رنامیز بووه پیت پیت.

خویندنه‌وهی تەفسیر ئامیز پیت پیت ئەو یە کە هەموو پیتێک لە مەخرەجی (دەرەجە) راستی خۆیەوه دەربەر درێت کە ئەو هوش بریتیە لە بنچینەی زانستی تەجۆید. پێشوا بە یەهقی رێبایەتی کردووە لە وتەیەکی ئێبن عومەر دا (ﷺ) : هەر کەس قورئان بخوێنێتەوه بە روشنی و دروستی و ئیعرابەوه بۆ هەر پیتێک (۲۰) چاکە ی بۆ دەنوو سڕیت (واتە یاسا کانی تەجۆیدی جی بە جی کردبێ) وە ئەگەر وانەبێت بۆ هەر پیتێک (۱۰) چاکە ی دەست دە کەوێت.

عبدالوللای کوری عباس (رحمۃ اللہ علیہ) و تویہ تی: نہ گہر تہنہا سورہ تی (البقرۃ - ال عمران) بخوینمہ و و ہلویستہی لہ سہر بکم و ماناکانی و ہر بگرم و باش لیی تیگم باشہ بہ لاموہ لہوی کہہمو و قورٹان بہ پلہبر و سکی بخوینمہ و .

پرسیار له مو جاهد کړا د دربار هی دوو کس که نویژ ده کڼ وه هر دوو کیان وه کویه ک نویژ که تمواو ده کڼ، به لام یه کیکیان سور ه تی به قمره تمواو ده کات و نهوی تریان هه موو قورئان تمواو ده کات، نهویش له وه لامدا ووتی: هر دوو کیان له یاد اشتدا وه کویه کڼ.

۴۲ - عن أنس بن مالك (رضي الله عنه) انه سئل كيف كانت قراءة النبي (صلى الله عليه وسلم) فقال: كانت مدًّا ثم قرأ بسم الله الرحمن الرحيم بمد بسم الله ومد بالرحمن ومد بالرحيم. (رواه البخاري وأبو داود). واته: لهئه نه سى كورى ماليكه وه (رضي الله عنه) پرسارى ليكراوه كه قورئاخويندننى بيغه مبر (صلى الله عليه وسلم) چؤن بووه. ووتى: مه د بووه، پاشان (بسم الله الرحمن الرحيم) ى خوينده وه (بسم الله) ى دريژ كرده وه، هدر وه ها (الرحمن) و (الرحيم) ى دريژ كرده وه.

پټوٲسته موسولٲمان فيري ٲنه ماكانی و نه حكامه كانی و زانستی ته جوړېد و جوان خوٲندنه وهی قورٲان ٲیٲ و له قورٲاناځوٲندندا به كاری بهیٲٲ كه خشوع و له خوا ترسانی پټوه دیاریٲٲ و ته فاعول و كارلیكی پټوه دیاریٲٲ به شیوه یه كه كویگر بزایٲٲ بهرٲز و گه وړه مامه لټه له گه ل كه لامی خوا ده كات.

جوان خوٲندنه وه و ته رٲیل جهخت ده كاته وه له گرنگیدان بهرٲوی ده وه وهی خوٲندنه وه كه و ناوه رٲو كه كشی له ته ٲبیق كردنی نه حكامه كانی و ئیمان بوون له دلته وه، واته پټوٲسته موسولٲمان له روالته و ناوه رٲو كیدا ٲابه ندیٲٲ به قورٲانه وه، چونكه یه كيك له سیفه ته به رزه كانی خوا (الظاهر) (الباطن) له بهرته وه پټوٲسته باوه ردار خوٲی برازنیٲته وه به هندیك له روه وشته كانی خوا، روالته و ناوه رٲو كی ٲاك بكاته وه.

۴۳- عن عائشة (رضی الله عنها) قالت: ابطأت علی رسول الله (ﷺ) ليلة بعد العشاء، ثم جئت فقال: این كنت؟ قلت كنت اسمع قراءة رجل من اصحابك لم اسمع مثل قراءته وصوته من احد. قالت فقام فقمتم معه حتى استمع له ثم التفت اليّ فقال: ((هذا سالم مولى ابي حذيفة الحمد لله الذي جعل في امي مثل هذا)). (رواه ابن ماجة باسناد جيد)

واته: له عائشه وه (رضی الله عنها) دایكی باوه رداران فهرموی: شهویك دواى نوٲزی عیسا له پیغه مېهر (ﷺ) دواكه وٲم (كه مېك درهنگ جوومه لای) فهرموی له كوی بوویت؟ وٲم: گوٲم ده گرت له قورٲاناځوٲندنی ٲیاویك له هاوه لانت، وٲنه ی خوٲندنه وه و دهنگی واخوٲشم له كس نه یستوه. عائشه فهرموی: پیغه مېهر (ﷺ) هستا منیش له گه لیدا هستا م تا گوٲی لی بگرین، ناوری بز

دامەو و فەرمووی: ئەو (سالم) ه کۆیلەى ئەبو حوزەیفە بوو ئازادى کرد
کەناسراو (بە) مولى أبو حذيفة) سوپاس بۆ ئەو خوايەى کە لە نەتەو کەمدا
کەسى وای هەلخستووه.

(سالم) یە کێکە لە گەورە هاو لەنى پیغمبەر (ﷺ) کە زاناو لە خواتر سێکی زۆر
گەورە بوو. عومەرى کورێ خەتتاب (رضي الله عنه) کاتیک ویستی شەش کەس دیاری
بکات بۆ دوای خۆی بۆ جێنشینی فەرمووی: ئەگەر سالم مەولای ئەبو حوزەیفە
زیندوو بواوە دەمپالوت بۆ جێنشینی دوای خۆم. خۆی گەورە بەوشیوەیە لە شان
و شەو کەتێ کۆیلەکان بەرز دەکاتەو بەهۆی خزمەتکاری و ژيان لە گەل قورئاندا
کەبالتۆرین بۆ جێنشینی و پێشەوایەتی و فەرمانرەوایی موسولمانان، لەلایەن
کێ؟ عومەرى کورێ خەتتاب.

خۆی گەورە دەفەرموویت ﴿يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ
دَرَجَاتٍ﴾ (المجادلة: ۱۶) واتە: خۆی گەورە ئەوانە بەرز و شکۆمەند دەکات کە
باوەریان هێناو و ئەوانەش زانا و تێگەشتوون، بە پلەى زۆر. بەسە بۆ سالم کە
پیغمبەر (ﷺ) تەزکەى دەکات کە فەرمووی سوپاس بۆ ئەو خوايەى کە لە
نۆمەتە کەمدا کەسى ئاواى هەلخستووه. هەر وەها پیغمبەر (ﷺ) گوێی دەگرت
لە قورئان خوێندنی (أبو موسى الأشعري) و اوەسفی دەکرد کە مزمارێک
لە مزامری ئال داودی هەیه بەهۆی خوشی و شیرینی دەنگی.

عومەرى کورێ خەتتاب (رضي الله عنه) پێی دەفەرموو: ئەبو موسا خوامان یادبخەرەو،
ئەویش دەستی دەکرد بە قورئان خوێندن تا نزیکى ناوەند بوونی کاتی نوێژ،
دەیفەرموو: ئەى پێشەوای باوەرداران، نوێژ، نوێژ. ئەویش دەیفەرموو: ئەى ئێمە

له نوپژدانین؟! ناماژه بهو نایه تهی ﴿وَلَذِكُرُ اللَّهَ أَكْبَرُ﴾ (العنکبوت/ ٤٥) یادی خوا
زۆر گه ووره تره له مه موو شتیک.

٤٤ - عن أبي هريرة (رضی الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ليس منا من لم يتغنَّ
بالقرآن)). (اخرجه البخاري)

واته: له ئیمه نییه که سیک به ئاواز و دهنگی خو شه وه قورئان نه خو ئیت.

پیشه و شافعی ده فهرموو یت: (تغنی) واته: به ده دهنگی پر له دلته دهنگی و
ئاوازی خو شه وه بیلهر ئیتته وه. له ئین و نه بی مولیکه یان پرسی: نه گهر که سیک
دهنگی خوش نه بیت؟ وتی: تابو ئیت باخو شی بکات. واته: راهینان بکات
له سه ر جوان خو ئینده وه ی قورئانی پرۆز.

له هه ردوو سه حیجی بوخاری و موسلیمدا هاتووه له جوبه یری کوری
موتعمیم (رحمه الله) و توبه تی: له پیغه مه رم بیستووه (ﷺ) که له نوپژی ئیواره دا
سوره تی (الطور) ی خو ئینده له وه دهنگ خو شتر و قورئان خو ئیترم نه بییوه، کاتیک
بیستم نه م نایه ته ی خو ئینده ﴿أَمْ خَلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ﴾ (الطور/ ٣٥)
واته: نایا ئه وان به بی هیچ دروستوون یان خو یان دروستکه رن، خه ریک بوو دلم
بفریت، جیر له و کاته دا مو شریک بوو له سه ر ئاینی هۆزه که ی بوو.

برای نو سه ریش (د. محمد زکی) گوئی له فه له یه ک بوو ده یوت: پیستم
گرژ ده بیت کاتی گوئیستی ﴿إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ﴾ ده م وه هه ست ده که م
ئه وه بهر زترین شیوازی مونا جات و پارانه وه یه له باره گای خوا.

یه‌کێک له‌ئادابه‌کانی خۆیتدنی قورئان ((ئیستیعازه)) یه، خوا ده‌فه‌رموویت: ﴿وَأَمَّا يَنْزَغُكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ (الاعراف/ ٢٠٠) واته: نه‌گه‌ر قورئانت خۆیتده‌وه په‌نا بگه‌ره به‌خوا له‌شه‌یتانی ره‌ج‌ه‌کراو. زانایان رایان جیاوازه‌ له‌سه‌ر نه‌وه‌ی کامیان خه‌رت‌ره، قورئان خۆیتدن به‌نه‌یتی یان به‌ناشکرا، به‌لام پێویسته‌ نه‌وه‌ بزانین که‌به‌نه‌یتی خۆیتدن دوور‌تره‌ له‌ریا و روپامایی و زۆر له‌خۆکردن و ته‌شویش خسته‌ سه‌رکه‌سانی تر. رۆژنیکان یه‌مه‌یه‌ره‌ (ﷺ) چه‌وه‌ ناو هاوه‌لانی له‌مزگه‌وت نوێژیان ده‌کرد فه‌رمووی: ((یاایهاالناس کلکم یناجی ربه‌ فلا یجهر بعضکم علی بعض فی القراءه)) واته: نه‌ی خه‌لکینه‌ هه‌مووتان هاوار له‌خوا‌ی خوتان ده‌که‌ن، هه‌ندیکتان ده‌نگ به‌سه‌ر نه‌وانی تر‌دا به‌رز نه‌کاته‌وه‌ و ده‌نگ هه‌له‌به‌ریت له‌قورئان خۆیتدندا، به‌لام خۆیتدنیش به‌ده‌نگی به‌رز دلی خۆیت‌ه‌ر بێدار ده‌کاته‌وه، بیر و هۆشی کۆ ده‌کاته‌وه، گۆنچه‌کی ده‌زرنگه‌یه‌وه، خه‌وی لی ده‌تۆریتیت، به‌ره‌و بیر‌کردنه‌وه و تێرامانی مانای نایه‌ته‌کانی ده‌بات. وه‌کاریگه‌ری ده‌بیت له‌سه‌ر بیه‌رانی نه‌گه‌ر نه‌یت ته‌نها بۆ ره‌زامه‌ندی خوا‌بیت.

٤٥ - عن فضالة بن عیید (رضی‌الله‌تعالی‌عنہ) عن النبی (ﷺ) قال: ((الله اشد اذناً الى قارئ القرآن من صاحب القينة الى قینته)). (رواه ابن ماجه وابن حبان والحاكم وصححه) واته: خوا‌ی گه‌وره‌ باش‌تر گۆن‌گه‌ره‌ بۆ قورئان‌خۆین له‌خوا‌ه‌ن که‌نیزه‌کێکی گۆرانی بێز بۆ گۆرانییه‌کانی.

هه‌رکه‌س ڕوو له‌خوا بکات خوا ڕووی تێده‌کات، وه‌هه‌رکه‌س بستی‌ک به‌جیت به‌ره‌و ڕووی خوا، خوا با‌تێک ده‌جیت به‌لایدا. هه‌رکه‌س به‌رۆش‌ستی ناسایی به‌جیت بۆ‌لای خوا، خوا‌ی گه‌وره‌ به‌را‌کردن به‌ره‌و‌رووی ده‌جیت.

هەر کەس قورئان بەباشی و جوانی و دەنگیکی خۆش و خشوعەوه بخوینیت لهبەرخوا، وه بۆ نزیکیبۆنەوه لێ، خوای گەوره گۆی بۆ دەگریت و شانازی پێه دهکات لای فریشتەکان. بەندهی باوەردار بەنزیکیبۆنەوهی له خوا سوود بهخوا ناگەیهنیت (خوا)ش پێوستی پێی نییه و بێ نیازە. بەلکو کار و کردەوهی چاک پشکەش دهکات لهبەرئەوه پاداشتهکە ی ئەوهیه کهخوا لێ نزیك دهیتهوه و گۆی بۆدهگریت ژنهفتی نزاکانی دهییت و پلهی لهدوینا و دواڕۆژ بهرزدهکاتهوه. ئەو گۆیگرته سەرقال و بیناگای ناکات لهزرا و پارانهوه و پەرسشی بەندهکانی تر. وه تۆرەبوونی لهسەرپێچی بەندهیهکی سەرقالی ناکات لهخۆشحالبوونی به تهوبە ی بەندهیهکی.

کاتێک بەنده قورئان دهخوینیت خوای گەوره گۆی بۆ دهگریت (غونە ی بهرز هەربۆخوایه) خوا باشتر گۆیگره بۆ قورئانخوێندنی بەندهکە ی وهک له مۆسقاڕێک بۆ ئامێره مۆسیقیهکە ی. گۆیگرتهی خوا بۆبەندهکە ی جگه له لیخۆشبوون و سڕینهوهی گوناھەکان و پله بهرز کردنهوه و فەر و بهرهکەتی خوایی و ڕێنمایی کردن بۆ ڕێگه ی راست هیچی تر نییه.

٤٦ - عن حذيفة اليمان (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((اقرأوا القرآن بلحون العرب واصواتها وياكم ولحون اهل الكتابين واهل الفسق فانه سيجيء اقوام يرجعون بالقرآن ترجيع الغناء والرهبانية لايجاوز حناجرهم مفتونة قلوبهم وقلوب من يعجبهم شأنهم)). (اخرجه الطبراني والبيهقي).

واته: قورئان بخوین بەئاوازی عەرەب و دەنگەکانی وریابن نەکەن بەئاوازی خاوەن دووکتێبە (که) (أهل الكتاب) و خەڵکی فاسق و تاوانکاری قورئان بخوین.

كەسانىك پەيدادەبن و دىن قورئان دەگىرنەو و دەلاوئىنەو وەكو گۆرانى و
گۆشەگىرى كە لە قورگيان تىناپەرىت، دلىان توشى لادان و فىتەبازى بوو، وە
دلى ئەو كەسانەش كەسەرسامى ئەوشىوازەيە.

لە پىشەوا مالك (رەحمەتى خواى لىيىت) دەگىرنەو كە قورئان خوئىدن
بەئاوازيكەو بەلای ئارەزوودا بىت قەدەغەيە. ماوەردى لەپىشەوا شافىعى
دەگىرپەو كە ئەگەر قورئان خوئىدن بەئاوازيكەو كە ھەندىك لەپىتەكان
لەمەخرەجى دەرچوونيان لابدات قەدەغە و ھەرامە.

لیرەو مەبەست لەخوئىدنى قورئان بەئاوازو پىويستە بەپى بنەماكانى
رېژمانى ەھرەبى بىت. رېگرتن لەخوئىدن بەئاوازو داھىنراو ەكان لە جولەكە
يان (فەلە) وەرگىرايىت يان ئەو ەي كەسانى خراپ و سەما و خراپەكارى و
گۆرانى بىژە لادەرەكان و ئەو ئاوازانەى كە زياتر شىوازي گۆرانى
لەخۆدەگىرت يان ئەو ئاوازانەش كە گۆشەگىرن ئەوانە ھەموويان ھەرام و
قەدەغەكراون. ھەر كەس گىرنگى بەلاواندەو و خۆشكردن و جوانكارى بكات
دوور لەبنچىنە و بناغەى زانستى تەجويد و ئەو ەي كە مەولمانان لەسەرى
رۆيشتوون بىگومان ئەو قورئان خوئىدە بىگيانە و دوورە لەخشوع و
كارىگەرى.

ھەروەھا فەرموودە كە ئاماژە دەكات بەخۆ دوورگرتەمان لەو ەي
كە سەرسامىن بەبىدەجىيەكان و سەرپىچىكاران و دەرچووان لەسنوورى خوا
يان ئەوانەى لەسەر شىوازي گۆرانى قورئان دەخوئىن لەدەرەو ەي سنورى
شەرىعى و ديارىكراو بەپى زانستى تەجويد و ئەحكامەكانى. پىغەمبەر (ﷺ)

دیاری کردوووە کە پێویستە هەوا و ئارەزووەکان شوێنکەوتە شەریعت و پەیامی ئیسلام بێت.

٤٧- عن عبدالله بن عباس (رضي الله عنه) ان رسول الله (ﷺ) قال: ((أقراني

جبريل على حرف فراجعتهم ثم لم ازل استزيده فيزيديني حتى انتهى الى سبعة أحرف)). (رواه البخاري ومسلم)

واتە: جوهر ئیلیل (ﷺ) قورئانی پێدەخوێندمەووە یان بۆدەخوێندمەووە بەشیوازیك بەدوایدا دەخوێندەووە. بەردەوام داواى زیاترم لێدەکرد ئەویش زیادی دەکرد تا کۆتایی هات بەحموت خوێندەووە.

قورئانی پیرۆز بەزمانی عەرەبی و لەناو هۆزەکانی عەرەبدا هاوتۆتە خواریوەوە کە هەندیک پست دەربرێیان جیاواز و مانای هەندیک وشەش جیاواز بوو. جا بۆ ئەوێ نەبێتە ھۆکاری جیاکاری و مروونەت لەخوێندەووەدا لەسەر (٧) جوړ خوێندەووەدا قورئان دا بەزی ھەرۆک فرموووە کە ئاماژەى پێدەکات کە جوهر ئیلیل بەحموت جوړ بۆ ییغەمبەرى خوێندۆتەووە ئەویش بۆ ئاسانکارییە ھەرۆک قورئان دەفرمووێت ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدْكِرٍ﴾ (القمر/٢٢) واتە: بێگومان ئێمە قورئاغان ئاسان کردوووە (بۆ خوێندەووە و تیگەشتن و ئامۆژگاری وەرگرتن) جانا یا کەسێک ھەیە کە دەرکی حەقیقەت و راستی بکات و پەندى وەرگرێت.

(قراءات السبعة) واتە: خوێندەووەى حموت جوړ لەقورئان و سونەتدا جینگێر و چەسپاو، دروستە بەھەر جوړێکیان قورئان بخوێنێت. پێشینیان ئێم نەتەووە لەزانیان ھەستاوان بەدیاریکردنی ئەو خوێندەوانەى بەتەواتر (یەك لەدواى یەك) و دەماو دەم گێڕدراونەووە، نەو دواى نەو وەرگیرتووە. ھەرکەس بێھوێت

زانباری زیاتری دهست بکهوئیت ده توانیئت بگهڕێتهوه بۆ نووسراوه درووسته کان ده باره ی خوئندهوه کان وهنهم زانسته یه کیکه له زانسته کانی قورئانی پیرۆز.

٨٤ - عن عائشة (رضی الله عنها) عن النبي (ﷺ) قال: ((الماهر بالقرآن مع سفره الكرام البررة والذي يقرأ القرآن وهو يشد عليه له اجران)). (رواه الاربعة) واته: جلاک وزیره که له قورئان خوئندن دا که کاری پێده کات له گهڵ فریشته ریزداره پاکه کانه، وهه وه که سه ی قورئان ده خوئنیئت و له سه ری گرانه پاداشته که ی دووقاته. (سفره) نهو فریشتانه که له جیهانی (ملکوت) دا قورئان ده خوئین، سه ریچی فه رمانه کانی خوا ناکه ن. وهه وه ی فه رمانیان پێده کات به جینی ده هین ﴿فِي صُحُفٍ مُّكْرَمَةٍ * مَرْفُوعَةٍ مُّطَهَّرَةٍ * بِأَيْدِي سَفَرَةٍ * كِرَامٍ بَرَرَةٍ﴾ (عس ١٣-١٦) واته: نهو قورئانه له چه نندین لاپه ره ی به ریز و پیرۆز دا هه لگراوه له (لوح المحفوظ) وه رگراوه، که به رز و بڵند و پاک و خاوئین، به ده ستی فریشته نووسه ره کان، که به ریز و خواناس و ملکه چ و فه رمانه ردارن.

هه ر که س قورئان خوئیدن و له به رکردن و جوان ده ورکردنه وه ی له سه ر ناسان بیئت له گهڵ نهو فریشتانه یه که خوای گه وره قورئانی پینه خشیون و جالاکن بیی و ناسانه له سهریان. به لام نهو که سه ی له قورئان خوئندن دا زه حه تی دیته ری و له به رکردن له سه ری گرانه و کهم خوئنده واره یان عه ره بزان نییه و له نه ته وه کانی تری غه ره عه ره به پته عه ره بیه کان له سه ر زمانی گرانه، هه موو نهو که سانه پاداشتیان دووه یتده یه، پاداشتی جوان خوئنده وه و دروست وه پاداشتی نهو زه حه ت و ماندوو بوونه ی له پناوی فیربوون و ده ورکردنه و دا دیته ری.

پیشه و (اوزاعی) خوا لئی رازی بیئت فه رموده یه کی پێغه مبه ر باس ده کات که فه رموویه تی: ((ان العبد اذا قرأ فحرف او اخطأ كتبه الملك كما نزل)) واته: نه گه ر به نده قورئانی خوئند و لئی تی که جوو یان هه ندیک

لہ خویندہ وہ کہی لایدا لہ شیوازی خویندہ وہی خوئی و ہلہی کرد، نہوا فریشتہ وہ کو نہوہ بوی دہنوسیت کہ دابہ زیوہ. نہم فہرموودہ بہ باسیش لہوہ دہکات کہ نہو کہسہ چہند ہول دہدات و دووبارہ و سیبارہ دہچیتہ وہ بہسہر نایہ تہ کہدا ہرہلہی تیادہ کات و بوی نایہت، نہوا فریشتہ کان وہ کو نہوہی کہ دابہ زیوہ بوی دہنوسن، چونکہ ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ (البقرة: ۲۸۶) بہلام نہ گہر نہو کہسہ کہ متہرخمی کرد لہ دووبارہ نہ کرد نہوہدا بہ بی عوزر و بہ ہانہیہ کی دروست نہم فہرموودہ بہ نایگریتہ وہ بہ لکو فہرموودہ کانی تر (۲۲، ۲۳، ۲۴) دہیگریتہ وہ.

۴۹- عن عبد الله بن مسعود (رضی اللہ عنہ) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((أقرأ عليّ قلت: أقرأ عليك وعليك نزل؟ قال: ((اني اشتهي ان اسمعه من غيري)). قال فقرات ((النساء)) حتى اذا بلغت ﴿فكيف اذا جئنا من كل امة بشهيد وجئنا بك على هؤلاء شهيدا﴾ قال لي ((كف)) أو ((أمسك)) فإذا عيناہ تذرفان. (متفق عليه). واتہ: عہدولتلائی کوری مسعود (رضی اللہ عنہ) وتی: پیغمبری خوا فہرمووی: قورناتم بوی بخوینہ، وتم: قورنات بوی بخوینم لہ کاتیکدا بوی دابہ زیوہ؟ فہرمووی: حہزہ کہم لہ غہیری خوئی بیستم، عہدولتلا وتی: سورہتی (النساء) م خویندہ وہ تا گہیشتمہ ﴿فكيف اذا جئنا من كل امة بشهيد وجئنا بك على هؤلاء شهيدا﴾ (النساء/ ۴۱) فہرمووی: بہسہ، بوہستہ، ہر دوو چاوہ کانی نہسریان دادہ باراند.

لہم فہرموودہ وہ دہ گہینہ نہوہی کہ بیستی قورنان لہ کہسانی تر کہ بیخوین کاریکی باش و (مستحب) ہ بہمہرجی بیدہنگی و گوینگرتن و کارلنک لہ گہلیدا. خوی گہورہ دہ فہرمویت و ازا قری القریٰ فاستمعوا لہم وأنصتوا لعلکم ترحموا (الاعراف: ۲۰۴) واتہ: نہ گہ قورنان خویندرا گوئی بوی

بگرن و بێدەنگن بەلکو رەحمەتاران بکڕین. ﴿أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا﴾ (النساء/ ٨٢) واتە: ئەوە بۆ تەدەبوری قورئان ناکەن و قات نایەوێتە خوێندەگەر لەلای غەیری خواوە بواوە ئالۆزی و جیاوازیەکی زۆری تیا بەدی دەکرا. گریان لەخوێندنی قورئاندا سوننەتە، چونکە دەرنەنجامی (تەبیر) و ژیان و کارلێکەو لەتەرس و خۆشەویستی خواوە دێت. خوا فەرموویەتی: ﴿كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِي تَقْشَعْرُ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ﴾ (الزمر: ٢٣) واتە: خۆای گەورە جوانترین و پێرزترین فەرماشتی ناردۆتە خواوەوە کەنەم قورئانەییە (لەجوانی داریشتندا) بابەتەکانی لەیەک دەچن، هەندیک باسیشی بەشیوازی جیاواز تیا دا دووبارە بۆتەو، جا کارکردی ئەم قورئانە ئەوێتە کەتەزوو دەهێنێت بەگیان و پێستی نەو کەسانەدا کەترسی پەرورەدگاریان لەدل و دەرووندا هەیە. پاشان گیان و پێست و دلایان نەرم و نامادە و چالاک دەبێت بۆ یادی خوا و خواپەرستی. لەفەرموودەدا هاتوو کەدوو چاوانا گریان پێناگات: چاوانک بەتەنها لەترسی خوا فرمیسک برێژێت و بگری، وە چاوانک لەبەر خوا پاسەوانی بکات. (ابو سعید الخدری) وتویەتی: ئەگەر بەندە مێشک و بیر و بۆچوونی هەمووی جەم بێت بۆ تێگەیشتن لە وتەی خوا (قورئان) خۆای گەورە تێگەشتنێکی تایبەت و ڕەسەنی وای دەداتێ کەنەیداوێ بەکەسی تر لە بەندەکانی.

٥٠ - عن سعيد بن أبي وقاص (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((اتلوا القرآن وابكوا فان لم تبكوا فتباكوا)). (اخرجه ابن ماجة باسناد جيد) واتە: قورئان بخوێنەو و بگری، ئەگەر گریانان بۆ نەهات خوێتان بگریەن.

(صالح المرسى) دەلێت: لەخەمدا قورئانم بۆ پێغەمبەر (ﷺ) خوێندەو،

فەرمووی: ئەمە صالح ئەو قورئان خوێندە کەت، ئەمە گریانە کەت کوا؟

ئین عەباس (ﷺ) دەفەرموویت: ئەگەر لە کۆتایی سورەتی (الاسراء) دا نایەتی (سجدە) تان خویند پەلەمەکن لە سجدە بردن تانە گرین ئەگەر چاوتان فرمیسکی نەدشت بە دل بگرین. لە حەسەنی بەصریەو (رەحمەتی لیبیت) گێڕدراوە تەووە کە عومەری کورێ خەتتاب (ﷺ) بە نایەتیکدا تێدەپەری لەوێردی رۆژانە ی تەنگەنەفەسی دەکرد چەند رۆژ لە مالددا دەمایەو تا ئەمۆرادیە سەردانیان دەکرد وایان دەزانی کە نەخۆشە. ئەبو دەرداء (ﷺ) دەبوت بەو کەسانە ی کە شەوانە درەنگ قورئانیان دەخویند و بە کۆل دەگریان و یادی خویان دەکرد باوکم بە قوربانیان بیت کە شەوانە لە نوێژەکانیاندا قورئان دەخوین و مافی تەواو دەدەن بە پیتەکان.

(تباکی) بریتیە لە خشوع و بە دەنگیکێ حەزینانە قورئان بخوین و تەڕکیزی تەواو بکەن لە ترسی خوا و بە گەورە زانیی قورئانی پیرۆز.

٥١- عن عبدالله بن عمر (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): اي الناس احسن قراءة؟ قال: ((من اذا سمعته يقرأ رؤيت انه يخشى الله عز وجل)). (رواه البزار) واتە: پرسیار لە یەغەمبەر (ﷺ) کرا: کێ باشترین قورئان خوینە لە خەڵکی؟ فەرمووی: ئەو کەسە ی ئەگەر گوێبێستی بوویت قورئانی دەخویند پێوی دیار بوو کە لە خوا دەترسێت.

کاتێک قورئان وەکو (مصحف) بلابوووەووە عەکرەمە ی کورێ ئەبوو جەهل لە هۆش خۆی چوو دەبوت: ئەو و تە ی خۆی پەرۆرد گارمە، ئەو و تە ی خۆی پەرۆرد گارمە، ئەو و تە ی خۆی پەرۆرد گارمە، لە ترسی ئەو ی کەووە کو پتوێست قەدری نەگێرێت. عوسمان و حوزەیفە (ﷺ) دەفەرموون: ئەگەر دلەکان پاک ببنەووە هەر گێز لە خویندنی قورئان تێرنا بن.

بہ یوسفی کوری نہ سبایان ووت: کہ قورنان دہ خوینیت چ نزایہ ک
دہ کہیت؟ ووتی: چ نزایہ ک بکم؟ نیستیفار دہ کم و داوای لیخوشبون لہ خوا
دہ کم لہ کم و کورتیم حفتا جار نہ گہر بہ ندہ وای کرد دہ بیتہ ہوی
نزیکبونہوہ لہ خوا. پشہوا غہزالی وتوویہ تی لہ (احیاء علوم الدین) دا: قورنان
خویندن سی پلہی ہہیہ: نزمینیان: بہ ندہ وایدانیت کہ لہ بہ ردہم خوای
پدروہ ردگاردا قورنان دہ خوینیت، نہویش گوتی بۆ گرتوہ، لہم کاتہدا پترستہ
نہو بہ ندہیہ داوا بکات و مہرای و پارانہوہ و لالانہوہ بکات.

دوہم: بہ دل ببینی کہ خوای گہورہ سہیری دہ کات و لہ گہ لیدا دہ دوت
ونیمتہ کانی و چاکہ کانی کہ پی بہ خشیوہ بۆ باس دہ کات نہوہ مقامی حیا و
شہرم و بہ گہورہ زانین و قالبونہوہیہ لہ قورواندا.

سیہم: لہ قسہ کردنہ کاندای بیزہر ببینی و لہ ووشہ کاندای سیفاتہ کان با
سہیری خوی و خویندنہوہ کہی نہ کات یان نیمتہ کان کہ پی بہ خشراوہ بہ لکو
تنہا خوی ببینی بیزہر کہ (خوا) بہو روانین بۆ دہ سہلات و توانای خوای گہورہ
کہ نہوہ پلہی موقہرہ بین ونزیکانہ لہ خوا پش نہوہ پلہی (اصحاب الیمین) ہ
لہوہ ہترایت پلہی غافل ویتاگانہ.

لہ باسی پلہی بالادا پشہوا (جعفر بن محمد الصادق) (ع) وتوویوتی:
واللہ خوای گہورہ لہ وتہ کانیدا خوی پیشانی بہ ندہ کانی داوہ، بہ لام نہوان
نایین، و سہ بارہت بہ حالہ تیک کہ لہ نوپڑدا بہ سہری ہاتوہ کہ بووراوہ تہوہ
تیدا دواپی کہ ہوشی ہاتوہ تہوہ بہر خوی پرساریان لیکر دوہ بۆچی؟ لہوہ لامدا
وتوویہ تی: چہند جار تیک نایہ تہ کم دو بارہ کردہوہ لہ دلمدا تا دلم راجلہ کی کہ
کینہ قسہ دہ کات، لاشم توانای و ہستانی نہما لہ بہ ردہم دہ سہلات و گہورہی
خوادا.

دهروازه‌ی شه‌شه‌م وێرده‌کانی قورئان و خه‌تم کردنی

٥٢- عن عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((من نام عن حربه أو عن شيء منه فقرأه فيما بين صلاة الفجر وصلاة الظهر كتب له كأنما قرأه من الليل)). (رواه مسلم)

واته: هه‌ر کەس له کۆتایی حەزبە کەیدا یان لە بەشێکیدا خەوی لێکەوت و دواتر لە نێوان نوێژی بەیانی و نیوەڕۆدا بێخوێنتەوه وەک ئەو وایە لەشەودا خوێندبیتی.

هه‌روه‌ك له فهرموده‌كه‌دا به‌دیار ده‌كه‌وت پێسته‌ مسولمان وێردێکی رۆژانه‌و شه‌وانه‌ی بۆخۆی دیاری کردبیت له‌قورئان جانه‌و وێرده‌(جوزئیک یان حیزبیک یان نیو یان ربع الحزب یان به‌ئایه‌ت بۆنمونه‌ رۆژانه‌ ٥٠ تا ١٠٠ ئایه‌ت بۆ خوێندن) و به‌پێی ئاماژه‌ی فهرموده‌که‌ وێردی شه‌وانه‌ باشتره‌ به‌هۆی ئه‌وه‌ی که‌خه‌لکی هه‌مووی خه‌وترون ته‌نها بێدارانی شه‌و نه‌بیت که‌له‌گه‌ل قورئاندا ده‌ژین و ده‌پارێنه‌وه‌ و نزا ده‌که‌ن له‌باره‌گای خوای میهره‌بان، بێگومان کاته‌ دره‌نگه‌کانی شه‌و فەر و به‌ره‌که‌ت و پێرۆزی و به‌ره‌کاتی تاییه‌تی خۆی هه‌یه‌. هه‌رکەس وێردی شه‌وانه‌ی دیاری کردبوو به‌رده‌وام بوو له‌سه‌ری، به‌لام به‌هه‌ر هۆیه‌که‌وه‌ بوو نه‌یتوانی بێخوێنت یان ته‌واوی بکات، دواتر قه‌ره‌بووی ده‌کاته‌وه‌ له‌نێوان نوێژی به‌یانی و نوێژی نیوه‌ڕۆدا، ئەوا وەک ئەو وایە که‌له‌شه‌ودا خوێندبیتی.

واته: له نهوسی کوری حوزه یفهوه (ﷺ) له گهڵ وهفدیکدا بووم که چون بۆلای پیغمبر (ﷺ) باسی فهرمودهیه کی کرد که پیغمبر (ﷺ) شهو دواى نوێژى عیسا له گهڵمان مایهوه شهوێکی تر تیهری بهسهرماندا، نههات بۆلامان تا نهوهی بهلامانهوه زۆر بوو وهدریژخایهین بوو، دواتر هاتهوه لامان، وتمان نهی پیغمبری خوا چی دووری خستهوه لیمان؟ فهرمووی: حیزیک لهقورئانم بهسهرهوه بوو وستم نهیهمه دهرهوه تا تهواوی دهکهم. بۆ بهیانی پرسیارمان له هاوهلانی پیغمبری خوا (ﷺ) کرد ووتمان: چۆن قورئان لهسهر حیزب دابهش دهکهن؟ وتیان: بهشی دهکهین وهکو حزب، سی سورهت، پینج سورهت، حموت سورهت، نۆ سورهت ویانزه سورهت وسیانزه سورهت وهحیزی جیاکهروه یان بهرفراوان له (ق) هوه تا کوئایی.

نهم فهرمودهیه نهوهی ئی وهردهگیریت که پیغمبری خوا (ﷺ) سوور بووه لهسهر تهواو کردنی ویردی دیاریکراوی شهوانهی قورئانی، تهنانهت پیش نهوهشی دهخات کهبجیت بهدهم کهسانیکهوه کهتازه مسولتمان بوون و هاتوونهته مهدینه بۆنهوهی فیری نایهکهیان بن لهپیغمبرهوه (ﷺ). لهوانهیه کهسینک بلیت: نایا سهرقال بوونی زانایان بهزانست و لیکوئینهوه و توێژینهوه لهوبوارهدا و فیرکردنی خهڵک باشرنیه لهپهرستش و خوتندنهوهی قورئان؟ وهلام نهوهیه کهتهنها زانست و هیزی بهلگهی ههلگره کهی بهس نیه بهلکو بهوهی کهخوا دهیجاته ناودلی بێژهر و واعیزه که و لهسهرزمانی له تهقوا و بهرهکاتی کاره که. نهوهش پینوسی بهترس و پهرستشی زیاتری خواى گهوره و خوتندنهوهی زیاتری قورئانی پیروژ. نهوهتا پیغمبری خوا (ﷺ) بارگرانی پهيامه ناسمانیه که و گه یاندنی (کهزۆر قورسه) وای لینه کرد که نهپهرژینه سهر ویرده قورئانییه کهی و

شەونوێژ. تا ئەوێرادهی کەقاجە پێرۆزەکانی ئاوسابوون کاتێک پرسیاری لیکرا
دەربارەی ئەو فەرمووی: ((ئایا بەندهیهکی سوپاسگوزار نەم)) .

ئەو نەحزابانەی کەلەبەشی دووهمی فەرمووده کەدا هاتوو و سەرجهەم
هاوەلانی یانەمبەر (ﷺ) بریتییه لەپێرۆزی یەكەمدا سێ سورت کە لە (البقرة)
تا (النساء) لەپێرۆزی دووهمدا پێنج سورت لە (المائدة) تا (التوبة) لەپێرۆزی
سێهەمدا حەوت سورت لەسەرەتای سورتی (یونس) تا کۆتایی (النمل) لەپێرۆزی
چوارەمدا نۆ سورت لەسەرەتای سورتی (الاسراء) تا کۆتایی
سورتی (الفرقان) لەپێرۆزی پێنجەمدا لەسەرەتای سورتی (الشعراء)
تا کۆتایی (یس) لەپێرۆزی شەشەمدا لەسەرەتای سورتی (الصافات) تا کۆتایی
سورتی (الحجرات) لەپێرۆزی حەوتەمدا لەسورتی (ق) تا کۆتایی
سورتی (الناس) .

ئەوێرادهی باسمان کرد لەهاوەلێکەوێ بۆ یەکیکی تر دەگۆڕیت. دەگێرێنەوێ
کەعوسمانی کۆری عەففان (ﷺ) بەم شیوێ وێرەکانی خوێندووێ:
١ - شەوی هەینی سورتی (البقرة) تا سورتی (المائدة) دەخویند.
٢ - شەوی شەممە سورتی (الانعام) تا سورتی (هود) دەخویند.
٣ - شەوی ١ شەممە سورتی (یوسف) تا سورتی (مریم) دەخویند.
٤ - شەوی ٢ شەممە سورتی (طه) تا سورتی (القصص) دەخویند.
٥ - شەوی ٣ شەممە سورتی (العنكبوت) تا سورتی (ص) دەخویند.
٦ - شەوی ٤ شەممە سورتی (الزمر) تا سورتی (الرحمن) دەخویند.
٧ - شەوی ٥ شەممە خەتمەکی تەواو دەکرد.

لەمەوێ بۆمان دەردەکەوێت کەهاوەلانی زۆر سووربوون لەسەر وێرە
قورئانییەکان و سەرجهەمیان (ﷺ) هەموو هەفتەیهک خەتێکیان کردووێ.

٥٤- عن عبدالله بن عمرو (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ((اقرأ القرآن في شهر))، قلت إني لأجد قوة حتى قال: ((اقرأ في سبع ولا تزد على ذلك)). (متفق عليه)

واته: له عهدوللای کوری عمره وه (ﷺ) فهرمووی: یئغمبهردی خوا (ﷺ) فهرمووی یم: قورنان له مانگی کدا خه تم بکه، وتم توانا و هیزی زیاترم هیده. فهرمووی: بیخوینه وه و خه تمی بکه له حهوت رۆژدا له وه زیاتری مه که.

فهرمانی یه که می یئغمبهردی خوا (ﷺ) بۆ عهدوللای خه تمکردنی قورنان بوو مانگی یه ک جار، به لام توانای عهدوللای له وه زیاتر بوو له بهر نه وه یئغمبهرد (ﷺ) بۆی زیاد کرد که له ماوهی ههفته یه کدا خه تمی بکات نه وه بوو عهدوللای به در یژایی ته مهنی وه سیه ته که ی یئغمبهردی به جی هینا، به لام کاتیک توانای کز بوو په شیمان بوو له وهی که بۆچی فهرمانه که ی یئغمبهردی وه نه گرت که له مانگی کدا خه تمی بکات. وه پینشی ناخوش بوو که لابادات له فهرمانی دو وه می که له ههفته یه کدا خه تمی بکات.

بهوشیوهیه ها وه لانی یئغمبهرد (ﷺ) سووربوون له سهر خویندنه وه و ده ورکردنه وهی قورنان، خوا ی گه وه ره ده فهرموویت: ﴿فَاسْتَجِبُوا الْخَيْرَاتِ﴾ (البقرة/١٤٨) واته: پشیرکی بکه نه له چاکه کاند. ناراسته وه وه سیه ته کانی یئغمبهرد (ﷺ) بۆ ها وه لانی (ﷺ) له ناستی توانا و لیها تیاندا بوو، خزی باشی ده ناسین، چونکه نه وه یئغمبهرد و پشهوا و ماموستا و سهرمه شقیان بوو. ته نانهت له ناراسته کانی دا جیاوازی ده کرد له نیوان ها وه لیک بۆ یه کیکی تر. کاتیک فهرمووی مانگی جار یك خه تمی قورنان بکه نه، واپنده چیت نه وه بۆ

زۆرینه‌ی مسولتمانان بێت، به‌لام فەرمانی دووهم خەتم کردنی قورئانه‌ له‌ماوه‌ی هه‌فته‌یه‌ کدا بۆ که‌سیکه‌ که‌خۆی توانای هه‌بێت.

۵۵- عن عدالله بن عمرو قال: قال رسول الله (ﷺ): ((من قرأ القرآن في اقل من ثلاث لم يفقهه)). (رواه ابو داؤد والترمذي وقال حسن صحيح) واته: هه‌ر که‌س قورئان خەتم بکات له‌ماوه‌ی سی رۆژ که‌متر ئه‌وه‌ لێ تێنه‌ گه‌یشتروه ئهم فەرمووده‌یه‌ ئاماژه‌ به‌وه‌ ده‌کات که‌ په‌له‌کردن له‌قورئان خۆتندن‌دا کارێکی ناپه‌سه‌نده‌ به‌تایه‌تی که‌له‌شیوازی گونجاو و دروستی خۆی ده‌ریکات. له‌فەرمووده‌ که‌دا ئاماژه‌ی ئه‌وه‌ی تیانیه‌ که‌خەتم کردنی له‌ماوه‌ی سی رۆژ که‌متر قه‌ده‌غه‌ کردبێت، به‌لکو ئاماژه‌ی ئه‌وه‌ی تیا به‌رده‌وام وایبێت و گرنگی به‌تینگه‌یشتنی نه‌دات به‌لکو ته‌نها مه‌به‌ستی ژماردنی خه‌مه‌کانیه‌تی.

پرسیار له‌ پێشه‌وا مالک کرا ده‌رباره‌ی که‌سیک که‌هه‌موو شه‌ویک خه‌تی قورئان ده‌کات، فەرمووی: چەند کارێکی باشه‌! قورئان پێشه‌نگی هه‌موو چاکه‌یه‌ که‌ ده‌گێژنه‌وه‌ که‌ عوسمانی کۆری عه‌ففان هه‌ندیک جار له‌شه‌ویکدا خه‌تی قورئانی کردووه‌. پێشتر باسمان کرد که‌له‌ماوه‌ی هه‌وت رۆژدا خه‌تی قورئانی کردووه‌.

هه‌ندیک له‌پیاوچاکان وتوویه‌: خه‌تیکی هه‌فتانه‌مان هه‌یه‌، خه‌تیکی مانگانه‌ و خه‌تیکی سالانه‌ وه‌خه‌تیکیشم به‌ده‌سته‌وه‌یه‌ ماوه‌ی ۳۰ ساله‌ هه‌شتا ته‌واو نه‌بووم.

نزاو پارانه‌وه‌ له‌کۆتایی خه‌مه‌که‌دا قبۆل و وه‌رگیراوه‌ له‌به‌رئه‌وه‌ ئاماده‌بوون وئهمین کردن له‌وکاته‌دا کارێکی باشه‌. هه‌روه‌ها هاوکاری کردن له‌خەتم کردن به‌وشیوه‌یه‌ که‌حه‌لقه‌یه‌ک دروست بکریت و هه‌ر که‌س به‌شیک له‌قورئان بخوینیت پاشان به‌ده‌سته‌جهمعی نزاو پارانه‌وه‌ی خەتم بکریت کارێکی

باش و سوننه تیکی چاکه، چونکه قورئانی پیرۆز باشترین کۆکهره وه و دۆستایه تی به خشه که هه موان له یه کتر نزیک بکاته وه و کۆبکاته وه و ئاماده ی نزی خه تم بین و ئامینی بۆبکه ن.

٥٦- عن عبد الله بن عباس (رضي الله عنه) قال كان النبي (صلى الله عليه وسلم) أجود الناس بالخير وأجود ما يكون في رمضان لأن جبريل كان يلقاه في كل ليلة في شهر رمضان حتى ينسلخ يعرض عليه رسول الله (صلى الله عليه وسلم) القرآن فإذا لقيه جبريل كان أجود بالخير من الريح المرسلة. (متفق عليه) واته: له عهبدوللای کوری عهباسه وه (رضي الله عنه) فمرموى: یتغممیر به خشنده ترین کهس بووه له چاکه کردندا، له ره مه زاندا زیاتر به خشنده بووه، چونکه جویره نیل هه موو شهو یکی ره مه زان بئی ده گه یشت تاکۆتایی ده هات یتغممیری خوا قورئانی په خش ده کرد له سه ری و بۆی ده خوینده وه کاتیک جویره نیل بئی ده گه یشت له چاکه کردندا له شنه شه مالتیکی نیر دراو به خشنده تر بوو.

یتغممیر (صلى الله عليه وسلم) قورئانی ده خوینده وه و ده وری ده کرده وه له شه وانی ره مه زاندا بۆ جویره نیل به شیوه یه ک گیانی گه شه ی ده کرد و ئاسوده تر ده بوو به وهش به خشنده یی له چاکه و خیردا زیاتر ده بوو به راده یه ک که کهس له ئاستیدا نه بوو. له ورووی به خشینده وه هه ر مال و سامانیک ده هاته به رده ستی ده یه خشی و هه زی نه ده کرد بۆ ساتیکیش لای بینه ته وه، تانه وه ی که هه ندیک جار له بیری ده چوو که به شی مال و مندالتی دابینه ت. خیر له فمرموده که دا مه به ست زیاتر (ماله) پاره و پول و پنداویسته کانی ژیان هه ووه ک خوا ی گه ووه له قورئاندا له سه ر زمانی (موسی) ده فمرموویت: ﴿بِإِنِّي لِمَا أَنْزَلْتُ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ﴾ (القصص/ ٢٤) واته: خوایه، په ووه ر دگارا تو خیر و بیری زۆرت به سه ردا ر ژاندووم، به لام هیشه هه ژارم و ئاتاجی به خشنی زیاترم.

ئه‌گەر (خێر) بریتی بێت له‌ کاری چاکه‌ نه‌وا خه‌بات و فیداکاری و جیهادی یڤه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ ر‌ه‌مه‌زанда غوونه‌یه‌کی ر‌ۆشن و به‌رز بوو نامۆزگاری ر‌ۆژوووانانی ده‌کرد ئه‌گەر که‌سیک جینیوی پێدان و شه‌ری له‌گه‌ڵدا کردن که‌بلێن ئێمه‌ به‌ ر‌ۆژووین.

یڤه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) سه‌رجه‌م کاته‌کانی ژیا‌نی ئاسانکار و نه‌رم و نیا‌ن بووه‌ له‌ ک‌رپ‌ن و فرو‌شت‌ن و دادوه‌یدا. ئه‌گەر (خێر) بریتی بێت له‌ وته‌ی جوان و شیرین نه‌وا ر‌ه‌وشتی یڤه‌مبه‌ر قورئانی بوو.

کاری چاکه‌ له‌ ر‌ه‌مه‌زанда دووبه‌رامبه‌ره‌، سونه‌ت خیری فه‌رزی هه‌یه‌، فه‌رزی خێره‌ که‌ی یه‌ک به‌ده‌ تا حه‌وتسه‌د و خوا زیاتری ده‌کات بۆ که‌سیک که‌بیه‌ویت. باش‌ترین کات بۆ نه‌وه‌ی له‌خزمه‌تی قورئاندا بین مانگی پی‌رۆزی ر‌ه‌مه‌زانه‌، چونکه‌ مانگی قورئانه‌ ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ﴾ (البقره/ ۱۸۵) واته‌: مانگی ر‌ه‌مه‌زان نه‌و مانگه‌یه‌ که‌ قورئانی تیا‌دا هاتۆته‌ خواره‌وه‌ له‌ کاتیکدا ئه‌م قورئانه‌ ر‌یتمووی به‌خشه‌ به‌خه‌لکی و به‌لگه‌ی زۆری تیا‌دايه‌ له‌ ر‌یتمووی و جیاکردنه‌وه‌ی راست و ناپاست.

خوا‌ی گه‌وره‌ مانگی ر‌ه‌مه‌زانی ر‌ێژدارتر کردووه‌ به‌وه‌ی که‌ قورئانی تیا‌دا به‌زاندووه‌ ﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ * وَمَا أَذْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ * لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ (القدر/ ۱-۳) واته‌: ئێمه‌ به‌راستی قورئا‌غان دا به‌زاندۆته‌ خواره‌وه‌ له‌ شه‌ویکی به‌فه‌ر و ر‌ێژداردا، تۆ چو‌وزانی شه‌وی به‌فه‌ر کامه‌یه‌ و چ خێر و به‌ره‌ که‌تیکه‌، شه‌وی قه‌دری به‌رێژ له‌هه‌زار مانگ خێردارتر و به‌رێژتره‌.

نه گهر رپیزی شهونک به دابه زینی قورنان تیایدا بگاته ههزار مانگ زیاتر و خیرتر، بینگومان (دلّیک یان که سیک یان مالّیک یان کۆمه لّیک) که قورنانی له نامیز گرتبیت لای خوی گه وره ههزار قات بهرپزتر و خوشه ویست تره.

۵۷- عن عائشة (رضی الله عنها): اسر الي رسول الله (صلی الله علیه و آله) : ((ان جبریل کان یعارضنی بالقران کل سنة وانه عارضنی العام مرتین ولا اراه الا حضرا اجلی)). (رواه البخاری). واته: له عائشه وه (رضی الله عنها): یئغممهبر (صلی الله علیه و آله) نهئیه کی بۆ درکاندم یان چپاندی بۆم که جوهره نیل سالی جاریک دهوری قورنانی پیده کردمه وه، بهلام نه مسال دوو جار دهوری قورنانی پیکردمه وه، هیچی تیانابیم نه وه نه بیت که نه جهلم نزیك بۆته وه.

پیشهوا نه بو حه نیفه به ره حهت بیت وتویه تی: هه رکهس له سالی کدا دوو جار قورنان به باشی خه تم بکات نهوا مافی داوه، چونکه یئغممهبر (صلی الله علیه و آله) له وساله دا که کۆچی دووایی کرد دوو جار قورنانی له بهردهم جوهره نیلدا خوینده وه. پیشهوا نه حه د کوری حه نیل (به ره حهت بیت) وتویه تی: خه تم کردنی قورنان پیویسته له ۴ رۆژدا تهواو بکریت، چونکه عه بدوللای کوری عومهر پرسیاری له یئغممهبر (صلی الله علیه و آله) کرد له جهند رۆژدا خه تم بکهین، فه رموی: له چل رۆژدا.

پیشهوا غه زالی (رضی الله عنه) له (احیاء علوم الدین) دا ده لّیت: چوار جۆر خه تم هه یه:

۱. خه تم له شهو ورۆژنکدا که لای زانایان ناباشه.
۲. خه تم کردن له مانگی کدا، واته له هه موو رۆژنکدا جوزنیک، وه کو نه وهی که له به کهمدا زیاده ره وی بکات له خیرا خه تم کردندا، دووهم

زیاده رهوی له کم خوندنه و هدا. له نیوان نهو دوانه دا دوو پله ههیه
مامنا و نه ده:

- له ههفتهیه کدا یه ک خه تم.
  - له ههفتهیه کدا دوو خه تم نزیک بیته وه له سی خه تم.
- باشتر وایه خه تهیه ک به شه و بکریت و خه تهیه ک به رۆژ. خه تهیه رۆژ باشتر وایه
له رۆژی دوو شه ممه دا له دوو رکاتی نویژی به یانیدا یان دواى نویژ. خه تهیه
شه وه که له دوو رکاتی نویژی مه غریبدا یان دواى نویژ له شه وی هه یینیدا. نه وه ش
بو نه وه ی سه ره تای شه و سه ره تای رۆژ ینشوای به خه تم بکریت که ده بیته
هوی داوای ره حه مت و سۆزی خوایی له لایه ن فریشته کانه وه.

۵۸- عن العرباض بن سارية (رضي الله عنه) عن النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: ((من ختم القرآن فله
دعوة مستجابة)). (رواه الطبراني)

واته: هه رکه س قورئانی خه تم کرد نزایه کی وه رگیراوی ههیه.
خوای گه و ره فهرمو ویه تی: ﴿ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (غافر: ۶۰) واته: بانگم بکه ن
و بهارینه وه لیم، دیم به هانا تانه وه... ینگه مبه ریش (صلی الله علیه و آله) ده فهرمو ویت: (الدعاء هو
العبادة) واته: نزا و پارانه وه په رسته شه و عیاده ت... خوای گه و ره چه ند کاتیکی
دیاری کرد و وه که نزا و پارانه وه تیایدا قبول و وه رگیراوه:

- سی یه کی کۆتایی شه و.
- کاتی باران بارین.
- کاتژمیریک له رۆژی هه یینیدا.
- له کاتی خه تم کردنی قورئاندا.

نزاکردنیش چەند جوۆریکی هەیه:

۱- نایبێ نزاى خراپ دژ بە مەولمانان بکریت بەتیاچوون و

دووچاربوون بەرۆژی رەش.

۲- نزا کردن نەبێت بۆ بچواندن سێلەى رەحم.

۳- دلتیاوون لەگیرابوونی نزاکە لەکاتی داواکردنیدا.

۴- نزا کردن بەلالانەوه و دلتشکاوی و جوۆرێک لەکۆۆلەیی.

۵- زۆرکردن و دووبارە و چەندبارەکردنەوهی نزا و پارانەوه.

۶- نایبێ کە نزا دەکات لەئەنجامدانى تاوانیکدا بێت.

۷- نایبێ ناوسک و گەدەى پڕکردبێت لەحەرام یان پۆشاکى حەرام بێت

یان لەسەرزهویهکى داگیرکراودایبێت بەستم.

۸- نایبێ لەوکاتەدا سەیری شتیکی حەرام بکات یان لەپال نزاکەدا وشە و

رستەى حەرام بلێ.

۹- پێویستە تەوبەى لە گوناھەکانى کردبێت بەدلتسۆزى و راستگۆی.

۱۰- نایبێ لەنزاکردنەکیدا ریابازى و سەرسامبوون بەخۆى تێدا بێت.

نزاکردن لەکاتی تەواوکردنى خەتئى قورئاندا وەکو وەرگرتنى کرئى

کرئیکار وایە کەکرئى کارەکەى وەردهگریت. هەر قورئانخوێنیکیش باش

خەتمەکەى کردبێت و لەگەڵیدا ژایبێت و کارەکەى تەنها و تەنها بۆخوا و

لەبەرخوا بووبێت، ئەوا شایانى ئەوێهە کەبەتەواوى پاداشتەکەى وەرگیریت کە

ئەویش گیرابوونی نزاکەپەتەى وەهەرکەس کەموگورتى تیاوو ئەوه بەجێدەمینیت

بۆ خواى گەوره، ئەگەر بیهویت وەریدهگریت یان هەڵیدهگریت بۆ دواڕۆژ یان

کارێکى دنیاى بۆ ئاسان دەکات یان بەهەر جوۆریکی تر کەخۆى بریارى تیا بدات

کەدادوهرترین زاتە.

۵۹- كان رسول الله ﷺ يقول عند ختم القرآن: ((اللهم ارحمني بالقرآن واجعله لي اماماً وهدى ورحمة، اللهم ذكرني منه ما نسيت وعلمني منه ما جهلت وارزقني تلاوته اثناء الليل واطراف النهار واجعله لي حجة يارب العالمين)). (رواه الارجاني وابوبكر بن الضحاك)

واته: پیغمبەری خوا (ﷺ) لەخەتکردنی قورئاندا دەیفەرموو: خوایا، پەروەردگارا پەرحەت بارانم بکە بە قورئان و بۆم بکە بە پێشەوا و ڕێنومای و میهرەبانی و سۆز. خوایە لەبیرمی بهێنەووە ئەوێ بێر مچۆتەووە وەفیرمی بکە ئەوێ نایزانم، خۆتێندەووە و دەورکردنەووەیم پێشەخشە کاتەکانی شەو و کەنارەکانی ڕۆژ (واتە وام لێکە شەو و ڕۆژ لەخەزمەتی خۆتێندەووەی قورئاندا) وەبۆم بکە بە حەجە و بەلگەی رزگاری و سەرفرازی هەردوو دنیا ئەو پەروەردگاری جیهانیان.

پێویستە گرنگی بەنزا و پارێشەووەی خەتم کردنی قورئان بەدەین ئەو فەرموودەیی سەرەوێش بەلگەیه، تا بکریت ئەو نزایانەی کە پیغمبەر و یاران، یان نزا قورئانییه کان، باشە. وەهەر نزایەکی تر کە ئێسلاح و چاکسازی دینی و دنیایی تیا باشەو ئێشەاء الله لای خوای میهرەبان وەرگیراوه.

دەر وازە ی حەوتەم قورئان خوێندن لە نوێژدا

٦٠ - عن جابر بن عبد الله (رضي الله عنه) قال: سئل رسول الله (ﷺ): أي

الصلاة افضل؟ فقال: طول القنوت. (رواه مسلم) واته: جابری کوری

عەبدوللە (رضي الله عنه) وتی: پرسیار لە پێغمبەری خوا (ﷺ) کرا: کام نوێژ

باشترینه؟ فرمووی: زۆر مانەوه و قورئانی زۆر خوێندنەوه.

(طول القنوت) واتە زۆر مانەوه لە نوێژدا و قورئانی زیاتر خوێندنەوه تیایدا.

باشترین کات بۆ زۆر مانەوه لە نوێژدا، شەونوێژه و کاتە درەنگەکانی شەوه.

خوای گەوره هەندیک شۆینی تاییەت کردووه بۆ بەندایەتی، ئەنجامدانی

بەندایەتیش تیایدا پلە ی بەرزتری هەیه لەشۆینی تر وەکو مالتی خوا (بيت الله

الحرام) کە عەبی پیرۆز و مزگەوتی پێغمبەری خوا لە مەدینە و

مزگەوتی (اقصى) لە قودس. هەندیک کەسیشی تاییەتمەند کردووه لای خۆیهوه

وەکو پێغمبەران و پیاوچاکان و هەندیک کاتیشی تاییەتمەند کردووه بۆ نزا و

پارێهەوه کە تیایدا قبول و گیرایە و ئەنجامدانی خێترە لە کاتی تر. لەبەرئەوه

نوێژهکان جیاوازن لە درێژی و کورتیدا، وەلهوهی چ سورەتیک بخوینی تیااندا

خێری زیاترە لە گەل ئەوهدا کە هەر سورەتیک بخوینی لە نوێژهکاندا دروستە،

بەلام خوای گەوره هەندیک سورەتی تاییەت کردووه بە پاداشتی گەورهتر و

وەلامدانەوهی نزا و پارێهەوه خێراتر و گیرابوونی زووتر لە هەندیکی تر. خواش

باشتر زانایە.

۶۱- عن عبدالله بن عمر (رضی اللہ عنہ) قال صليت مع النبي (ﷺ) ليلة فلم يزل قائماً حتى هممت بامر سوء قلنا وما هممت؟ قال هممت ان اقعد واذر النبي (ﷺ). (رواه البخاري)

واته: له عہدوللای کوری عومہرہوہ (ﷺ) وتی: شہوتک لہ گہل یتغمبردا نویژم کرد، ہر بہیوہ بوو دریژہیدا بہ نویژہ کھی، تانہوہی واہاتہ دلم کہنیہتیک یان کاریکی خراب بکھم. وتان: چیت لہ خہیالدا بوو؟ وتی: وام بہ خہیالدا ہات کہ دابیشم و واز لہ یتغمبر بہیتم (واتہ نویژہ کھی یتغمبر نہوہندہ دریژ بووہ عہدوللای چ بہرگہی زور مانہوہی نہ گرتوہ، ویستوویہتی نویژہ کھی بیریت یان دابیشیت.)

یتغمبر (ﷺ) لہ شہونویژدا زور دہمایہوہ بہرادہیہک کہ قاجہ پیروزہ کانی ناوسابون، کاتیک کہ عائیشہ دایکی باوہرداران پرسیاری لیندہ کرد کہ بوجی والہ خوت دہ کھیت لہ کاتیکدا خوا لہ گوناہی پیشینہ و پاشینہت خوش بووہ؟ لہوہ لامدا دہبفرموو: (افلا اکون عبدا شکورا) واتہ: نایا لہ بہرامبر نہوہدا بہندہیہ کی سوپاسگوزار نہم.

خوای گہورہ فہرموویہتی: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُ * قُمْ اللَّيْلَ إِلَّا قَلِيلًا * ضَعُفَ أَوْ انْقُصَ مِنْهُ قَلِيلًا * أَوْ زِدْ عَلَيْهِ وَرَتِّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا﴾ (المزل/ ۱-۴) واتہ: نہی نہوہ کسہی خوت داپوشیوہ، نہی محمد (ﷺ) شہو ہستہ نویژ بکھ مہ گہر کھمیکی نہ بیت، نیوہی یان کھم لہ نیوہی لی کھم بکھرہوہ، یاخود زیاتری بکھ و دہوری قورٹان بکھرہوہ بہووردی و لہ سہرخو.

شہونویژ لہ سہرہتای بانگہوازی یتغمبردا (ﷺ) فہرز و واجب بوو، بہلام دواتر خوای گہورہ لہ سہر مسولمانانی ٹاسان کرد ﴿فَاقْرَؤُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾ (سورۃ المزل/ ۲۰) واتہ: چہندہ تان بو کرا بہو نہندازہ قورٹان بخوتین.

نه‌وش شیوازیکی په‌روه‌ده‌یی ناوازه و سه‌رکه‌وتوو بوو له‌په‌روه‌رده کردنی نه‌وه‌ی یه‌که‌می بانگه‌وازی نیسلا‌میدا له‌هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بو به‌رگه‌گرتنی نه‌وه‌موو نازار وده‌ربه‌ده‌ریسه‌ی که‌دوو‌چاری بوون. راهی‌نایان له‌سه‌ر به‌رگه‌گرتنی قورسی په‌رستش له‌کاتی پشوودانی خه‌لکانی تر‌دا بوئه‌وه بوو که بتوانن روو‌به‌رووی هه‌ر‌شتی‌کی له‌وه گران‌تر و دژوار‌تر بینه‌وه و خور‌اگر بن به‌رامبه‌ری. بینگومان ته‌نها باوه‌ره‌که‌یان بوو که‌توانا و وره‌یان به‌رز بکاته‌وه تا‌کو به‌رگری له‌ناین و په‌یامه‌که‌یان بکه‌ن.

۶۲ - عن حذيفة بن اليمان (رضي الله عنه) قال: صليت مع النبي (ﷺ) فافتتح البقرة فقلت يركع عند المائة ثم مضى فقلت يصلي بها في ركعة فمضى فقلت يركع بها ثم افتتح النساء فقرأها ثم افتتح آل عمران فقرأها مترسلاً إذا مد بآية تسبيح سبح وإذا مر بسؤال سأل وإذا مر بتعوذ تعوذ ثم ركع فجعل يقول سبحان ربي العظيم فكان كل ركوعه نحواً من قيامه ثم قال سمع الله لمن حمده ربنا لك الحمد ثم قام طويلاً قريباً مما ركع ثم سجد فقال: سبحان ربي الأعلى فكان سجوده قريباً من قيامه. (رواه مسلم)

واته: له حوزه‌ی‌فه‌ی کور‌ی یه‌مانه‌وه (ﷺ) وتی: نو‌یزم له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کرد ده‌ستی کرد به‌خو‌تندنی سوره‌تی (البقرة) وتم له‌نایه‌تی سه‌ده‌میندا ده‌چینه رکوع، پاشان به‌رده‌وام بوو، وتم: نو‌یزه‌که‌ی پی‌ده‌کات (واته رکاته‌که‌ی پی‌ ته‌واو ده‌کات). به‌رده‌وام بوو، وتم: ده‌چینه رکوع، ده‌ستی کرد به‌خو‌تندنی سوره‌تی (النساء) ته‌واوی کرد پاشان ده‌ستی کرد به‌خو‌تندنی سوره‌تی (ال عمران) نه‌ویشی ته‌واو کرد، خو‌تندنه‌که‌ی به‌ ووردی و له‌سه‌رخو بوو، نه‌گه‌ر به‌نایه‌تی (تسبیح) دا تیده‌په‌ری ته‌سی‌حاتی ده‌کرد کاتیک به‌ نایه‌تی داوا‌کردن و نزادا تیده‌په‌ری نزاو دا‌وی ده‌کرد. کاتیک به‌نایه‌تی په‌ناگرتندا تیده‌په‌ری په‌نای

ده‌گرت به‌خوا. پاشان چووه ر‌کوع و فهرمووی: (سبحان ربی العظیم)
 رکوعه‌که‌ی نزیک‌ی وه‌ستان و خویندنه‌که‌ی بوو، پاشان فهرمووی: (سمع الله
 لمن حمده ربنا لك الحمد) ئه‌ویش به‌پراده‌ی ر‌کوعه‌که‌ی وه‌ستا، پاشان چووه
 سجده و فهرمووی: (سبحان ربی الاعلی) ئه‌ویش به‌پراده‌ی وه‌ستانه‌که‌ی بوو.
 ئه‌بو زهری غه‌ففاری (ع) فهرموویه‌تی: ک‌پ‌نوشی زۆر (سجده) به‌روژ باش‌تره،
 وه‌زۆر وه‌ستان له‌شه‌ونوێژدا باش‌تره. مه‌به‌ست ئه‌وه‌یه که له‌روژدا چهند زیاتر
 نوێژی سونهت زیاتر بکه‌یت باش‌تره ئه‌گه‌رچی ر‌کاته‌کانی کورت بن، به‌لام
 له‌شه‌ودا واباشه که له‌نوێژه‌کاندا قورئانی زۆری تیا بخوێن‌یت.

٦٣- عن ابي ذر الغفاري (ع) قال: قام رسول الله (ﷺ) فينا ليلة
 بآية يرددها وهي ﴿إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَلَهُمْ عَذَابُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْغَفِيرُ
 الْحَكِيمُ﴾ (المائدة/ ١١٨) . (اخرجه النسائي وابن ماجة بسند صحيح) واته:
 له‌ئەبى زهرى غه‌ففاریه‌وه (ع) فهرمووی: شه‌ویکیان یتیمه‌یه‌ر (ﷺ) له‌ناو ماندا
 هه‌ستا و شه‌ونوێژی کرد و ئهم ئایه‌ته‌ی دووباره ده‌کرده‌وه ((ئه‌گه‌ر سزاو
 ئازاریان به‌ده‌یت ئه‌وانه به‌نده‌ی خوێن وه‌نه‌گه‌ر لیان خوش بیت ئه‌وا خ‌زت
 گه‌وره و ده‌سه‌لاتدار و دانا و کاربه‌جییت)).

خوای گه‌وره ده‌فه‌رموویت: ﴿ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ
 وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ﴾ (ص/ ٢٩) واته: ئهم قورئانه کتییکی پ‌روژه دامان
 به‌زاندووه بۆلای تو بۆنه‌وه‌ی ئایه‌ته‌کانی لێک‌ده‌نه‌وه و ب‌ری لێکه‌نه‌وه و
 بۆنه‌وه‌ی خاوه‌ن ب‌ر وه‌وشه‌کان په‌ند و نامۆزگاری وه‌رب‌گرن و تیف‌کرن.
 تیف‌ک‌رین و یاد‌کردنه‌وه و (تدبر) به‌ناماده‌بوونی دل ده‌بیت.

(تميم الداري) که‌یه‌کێکه له‌ هاوه‌له به‌رزه‌کانی یتیمه‌یه‌ر (ﷺ)
 له‌شه‌ویکدا که‌هه‌ستا ئهم ئایه‌ته‌ی ده‌خوێنده‌وه: ﴿ أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا

السَّيِّئَاتِ أَنْ تَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ﴿ (الاحیاء/ ۲۱) واته: نایا نهوانه ی که گونا هو تاوانه کانیا نهجامداوه، وایان زانیوه ههروه که نهوانه حسابیان بو ده که یی که نیمانیان هیتاوه و کارو کرده وه چا که کانیا نهجامداوه؟ سه عیدی کوری جوبه یر (ﷺ) له هه ستانی شه ویکدا ئهم نایه ته ی زور دووباره ده کرده وه: ﴿ وَامْتَازُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ﴾ (یس/ ۵۹) واته: یاخییه کان بیان ده وتریت: ناده ی تاوانکار و گونا هباران جیا بکه نه وه.

۶۴- عن ابي برزة (رضی الله عنه) ان رسول الله (ﷺ) كان يقرأ في صلاة الغداة بالستين الى المائة. (رواه النسائي)

واته: پیغه مبهری خوا (ﷺ) له نو یژی به یانیدا شه ست تا سه د نایه تی ده خویند. (صلاة الغداة) مه به ست نو یژی به یانییه که پیغه مبهری خوا (ﷺ) له نیوان (۶۰-۱۰۰) نایه تی تیا ده خویند.

عومه ری کوری خه تتاب (ﷺ) له نو یژی به یانیدا سوره تی (النحل) پاشان سوره تی (یوسف) ده خویند. به وییه خویندنی قورنانی زور له نو یژی به یانیدا سوننه تکی پیغه مبهر (ﷺ) و یارانی بووه. خوای گه ورهش ده فهرمویت: ﴿ قُرْآنَ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُوداً ﴾ (الاسراء/ ۷۸) واته: نو یژی به یانی (که زور قورنانی تیا ده خویندیت، فهراموش مه که) به راستی قورنان خویندنی نو یژی به یانی ده بئیریت له لایه ن فریشته کانه وه.

۶۵- عن ابن عباس (رضی الله عنه) ان النبي (ﷺ) كان يقرأ في صلاة الفجر يوم الجمعة تنزيل السجدة وهل اتى على الانسان. (رواه النسائي)

واته: له ئێبن عبەسەوه (ﷺ) گێڕاوه تهوه كه پێغه مبه‌ر (ﷺ) له نوێژی به‌یانی رۆژی هه‌ینیدا سوره‌تی (السجدة) و سوره‌تی (الذهر) ﴿هل اتى على الانسان﴾ ده‌خویند.

هه‌روه‌ها له (صحیح) دا هاتوه كه پێغه مبه‌ر (ﷺ) له نوێژی جه‌ژندا هه‌ردوو سوره‌تی (ق) و (القمر) ده‌خویند.

٦٦- صلى انس بن مالك (رضي الله عنه) الظهر فلما فرغ قال: اني صليت مع رسول الله (ﷺ) صلاة الظهر فقرأ لنا بهاتين السورتين في الركعتين سبح اسم ربك الاعلى وهل اتاك حديث الغاشية. (رواه النسائي)

واته: نه‌ه‌سی کوری مالک (ﷺ) نوێژی نیوه‌رۆی کرد پاش ته‌واو بوون فەرمووی: من له‌ گەڵ پێغه‌مبه‌ری خوا دا (ﷺ) نوێژی نیوه‌رۆم کرد له‌ دوو رکاتی یه‌ که‌مدا ئەم دوو سوره‌تی خویند ﴿سبح اسم ربك الاعلى﴾ واته سوره‌تی (الاعلى) دووهم ﴿هل اتاك حديث الغاشية﴾ واته سوره‌تی (الغاشية).

ئه‌و دوو سوره‌ته‌ مامناوه‌ندن كه‌ له‌ كۆتایی قورئاندا و نه‌وه‌ گونجاوه‌ بۆ نوێژی نیوه‌رۆ به‌هۆی سه‌رقالی خه‌لك به‌كار و كاسبی و به‌ده‌ست هه‌نایی بژیوی ژیا‌ن، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ درێژ كردنه‌وه‌ی نوێژ باش نییه‌.

٦٧- عن سليمان بن يسار عن ابي هريرة (رضي الله عنه) قال: ماصليت وراء احد اشبه صلاة برسول الله (ﷺ) من فلان. قال سليمان: كان يطيل الركعتين من الظهر ويخفف الاخرين ويخفف العصر ويقرأ في المغرب بقصار المفصل ويقرأ في العشاء بوسط المفصل ويقرأ في الصبح بطوال المفصل. (رواه النسائي)

واته: له‌ سلیمان کوری یه‌سه‌ره‌وه‌ له‌ نه‌بی هوره‌یره‌وه‌ (ﷺ) فەرموویه‌تی: له‌ دوا‌ی که‌ سه‌یکه‌وه‌ نوێژم نه‌ کردوه‌ که‌ به‌را‌ده‌ی نوێژی فلان له‌ نوێژی پێغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) به‌جێت. سلیمان وتی: دوو رکاتی نوێژی نیوه‌رۆی درێژ ده‌ کرده‌وه‌

٦٨ - عن عبدالله بن عمر (رضي الله عنه) قال: رمت رسول الله (صلي الله عليه وسلم) عشرين مرة يقرأ بعد المغرب وفي الركعتين قبل الفجر قل يا ايها الكافرون وقل هو الله احد. (رواه النسائي والترمذي عن ابن عباس وقال حديث حسن)
واته: له عەبدوللای کوری عومەرەوہ (رضي الله عنه) فەرمووی: سەیری یەغەمبەری خوام کرد (صلي الله عليه وسلم) و تەیینیم کرد بیست جار دواي مەغریب و له دوورکاتی پێش نوێژی بەیانیدا (واتە لەدوو رکاتی سوننەتی بەیانیدا) سورەتی (الکافرون) و (الاخلاص) ی دەخویند. واتە (قل يا ايها الكافرون) و (قل هو الله احد) .

یتەببەری خوا (صلي الله عليه وسلم) لەدوو رکاتی پێش کۆتایی سوننەتی وێژ سورەتی (الاعلى) واته ﴿ سبح اسم ربك الاعلى ﴾ و سورەتی (الکافرون) واتە ﴿ قل يا ايها الكافرون ﴾ و لەرکاتی کۆتاییدا سورەتەکانی ﴿ قل هو الله احد ﴾ و ﴿ قل اعوذ برب الفلق ﴾ و ﴿ قل اعوذ برب الناس ﴾ ی دەخویند.
پێشەوا شافعی و مالک و ئەبو حەنیفە و ئەحمەد کوری حەنەبەل لەسەر ئەو سوننەتە رۆیشتوون و لەرکاتی کۆتایی وێژدا ﴿ قل هو الله احد ﴾ یان بەتەنھا دەخویند.

٦٩ - عن جابر بن عبدالله (رضي الله عنه) قال كان معاذ بن جبل (رضي الله عنه) يصلي بالناس فقرأ البقرة فخرج رجل من الصلاة واتم لنفسه فقالوا نافق الرجل، فتشاكيا الى رسول الله (صلي الله عليه وسلم) فزجر رسول الله (صلي الله عليه وسلم) معاذاً فقال: افتان انت يا معاذ؟ اقرأ سورة سبح والشمس وضحاها. (متفق عليه)

واته: لەجەبەری کوری عەبدوللأوه (رضي الله عنه) فەرمووی: مەعازی کوری جەبەل (رضي الله عنه) پێش نوێژی بۆ خەڵکی کرد، سورەتی (البقرة) ی خویند، پیاویك لەجەماعت جیابوو وە و خۆی نوێژی خۆی تەواو کرد. و تیان نفاقی کردوو،

چوونه لای یڤغمبەر سکالایان کرد، یڤغمبەری خوا سەرزەنشتی مەعازی کرد و فەرمووی: ئەوێ تۆ ئازاوە دەیتەوێ یان خەڵک لەناین دوور دەخەیتەو؟ سورەتی (سبح و الشمس و ضحاها) بخۆنە.

سوننەت وایە نوێژی بەکۆمەڵ بەشیوەیەك بێت کە لاوازترین بەشداریوان بتوانن نوێژە کەیان بەکۆمەڵ بکەن. خوا پێویستی بە ئازادان و بێزارکردن و ماندووکردنی نوێژخوێنان نییە بەهۆی درێژکردنەوێ نوێژەوێ بەزۆرەملی لە کاتیك ئەنجامدانی نوێژە کە بەخوێندنی چەند ئایەتیکی کورتیش دەکرێت، بەلکو سوننەتی یڤغمبەرە (ﷺ) کە خێری جەماعەتی کورت زیاترە لە خێری نوێژی جەماعەتی دوور و درێژ، ئەویش لەبەر ئەوەی لە دوو هەمدا ئازادان و بێزار و ماندووکردنی موسلمانانی تێدا یە بەتایبەتی نەخۆش و پیر و پەكکەوتەکان و بێبەش کردنیان لە خێری ئەنجامدانی نوێژی بەکۆمەڵ. ئەمەش پێچەوانە نییە لە گەڵ ئەو دیاری کردنی یڤغمبەر (ﷺ) بۆ خوێندنی هەندیک سورەت، خۆزگە ئێلتیزامی پێوە بکرایە لە نوێژەکاندا. لە گەڵ ئەوەشدا هەر کە مەکردنەوێ خوێندنی ئایەتەکان باشترە تا زیادکردنی لە کاتی بوونی نەخۆش و پیر و لاواز یان هەر حەزکردنی موسلمانان بە نوێژی کورت. عێتاب و سەرزەنشتی یڤغمبەر (ﷺ) بۆ مەعاز و هەر کە سێکی تر کە دەبێتە ئیمام لە نوێژدا فێرکردن و پەروەردە کردنە بۆ مراعات کردنی لاواز و پیر و نەخۆش بێ ئەوێ بێتە هۆی زیادەڕۆیی و لادان یان پشتگیری خستن و فەرامۆشکردن. هەر کەس حەز دەکات زیاتر لە نوێژدا بچیتەوێ و قورئانی زۆر بخوینێت ئەوێ ئازادە و بوار لەبەر دەمیدا کراوێ بەتایبەتی لە شەو نوێژدا و بەتەنیا دوور لە چاوی خەڵک کە دوورە لەرپا و رووپامایی جگە لە نوێژە فەرزەکان کە باشتر وایە لەرپیزی نوێژی بەکۆمەڵدا و لە مزگەوت ئەنجامی بدات.

۷۰- عن عبد الله بن عمر (رضي الله عنه) قال: ان النبي (صلى الله عليه وسلم) يقرأ علينا السورة فيها السجدة فيسجد ونسجد حتى ما يجد احدا موضع جبهته. (رواه البخاري)

واته: له عهد و لای کوری عومره وه (رضي الله عنه) فہرموی: پیغمبر (صلى الله عليه وسلم) سورہ تہکی بہ سہرماندا دہ خوندہ وه (کہ سجده) کړنوشی تیدا بوو، سجده دہ برد و نیمه ش سجده مان دہ برد، تائہ و رادہی کہ شویتی نیوچا و امان نہ بوو. سوجدهی تیلوه سونہ ته، له چوارده شویتی قورناندا هیه. دواي خوندنه وهی نایه تی سجده راسته و خو سونہ ته سجده بریت. فہرموده کہ ناماژہ به وه ده کات کہ پیغمبر (صلى الله عليه وسلم) به رده و ام دوباره ی کردو ته وه، نه وه ش زیاتر له کاتی فیړ کردن و وانه دادانی ها و لانیدا بووه (رضي الله عنه) کہ زور قہرہ بالغ بووه به رادہ یه کہ هندیکیان شویتی سوجده بردنی نه بووه بلکو له سہر پستی نه وانی تر سوجده یان بردووه. نایه ته کانی سوجده هانی سولتمانان دہ دات بو سوجده بردن وه زہمی کافر و بیبا و هان دہ کات له وهی کہ سوجده نابہن همدروہ خوا دہ فہرموویت دہرباره ی همدروو بهرہ کہ: ﴿إِذَا يُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْأَذْقَانِ سُجَّدًا* وَيَقُولُونَ سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا لَمَفْعُولًا﴾ (الاسراء/۱۰۷-۱۰۸) ﴿وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ﴾ (الانشقاق/۲۱) واتہ: نه گہر قورنان بہ سہریاندا بخوینریتہ وه (سجده) کړنوش نابہن.

۷۱- عن ابي سعيد الخدري (رضي الله عنه) قال: قرأ رسول الله (صلى الله عليه وسلم) وهو على المنبر سورة (سجده) فلما بلغ السجدة نزل فسجد وسجد الناس معه، فلما كان يوم اخر قرأها فبلغ السجدة تشزن الناس للسجود فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): (انما هي توبة نبي ولكي رأيتمكم تشزتم للسجود). فنزل وسجد وسجدوا. (رواه ابو داؤد)

واتە لى ئەبى سەئىدى خەرىيەھ (ﷺ) قەرموۋى: يىغەمبەرى خوا (ﷺ) لى سەر مېنەر بوو سۈرەتى (ﷺ) ى خويندەھە تاگەشتە ئايەتى (سجده) لى سەر مېنەر دابەزى و سۈجدهى برد، خەلگەكەش ھەموۋىان لى گەلدا سۈجدهيان برد. رۆزىكى تر خويندەھە گەشتە ئايەتى (سجده) خەلگەكە خۇيان نامادە كرد بو سۈجده بردن يىغەمبەرى خوا (ﷺ) قەرموۋى: بىگومان ئەھە تەوبەى يىغەمبەرىكە، بەلام دەتانبىم خۇتان نامادە كىردوھ بو سۈجده بردن، دابەزى لى سەر مېنەر سۈجدهى برد، ئەوانىش سۈجدهيان برد.

لەوانەھ ئەھ قەرموۋەھ نامازە بەھەبكات كەسۈجده لى سۈرەتى (ص) دا جەختكراۋ نىيە (غىر مۇكدە) يان لەوانەھ ئەھ بىت كەپىغەمبەر (ﷺ) بىھەۋىت پىمان بلىت سۈجده لى قورئاندا ھەموۋى سۈننەتە نەك قەرز. شىتىكى تىانىيە ئەگەر لەھەندىك كاتدا نەبىت، بەلام بەشىۋەھىكى گىشتى سۈجده بردن باشرە و پاداشتى گەورەھى ھەھە.

دەروازە ی هەشتەم

فەزل و خێری هەندیک

سورەتی دیاربەکر

پێشەوا شعرانی لە کتێبە کەیدا بەناوی (لواقح الانوار القدسیة فی بیان العهد المحمدیة) دەلیت: پەیمانیکێ گشتیمان لی وەرگیراوه لە پێغه مبه‌ری خوا (ﷺ) کە بەرده‌وامین لە سەر خویندنی هەندیک و یردی قورئانی لە هەموو شەو و ڕۆژیکدا وەک سورەتی (الفاتحة، اية الكرسي، سی ئایەتی کۆتایی سورەتی (البقرة)، کۆتایی سورەتی (ال عمران)، خویندنی سورەتی (یس) و (الواقعة) و (الدخان) و (تبارک) و هاوشیوەی ئەوانە. فەرموودە لەو بارەوه زۆر و ناشکران. هەر کەس بەرده‌وامیێت لە سەری ئەوه پارێزراوه لە زۆریک لە ئافاقەکان و دەردەکان و لە شەری سحر و جادوو خراپەکاران چ ناشکران یان پەنهان.

خەڵکانیکێ زۆر ئەمڕۆ لە ئەنجامدانی ئەوسونەتە گەوره‌دا خۆیان دەدزنەوه، بەتایبەتی خویندکاران بەناوی سەرقاتی بەزانست و زانیارییه‌وه یان کەسانی تر بەبیانوی جۆراوجۆره‌وه، گوایه هەر کاتێک ئەنجامیده‌ن بریتییه لە ده‌عه‌وه و خزمەت بە قورئان، بەلام دەبیێت ئەوه‌مان لە بیر نه‌جیت کە هاوه‌لان (ﷺ) لە هەموو کەس زیاتر سەرقاتی کاروبانگه‌واز و جیهاد و تیکۆشان بوون، بەلام ئەوه رێگر نه‌بووه لە بەرده‌م خویندن و ده‌ور کردنه‌وهی

قورئان. زۆریه ی کاته کان به فیرۆ ده چن و هیچ شونیک ناگریت که ده توانریت سوودی باشی ئی بئیریت.

۷۲- عن ابي سعيد بن المعلی (رضی الله عنه) قال: كنت اصلي فدعاني النبي (ﷺ) فلم اجه قلت يا رسول الله (ﷺ) كنت اصلي، قال: لم يقل الله استجبوا لله وللرسول اذا دعاكم لما يحييكم ثم قال: الا اعلمك اعظم سورة في القرآن قبل ان تخرج من المسجد؟ فأخذ بيدي فلما أردنا الخروج قلت: يا رسول الله (ﷺ) انك قلت لاعلمك اعظم سورة في القرآن، قال: الحمد لله رب العالمين هي سبع المثاني والقرآن العظيم الذي اوتيته. (رواه البخاري وابو داود)

واته: له نه بی سه عید کوری ئه له علی (رضی الله عنه) وتی: نوێژم ده کرد، پێغه مبه ر (ﷺ) بانگی کردم وه لامم نه دایه وه، وتم: نه ی پێغه مبه ری خوا نوێژم ده کرد، فه رمووی: نه وه نه یه خوای گه وه ده فه رموویت: (وه لامی خوا و پێغه مبه ر به نه وه نه گه ر بانگی کردن بۆ نه وه ی ژیا نه خشه پێشان، پاشان فه رمووی: ئایا گه وه نه ترین سو ره ته له قورئاندا فیر به کم و پیلیم پێش نه وه ی له مز گه وت ده ر به چته ده ره وه؟ ده ستمی گرت، کاتیک و یستمان به چینه ده ره وه، وتم نه ی پێغه مبه ری خوا تو فه رمووت گه وه نه ترین سو ره ته له قورئان فیر ده کم، فه رمووی: ﴿الحمد لله رب العالمين﴾ نه وه ده وت ئایه ته و قورئانی گه وه به رزه که بۆم هاتو وه.

۷۳- عن ابن عباس (رضی الله عنه) قال: بينما جبريل عليه السلام قاعد عند النبي (ﷺ) سمع نقيضاً من فوقه فرفع راسه فقال: هذا باب في السماء فتح اليوم ولم يفتح قط الا اليوم فنزل منه ملك فقال هذا ملك نزل الى الارض لم ينزل قط

الا اليوم فسلم وقال: ابشر بنورين اوتيتهما لم يؤتها نبي قبلك فاتحة الكتاب وخواتيم سورة البقرة لن تقرأ بحرف منها الا اعطيته. (رواه مسلم)

واته: له نيين عه باسه وه (ﷺ) فهرمووی: کاتیک جبریل سلاوی لیبیت لای یغهمبه دانیشتبوو گوئی له جیره یک بوو له سهروو سهریه وه، سهری بهرز کرده وه و فهرمووی: نه وه ده رگایه که له ناسمان نه مرؤ کرایه وه، که هه رگیز نه که اوه ته وه جگه له نه مرؤ، فریشته یه که لئی هاتوته خواره وه، فهرمووی نه وه فریشته یه که دابه زیوه بۆسر زه وی هه رگیز دانه به زیوه جگه له نه مرؤ فهرمووی: مژده بیت به دوو نور و رووناکی که بۆت هاتووه. هیچ یغهمبه ریک پیش تو بۆی نه هاتووه نهویش (فاتحة الكتاب) و کۆتایی سوره تی (البقرة) هیچ کامیان ناخوینته وه به پیتیک نیلا ده ست ده که ویت.

نین مه سعود (ﷺ) ربوایه تی کردووه که یغهمبه (ﷺ) فهرموویه تی: دوو نایه ت له کۆتایی سوره تی (البقرة) هه ر کهس له شه ودا بیخوینیت به سیه تی، ده پاریزیت له دوو زمان و موسیه ته کان، دوو زمانی له مرؤ و جنوکه و ناره حه تیه کانی دواوژ له شه ویدا له قه لایه کی نه میندا به سه ده بات، خوا ده فهرموویت: ﴿فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ﴾ (البقرة/ ۱۳۷) واته: خوا ده پاریزیت لیان. کۆتایی سوره تی (البقرة) له نایه تی ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ تا کۆتایی نایه تی (۲۸۴-۲۸۶). کاریکی باشه له کۆتایی نایه ته کاندایه نامین بکریت، چونکه جوانترین نزاو پارانه وهی تیا به وه کو سوره تی فاتحه.

۷۴- عن ابي بن كعب (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((يا أبا المنذر

أتدري أي آية من كتاب الله معك أعظم؟ قلت: الله ورسوله أعلم. قال: يا أبا

المنذر اتدري اي آية من كتاب الله معك اعظم؟ قال: قلت الله لا اله الا هو الحي القيوم قال: فضرب في صدري وقال: والله ليهنك العلم أبا المنذر. (رواه مسلم وابو داؤد)

واته: له ئوبه‌ی کوری که عبه‌وه (ﷺ) له پیغمبه‌ر (ﷺ) ده‌گیرێته‌وه که فهرموویه‌تی: ئه‌ی باوکی مونزیر، ئایا ده‌زانیت چ ئایه‌تیک له‌قورئان له‌گه‌لتا گه‌ره‌ترینه‌؟ وتم: خوا و پیغمبه‌ره‌که‌ی باشتر ده‌زان. فهرمووی: ئه‌ی باوکی مونزیر، ئایا ده‌زانیت چ ئایه‌تیک له‌کتیبه‌که‌ی خوا له‌گه‌لتا گه‌وره‌ترینه‌؟ وتم: الله لا اله الا هو الحي القيوم ده‌لتی: پیغمبه‌ر کینشای به‌سه‌رسنگمدا و فهرمووی: سویند به‌خوا زانست پیروزیاییت لێده‌کات باوکی مونزیر.

سه‌یری ئه‌ده‌بی ئه‌و هاوه‌له‌ به‌ریزه‌ بکه‌ له‌گه‌ل پیغمبه‌ری خوادا به‌و وه‌لامه‌ی که‌خوا و پیغمبه‌ره‌که‌ی باشتر ده‌زان له‌کاتی‌کدا که‌وه‌لامه‌که‌ی لایه‌ پیاوه‌ گه‌وره‌کان ئه‌و ئه‌ده‌به‌یان هه‌بووه‌ له‌گه‌ل پیغمبه‌ری خوادا (ﷺ)، چونکه‌ به‌ده‌ستی خۆی په‌روه‌رده‌ی کردن. به‌راستی باشترین هاوه‌ل بوون و باشترین ئه‌ده‌بی دادابوون.

٧٥- عن ابي امامة الباهلي (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: اقرأوا القرآن فانه يأتي يوم القيامة شفيعاً لأصحابه. اقرأوا الزهراوين البقرة وسورة آل عمران فانهما يأتیان يوم القيامة كأنهما غمامتان أو كأنهما غيابتان أو كأنهما فرقان من طير صواف تحاجان عن أصحابهما اقرأوا سورة البقرة فان اخذها بركة وترکها حسرة ولا تستطيعها البطلة. (رواه المسلم والترمذي)

واته: قورئان بخويننه وه، ينگومان له رۆژي دوايدا ده پته شه فېع و
تكاكار بۆ هاوه له كاني. دوو (زهرابين) سوره ي (البقرة) و (ال عمران)
بخويننه وه، چونكه رۆژي دوايي ههروه كو دوو په له هه ور يان دوو چه تر
كه سيهر ده كات يان وه كو جيا كه ره وه يه كي بالنده يه كه كه بگه ريت بهر گري له
هاوه له كانيان ده كهن. سوره تي (البقرة) بخويننه وه، چونكه وهر گرتني بهر كه ته
وازه يتان لي حه سهرت و په شيماني و نه گه تيه، نه هلي باطيل له جن و ئيس
نايتواني. سوره ته كاني (البقرة) و (ال عمران) زۆر يك له نه حكامه كان و پهنه
و نامۆز گاريه كاني تيايه. ههركهس له بهريان بكات و سنوره كانيان بياريتريت
وه فهرمانه كانيان به جي بهيتت و قه دهغه كراوه كاني وازلي بهيتت مافيكه لاي
خوايه كه بيان كاته تكاكار بۆ هاوه له كه يان. ههردوو سوره ت بهر كه ت و فېر و
خيرن بۆ كه سيك له گه لانداندا بۆي و بيا بخويننه وه. حه سهرت و په شيمانيه بۆ
كه سيك واز بهيتت ليان كاتيك ده بينت خوا چي ناماده كردوه بۆ نه وانه
كه خويندوو يانه وه.

۷۶- قال ابوبكر الصديق (رضي الله عنه) للنبي (صلى الله عليه وسلم): قد شئت يا رسول

الله (صلى الله عليه وسلم)، قال: شيتني هود و اخواتها الواقعة والمرسلات وعم يتساءلون واذا
الشمس كورت. (رواه الترمذي)

واته: نه بويه كرى صديق به نغمه بهري فهرموو: نه ي نغمه بهري خوا
پېر بووت، نه ویش فهرموو: سوره تي هود و دهسته خوشكه كاني پريان
كردووم كه سوره ته كاني (الواقعة، المرسلات، عم يتساءلون، واذا الشمس
كورت) سوره ي هود نايه تي ئيستقامه ت و راوه ستاوي تيدايه ﴿فَأَسْتَقِمْ كَمَا
أَمُرْتُ﴾ (هرد: ۱۱۲) واته: راوه ستاوو دامه زراويه ههروه كو فهرمانت پندراوه.

ئه‌و فەرمانه‌ ته‌نها تاییه‌ت نییه‌ به‌یه‌مه‌ری خوا (ﷺ) به‌لکو بۆ شوین که‌وتوانیشه‌ ﴿مَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا﴾ واته‌: وه‌هرک‌س له‌گه‌ل تۆدا ته‌وبه‌ی کردووه‌، لامه‌ده‌ن و یاخی مه‌بن، به‌لام سوره‌ته‌کانی تر (الم‌رسلات، عم‌یتساءلون، اذا الشمس‌ کورت) هه‌مووی باسی رۆژی دوایه‌ و ناخۆشی و بارگرانییه‌کانی ئه‌و رۆژه‌ و نازاره‌کانی دۆزه‌خیه‌کانی باس کردووه‌. باسی رۆژیکی تیایه‌ که‌ منال‌ پیر ده‌کات، ناگادار کردنه‌وه‌ی خه‌لکی تیدایه‌. له‌سوره‌تی (الم‌رسلات) دا چه‌ند جارێک واوه‌یلا و هاوار بۆ درۆزنانی تیدایه‌. له‌سوره‌تی (عم‌یتساءلون) دا چه‌ند جارێک وه‌سفی قیامه‌تی تیدایه‌. له‌سوره‌تی (التکویر) دا باسی رووداوه‌ ترسناکه‌کانی دوا‌رۆژه‌کانی گۆرانکاری و تیک‌چوونی شیرازه‌ی ئه‌م بوونه‌وه‌ری تیدایه‌. هه‌روه‌ها له‌سوره‌ی (الواقعه‌) دا که‌ خافضه‌ و رافعه‌یه‌ و وه‌سفی حاڵی هاوه‌لانی به‌هه‌شت و دۆزه‌خ و نه‌وانه‌ش له‌چاکه‌دا پێش‌بر‌کییان کردووه‌ که‌ له‌نزیکانی خوان.

۷۷- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ سورة (الكهف) يوم الجمعة اضاء له من النور ما بين الجمعتين. (رواه البيهقي والحاكم وصححه)

واته‌: هه‌رک‌س سوره‌ی (الک‌هف) بخوێنێت له‌رۆژی هه‌ینیدا نوور و رووناکیه‌کی ده‌ست ده‌که‌وێت که‌نیوان دوو هه‌ینی بۆ رووناک ده‌کاته‌وه‌.

۷۸- عن أبي الدرداء (رضي الله عنه) أن رسول الله (ﷺ) قال: من حفظ عشر آيات من أول سورة الكهف عصم من الدجال. (رواه مسلم واحمد وأبو داؤد)

واتە: هەر کەس دە نایەت لەسەرەتای سورەى (الکەف) لەبەر بکات پارێزراو دەبێت لەشەڕى دەجال و سىحربازەکانى تر.

لەڕىوایەتێکى تر هاتوووە کە دە نایەت لە کۆتایى سورەى (الکەف) لەبەر بکات. کەواتە باشتر وایە کە لەسەرەتا و کۆتاییدا دە نایەت لەبەر بکەین، ئەگەر سورەتە کە هەمووى لەبەر بکەیت زۆر باشترە و خۆتەندى ئەتى رۆژانى هەینى.

٧٩- عن معقل بن يسار (رضي الله عنه) قال: ((قلب القرآن) يس) لا يقرؤها رجل يريد الله والدار الآخرة الا غفر له. (قرأوها على موتاكم)). (رواه الامام أحمد والبيهقي وصححه)

واتە: لە مەعقلی کورێ یەسارەو (رضي الله عنه) فەرموویەتى: دلى قورئان سورەتى (يس) ه، هەر کەس بىخوێنتەو مەبەستى خوا و رۆژى دووایى و مالى قیامەت بێت لىخۆشبوونی دەست کەوتوو و خوا لى خۆش بوو. بىخوێن بەسەر مردوووە کانتاندا.

٨٠- عن أبي امامة الباهلي (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ حم الدخان في ليلة الجمعة أو يوم الجمعة بنى الله له بيتا في الجنة. (رواه الطبراني وصححه)

واتە: لە ئەبى ئومامەى باهلیەو (رضي الله عنه) دەگێڕتەووە کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتى: هەر کەس حم سورەى (الدخان) شەوی هەینى یان رۆژە کەى بخوێنت خۆى گەرە مالىکى لەبەهەشتدا بۆ دروست دەکات.

٨١- عن عبدالله بن فلفل (رضي الله عنه) قال: رأيت رسول الله (ﷺ) يوم

الفتح وهو يقرأ على راحلته سورة الفتح. (رواه ابن ماجه)

واته: له عەبدوللای کوری فەفل (ﷺ) دەگێرنەووە کە فەرموویەتی:

یتەمبەری خوا (ﷺ) بینی لەڕۆژی فتح و ڕزگارکردنی مەککەدا لەسەر

پشتی و لاخەکە (ئەسپەکە) سورە (الفتح) دەخویند.

لەم فەرموودەیدا ئەوەمان دەست دەکەوێت کە دروستە بەتکو

کاریکی باشە کە لەسەر و گەشت و سواری و پادەدا و لەڕێگەدا قورئان

خویندن. لە عومەری کوری عەبدول عەزیزووە دەگێرنەووە (ﷺ). هەروەها

فەرموودە کە نامازە بەوێش دەکات کە لەگەشت و لەمالدا و لەهەرمالێکی تردا

قورئان بخوینن وەخویندن سورە (الفتح) لەڕۆژی (فتح) نامازە بەوێ

کە نایەت و سورەتی تائەت بە مناسەبات بخویننەووە.

٨٢- عن عبدالله بن مسعود (رضي الله عنه) قال: سمعت رسول الله (ﷺ)

يقول: من قرأ سورة الواقعة كل ليلة لم تصبه الفاقة أبداً. (رواه أبو عبيد

وابو يعلى وابن مردويه والبيهقي)

واته: له عەبدوللای کوری مەسعودەووە (ﷺ) فەرمووی: بێستم لە

یتەمبەری خوا (ﷺ) دەفەرموو: هەرکەس سورە (الواقعة) لەهەموو

شەوێکدا بخوینێت هەرگیز تووشی هەژاری و نەبوونی نایەت.

٨٣- عن العرياض بن سارية (رضي الله عنه) ان النبي (ﷺ) كان يقرأ

المسبحات قبل ان يرقد ويقول: (ان فيهن آية خير من الف آية)

واته: له عرباض کوری ساریه وه (ﷺ) ده گتر نه وه که پتغمبه ر (ﷺ) پیش نه وهی رابکشیت بۆ پشوو دان و خهوتن (المسبحات) ی ده خویند، ده یفهرموو: نایه تیکیان تیابه له ههزار نایهت خیر تره.

(المسبحات) بریتیه له پنج سوره ت ((الحدید، الحشر، الصف، الجمعة والتغابن)) واینده حیث نهو نایه ته بیت: ﴿لَوْ أَنزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْنَاهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾ (الحشر/ ۲۱) واته: نه گهر نهو قور نانه مان له سه ر شاخیک دابه زاندا یه نهوا ده تبینی به تر سه وه و مل که چ و له رزوک ده هار درا له ترسی خوا.

٨٤- عن معقل بن يسار (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: ((من قال حين يصبح ثلاث مرات اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم وقرأ ثلاث آيات من آخر سورة الحشر وكلّ به سبعين الف ملك يصلّون عليه حتى يمسي وان مات في ذلك اليوم مات شهيدا ومن قال حين يمسي كان بتلك المنزلة)). (رواه الترمذي)

واته: پتغمبه ر (ﷺ) فهرموو یه تی: هه رکه س له به ره به یاندا سی جار وتی: په نا ده گرم به خوای بیسه ری زانا له شه ی تانی ره جم کرا و) و سی نایه تی کوتای سوره تی (الحشر) بخوینیت ﴿هو الله الذي لا اله...﴾ حه فتاهه زار فریشتی بۆ ده کریته پشتیوان و دروودی له سه ر ده ده ن و داوای ره حه تی بۆ ده که ن تا ئیواره، وه نه گهر مرد له ورژ ده دا به شه هیدی ده مریت، وه نه گهر ئیواره وتی هه مان پله ی هه یه.

شەهید لەم فەرموودەدا مەبەست لەو پلەی شەهادەتە نییه
 کە فەرموودەکانی تری یەغەمبەر (ﷺ) ناماژەیان پێکردوو کە لە پێناوی
 بەرزکردنەوهی ئالای پیروزی ئیسلامدا جەنگاوه دژ بە کافران و بیاباوەران.
 کەسانی تریش هەن کە پلەی شەهیدی لەجۆری یە کەمیان دەست دەکەوێت،
 کە سێک بە ئاو بجنکێت یان کە سێک بە دوای زانستدا بگەرێت ئەو هوش شەهیده،
 کە سێک لە پێناوی بەرگری لە خاک و ئاو و ناموسیدا بجنکێت و بمریت
 شەهیده، بەلام ئەوانە ناگەنە پلەی قورئان خوێنە کە.

٨٥- عن أبي هريرة (رضي الله عنه) ان رسول الله (ﷺ) قال: ((من القرآن ثلاثون آية شفعت لرجل حتى غفر له وهي تبارك الذي بيده الملك)). (رواه أبو داود والترمذي وقال حديث حسن)

واتە: لە قورئاندا سی نایەت هەیە شەفاعەت و تەکایان بۆ کە سێک کرد
 تەبەخشرا و خوا لێی خۆش بوو ئەویش سورە (الملك: ه) ﴿ تبارك الذي بيده
 الملك ﴾ . پێشەوا (ترمزی) رێبایەتی کردوووە لە نین عەباسەو (ﷺ) فەرمووی:
 هەندێک لە هاوێلانێ یەغەمبەر (ﷺ) خێمە کەیان لە سەر گۆرێک هەڵدا
 نەیان دەزانی کە کەسی تەبە قورئان دەخوێت (تبارك الذي) تەهواوی کرد.
 دواتر هاوێلە کە گەراییەو لای یەغەمبەر (ﷺ) وتی: ئەو یەغەمبەری خوا،
 خێمە کەم لە سەر گۆرێک هەڵدا نەمزانی گۆرە کە کە سێکی تەباو
 سورە (تبارك)ی خوێند تەهواوی کرد. یەغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: ئەو
 قەلغانە و ئەو رێگار کەرە لە سزای گۆر. سزای گۆر بە پێی قورئانی پیرو
 سابت و جێگیرە و حەقیقەتە: ﴿الْأَرْأُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ
 السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾ (النافر: ٤٦) واتە: ناگری دۆزەخە،

به‌یانیان و ئیواران، نیشانیان ده‌دریت، یاخود پیایاندا ده‌جزیریت له (جیهانی به‌رزه‌خدا) رۆژی قیامه‌تیش فه‌رمان ده‌دریت: ئاده‌ی تاقم و ده‌سته‌ی فیرعه‌ون بجه‌نه ناو ئیش و ئازاری زۆر ناخۆشه‌وه. سوره‌ی (ملك) شه‌فاعت بو هاره‌له‌که‌ی ده‌کات، نه‌وکه‌سه‌ی زۆر ده‌بخوینته‌وه و له‌خزمه‌تیدایه له‌سزای ناگر رزگاری ده‌کات.

۸۶- عن عائشة (رضی الله عنها) قالت: كان النبي (ﷺ) لا ينাম حتى يقرأ الزمر وبني اسرائيل. (رواه الترمذي) واتته: له عائشه وه (رضی الله عنها) فه‌رموی: ینغمه‌بهر (ﷺ) نه‌ده‌خه‌وت تا سوره‌ی (الزمر) و بني اسرائيل واتة سورة‌تی (البقرة) نه‌خوینته‌وه.

۸۷- ((من قرأ والتين والزيتون فانتهی الى آخرها فليقل بلى وانا على ذلك من الشاهدين ومن قرأ لا اقسم بيوم القيامة فانتهی الى آخرها اليس ذلك بقادر على ان يحى الموتى فليقل بلى ومن قرأ والمرسلات فبلغ فبأي حديث بعده يؤمنون، فليقل آما بالله)). (رواه أبو داود والترمذي) واتته: هه‌رکه‌س (التين والزيتون)ی خویند و گه‌یشه‌کو‌تایه‌که‌ی بابلت (بلى وانا على ذلك من الشاهدين) وهه‌رکه‌س (لا اقسم بيوم القيامة)ی خویندو گه‌یشه‌ی اليس ذلك بقادر على ان يحى الموتى بابلت (بلى) وهه‌رکه‌س (المرسلات)ی خویند و گه‌یشه‌ی فبأي حديث بعده يؤمنون بابلت (آما بالله) به‌وشیوه‌یه پتویه‌سته له‌سه‌ر که‌سی قورئان خوین که‌بهر و هۆشی ناماده‌بیت.

* نه‌گه‌ر به‌نایه‌تی ره‌حه‌تدا تیه‌ری داواى ره‌حه‌تی خوا بکات.

* ئەگەر بەنایەتی سزادا تێبەری داوا بکات خوا بە دووری بکات لێ.

* ئەگەر بەنایەتی پرسیاردا تێبەری وەکو ئەوێ باسمان کرد بۆ (بلی).

* ئەگەر بەنایەتی سۆجدهدا تێبەری سۆجده و کێنوش ببات.

* ئەگەر بەنایەتی دووعادا تێبەری دەستەکانی بۆ ئاسمان بەرز بکاتەووە بۆ نزاکردن و پارانەووە و ئەگەر نزا کە بۆ لادانی ناخۆشی و موسیبتێک بوو لەبەر دەستی بۆ خوارەووە وەر بگێڕێت. هەموو ئەوانە لە پیغمبەرە (ﷺ) هاتوو.

٨٨- عن أنس (رضي الله عنه) عن النبي (ﷺ) قال: من قرأ اذا زلزلت عدلت

له بنصف القرآن ومن قرأ قل يا ايها الكافرون عدلت له بربع القرآن ومن قرأ قل هو الله احد عدلت له بثلاث القرآن. (رواه الترمذي) واته: له ئەنەسە (رضي الله عنه) لە پیغمبەری دەگێڕێتەووە فەرموویەتی: هەر کەس (اذا زلزلت) ی خوێندەووە بەراوەی نبوی قورئانە بۆی و هەر کەس (قل يا ايها الكافرون) ی خوێند بەراوەی چارەکی قورئانە بۆی و هەر کەس (قل هو الله احد) ی خوێند بەسێ یەکی قورئان دەجێت بۆی.

هاوتا بوون بە بەشێک لە قورئان لەسەر بنجینە ی ئەو بابەتانە یە کە سورەتە کە لە خۆی گرتووە لە مژدەدان و ترساندن و ئاگادار کردنەووە. سورە (زلزله) ئاگادار کردنەووە و ترساندنێ کافران و بیابوهرانی تیا بە بۆ رۆژی دوایی کە رۆژیکی ترسانکە و تەرازووی کردەووە کانی تیا دەخرێتە کار. کە ناماژە ی ئەوێ تیا دەخوێنێتەووە باسی قیامت نبوێ و باسە کە ی تری باسی ژبانی دنیایە. هەروەها (کافرون) باسی بەرانیەت و خۆبەری کردنە

له کافر و بێباوەڕان. سورهى (الاخلاص) باسى عه قیده و بیروباوه‌رى یه کتا ناسى و یه کتاپه‌رستیه. له فەرموودەى تردا هاتوو که پێغمبەرى خوا (ﷺ) پر سيارى له هاوه‌لان (ﷺ) کردوو که کى ده‌توانیت له‌ڕۆژنکدا قورئان خه‌تم بکات؟ عه‌رزىان کرد: کى ده‌وانیت؟ فەرمووى: ناتوان سى جار (قل هو الله احد) بخوین؟ عه‌رزىان کرد: به‌لى. فەرمووى: (قل هو الله احد) سى یه‌کى قورئانه، هه‌ر که‌س سى جار بىخوینیت وه‌کو خه‌تمى کى قورئانى کردییت وایه. به‌تایه‌تى ئه‌مه‌ بۆ ئه‌و که‌سانه‌یه‌ که که‌م خویننه‌وارن.

۸۹- عن عائشة (رضی الله عنها) قالت: قال رسول الله (ﷺ): ((من قرأ بعد صلاة الجمعة قل هو الله احد وقل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس سبع مرات اعاده الله من السوء الى الجمعة الاخرى)). (رواه ابن السني - حديث صحيح).

واته: له عایشه‌وه (رضی الله عنها) فەرمووى: پێغمبەرى خوا (ﷺ) فەرموویه‌تى: هه‌ر که‌س دوای نوێژى هه‌ینی جه‌وت جار (قل هو الله احد) و (قل اعوذ برب الفلق) و (قل اعوذ برب الناس) بخوینیت خوا له‌هه‌ر خراپه‌ و ناخۆشیه‌ك تا هه‌ینی داهاتوو ده‌پاریژیت. نوێژى هه‌ینی هه‌فته‌ى جارێکه‌ و نوێژێكى تایه‌ته‌ به‌خێر و فەر و به‌ره‌که‌تێكى زۆر، ته‌واوى ئه‌وه‌ش به‌ کۆتایى هه‌تایه‌تى به‌ نزا و پارانه‌وه‌ و قورئان خویندن و یادى خوا. ئه‌و سوره‌تانه‌ باسى له‌ تاك و ته‌نه‌ایى خوا و نزا و پارانه‌وه‌ و په‌ناگرتن به‌خوا له‌هه‌ر شه‌ر و نازاوه‌ و ناخۆشیه‌ك و به‌هيوای به‌رده‌وام بوونی تا هه‌ینی داهاتوو. باوه‌ردار وه‌كو بازرگانێكى كارامه‌ و چالاک وایه‌ هه‌یج هه‌ل و كات و بۆنه‌یه‌ك و هۆكارێك له‌ ده‌ست خۆى نادات

بۆ دەستخستنێ قازانج. کە لەمە وتدا یە بۆ ئەو هی خێریکی زیاتر و بەره کات و
 فەری زیاتر بۆ قیامەتی خۆی مسۆگەر بکات.

۹۰ - بعث النبي ﷺ رجلاً على سرية فكان يقرأ لأصحابه في
 صلاتهم فيختم بقل هو الله احد فلما رجعوا ذكروا ذلك للنبي ﷺ فقال: سلوه
 لاي شيء يصنع ذلك. فسألوه فقال: لانها صفة الرحمن فانا احب ان اقرا بها.
 فقال رسول الله ﷺ: ((اخبروه ان الله يحبه)). (رواه مسلم)

واتە: پێغمبەر (ﷺ) پیاویکی کردە پێشەوا و ئەمیری سەریەك ئەویش
 لەنوێژەکاندا دواى سورەتی فاتحە هەر ئایەتێکی بخوێنایە بە (قل هو الله احد)
 کۆتایی پێدەهێنا کاتێک گەڕانەووە ئەو هیان بۆ پێغمبەر باسکرد، ئەویش
 فەرمووی: پرسیاری ئێ بکەن بۆچی وای کردووە؟ پرسیاریان ئێ کرد، وتی:
 چونکە ئەو سەفەتی خوای مێهرەبانه من حەز دەکەم بیخوێنم. پێغمبەر (ﷺ)
 فەرمووی: هەوالتی بدەنێ کە خوا ئەوێ خوش دەوێت. ئەو فەرموودە یە ئامازە
 بەراوەی تێگەشتنی قوڵی هاوەلانی پێغمبەر (ﷺ) دەکات بۆ قورئانی پیرۆز و
 شەریعەتی پاکى ئیسلام. زۆر خوێندنەوێ ئەو هاوەلە بەرێژە لەمەموو
 رێکاتیکدا بۆ سورەى (الاحلاص) (قل هو الله احد) کارێکی تازه و داهێنراو بوو
 نە پێغمبەر و نە یارانی تر کارێکی وایان نە کردبوو! بیدە بوو! بەلام بیدە و
 داهێنراویکی چاک بوو ئەک تەنها لەبەر ئەو هی کە پێغمبەر ئیقراری کرد بەلکۆ
 چونکە لەگەڵ رۆحی ئەم ئاینە پاکەدا یە کە گریتمووە لەبەر گەورە زانیسی خوا و
 خوشەوێستی و خوشوێستی ئایەتەکانی قورئانی پیرۆز کە تعظیمی سەفاتهکانی
 خوای گەورە دەکەن. ئیقرارە کە ی پێغمبەر (ﷺ) بۆ کاری ئەو هاوەلە بەرێژە
 دەیکاتە سونەت.

۹۱- عن عقبه بن عامر (رضي الله عنه) ان رسول الله (صلى الله عليه وسلم) قال: الم تر آيات انزلت هذه الليلة لم ير مثلهن قط ((قل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس)) . (رواه مسلم)

واته: له عهقه بهی کوری عامره وه (رضي الله عنه) كه ينفعه بهرى خوا (صلى الله عليه وسلم) فمرموويه تى: ثايا نه تبينى ثايه تانيك نه مشهو دابه زيوه، هاوشيوه يان نه بينراوه ههركيز ((قل اعوذ برب الفلق وقل اعوذ برب الناس)) ه . بيگومان هه موو ثايه تيك يان كومه له ثايه تيك له قورئاندا هاوشيوه يان نييه، نهو دوو سوره ته سوره تى ئيستيعازه و په ناگرتنه به خواى گهوره، وه دوعا و نزا و پارانه وه به، نه له ناو قورئاندا نه له ناو عه ره بدا هاوشيوه يان نييه .

۹۲- عن عبدالله بن عباس (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): اسم الله الاعظم الذي اذا دعي به اجاب في هذه الآية: قل اللهم مالك الملك تؤتي الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتغفر من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شيء قدير . (رواه الطبراني)

واته: له عه بدولتلاى كورى عه باسه وه (رضي الله عنه) فمرمووى: ينفعه بهر (صلى الله عليه وسلم) فمرموويه تى: ناوى هه ره گهوره ي خوا كه نه گه ر پتى بانگ بكرت وه لام ده داته وه له م ثايه ته دايه: خوايه تو خوا وه ني هه موو شتيكيت، ده سه لات ده به خشيت به ههركه سينك بهتويت و ده سه لات وه رده گريته وه له ههركه سينك بهتويت. ههركه س بهتويت بالاده ستى ده كه يت، ههركه سينكيش بهتويت زه ليل و بيده سه لات و ژي رده ستى ده كه يت. ههركي خير هديه هه ربه ده ستى تويه، بيگومان تو ده سه لات داريت به سه ر هه موو شتيكدا.

خوای گہورہ نہوہد و نو ناوی ہدیہ ہرکس لہبری بکات دہچیتہ
 بہہشتہوہ. لہبرکردنی بریہ لہدہرختیان و کارپیکردیان و نجامدانی
 نہوی کہ فرمانی پندہکن. خوای گہورہ لہناویاندا ناوی ہرہگہورہ و
 مہزنی خوای شاردوتہوہ و نادیارہ. نهم فہرموودہیہ و چہندین فہرموودہی تر
 ناماژہ بہہندیک نایہت دہکن کہناوی ہرہگہورہی خوای گہورہ
 لہوشوتانہدایہ، لہقورنانی پیروزدایہ.

دەروازە ی نۆیەم

کەوتن وەرگرتن لەسەر

قورئان خوێندن و دوعا کردن پێی

۹۳- عن جابر بن عبد الله (رضي الله عنه) قال: دخل رسول الله (ﷺ) فإذا قوم يقرأون القرآن قال: ((اقرأوا القرآن وابتغوا به الله عز وجل من قبل ان يأتي قوم يقيمونه اقامة القدرح يتعجلونه ويتأجلونه)). (رواه الامام احمد وابوداؤد)

واتە: لە جابری کوری عەبدوللأوه (رضي الله عنه) فەرمووی: یەغەمبەری خوا هاتە ژوورەو هە کەسانیک قورئانیان دەخویند، فەرمووی: قورئان بخوین، مەبەستان پێی خوا ی گەورەبێت پێش ئەو ی گەلیک بێت کە بە کاری بەینن و هەکو پەرداخیکی ئاویان کەبۆ خواردنەو ی هەرشێک بە کاردیت، پەلەیانە لێی و دوا ی ناخەن. لێکجوواندنی قورئان خوێندنی ئەو (قەوم) بە پەرداخیکی کە بۆ تێکردنی شەهوەت و ناره‌زوواتی خۆی و دەستخستنی مال و سامانیان شوهرەت و ناوبانگ....

۹۴- عن عمران بن حصين (رضي الله عنه) انه مر على قاصٍ يقرأ ثم سال فاسترجع ثم قال: سمعت رسول الله (ﷺ) يقول: من قرأ القرآن فليسال الله به فانه سيجيء اقوام يقرأون القرآن يسألون به الناس. (رواه الترمذي وحسنه)

واتە: لە عیمرا نی کوری حصینەو هە گێرنەو هە کەتێه‌ریو هە بەلای چیرۆکخوانیکدا، قورئانی دەخویند پاشان داوای دەکرد (دیاره ئەو کەسە

مەبەستی پاره پەیداکردن بوو بە قورئان خوێندنەکی (عیمران گەراپەووە بۆلای و فەرمووی: من لە پێغەمبەری خوا (ﷺ) بیستوووە کە دەیفەرموو: هەر کە سێک قورئانی خوێند باتەنھا داوای لە خوا بکات کە سانیک دێن قورئان دەخوێنن داوای لە خەلکی پێدەکەن (واتە بە کۆی دەخوێنن) .

لە قورئانی پیرۆزدا نەهی کراوە لەوێ کە ئەم قورئانە بۆ مەبەستی دنیایی و بژیوی ژيان بە کاربھێرت و قورئان خوێن دەست لە خەلکی پان بکاتەو، چونکە قورئان بۆئەو نەهاتۆتە خوارووە بە لکو بۆ ریتومایی و هیدایەتدانی خەلک هاتوووە رەحمت و نوور و ڕووناکییە پێویستە موسلمان تەنھا داوا لە خوا بکات و مەبەستی بە دەستھێنانی رەزامەندی خوا بیت.

مەبەست لە (استرجاع) (انا لله وانا اليه راجعون) وتە واتە: عیمران ئەوێ بە موصیەت زانی کە یەنی کە سێک قورئان دەخوێنێت بە مەبەستی دەستخستنی پاره و پۆل کە چەند زۆر ئەوانە لە ئەمڕۆدا.

٩٥ - عن أبي سعيد (رضي الله عنه) قال: كنا في مسير لنا فنزلنا فجاءت جارية فقامت ابن سيد الحمي سليم فهل معكم راق؟ فقام معها رجل فرقاه بام القرآن فذكر للنبي (ﷺ) فقال: وما يدريه انها رقية؟ (رواه البخاري)

واتە: لە ئەبێ سەعیدی خودریەو (رضي الله عنه) فەرمووی: لە کاروانیە کدا دەڕۆشتین لە شوێنێک دابەزین کە نێزەکیک هات ووتی: کۆری گەورە ی هۆز نەخۆشە (مار پێوی دابوو) ئایا کە سێکتان لە گەلدا هەیە چارەسەر و نزیایەکی لا بێت؟ پیاویک لە گەلدا هەستا و چارەسەری کرد بە (ام القرى) واتە سورە ی فاتیحە و چاک بوووە. ئەوێ بۆ پێغەمبەر (ﷺ) باسکرد، فەرمووی: ئەو بە چیدا

دەزانیت ئەو (رقیە) و چارەسەر؟ تەواوەری فەرمووده که لەرپوایەتیکێ تردا بەم شێوەیە: کاروانە که داویان لەناوایە که کردوو که میوانداریان بکات، رازی نەبون که میوانداریان بکەن، بەلام که داویان لێکردن نزیەك بۆ مارانگازیکیان بکەن. هاوڵە بەرێزە کەش داوی کرێ و بەرامبەرێکی کرد لەپاداشتی ئەو کارەدا. داوی چاک بوونەوی نەخۆشە که کرێی خۆی وەرگرت لەمەر و مالات. کاتیک ئەو هیان بۆ ییغممبەر (ﷺ) باسکرد، فەرمووی: (واضربوا لی منها بسم) واتە: پشکیکم بدەنی لێ که پشکەش بە هاوڵە که کرابوو. ئەو خودی قورئانە که نییە چارەسەر و شیفای بدات بەلکو تەنها خۆی گەورەیه که شیفای بەخش و چارەدۆزە و هەمووشت بە دەستی خۆیەتی ﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كَلِمَ بِهِ الْمَوْتُ بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا﴾ (الرعد/۳۱) واتە: ئەگەر قورئانیک بێت، شاخەکانی بێ بجولتیریت و زەوی پێی بپردریت یان قسە ی لە گەل مردوودا بێ بکرت. بەلکو هەموو کاریک تەنها بۆ خوا یە. نایا ئەوانە ی باوەردار بوون بێ هیوانە بوون که ئەگەر خوا بیویستایە هیدایەتی هەموو خەلکی دەدا.

لە گەل ئەو شدا که خۆی گەورە لەناو قورئاندا هەندیک نەیتی و فەر و بەرە کاتی حەشارداو ئەگەر هەر کام لەوانە یە کانگیریت لە گەل کاتی دیاریکراودا و لەلایەن کەسانیکی باوەردارەو بجولتیریت نەخۆشە چاک دەبێتەو و شیفای بۆ دیت ﴿وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾ (الاسراء/۸۲) واتە: دادەبەزێن لە قورئان ئەو ی که دەبێتە شیفای و رحمت بۆ باوەرداران ستمکاران جگە لە زیانەندی هیچ زیادناکەن.

(رقیة) چاره‌سەریکی دەروونیە سوود و قازانجی بەئەزمون سەلماوە زانایانی دەروناسی و پزیشکەکان جەختیان لەسەرکردۆتەووە کاریگەری تەنها بۆ دەرد و نەخۆشییە دەرونییەکان نییە بەلکو بۆ نەخۆشییە جەستەیی و ئەندامییەکانیشە کە هۆکارەکی دەگەرێتەووە بۆ هۆکاری دەروونی وەکو ترس و هاوشیۆەکانی کە پێویستی بە دلشارامی نەخۆش هەیە، دەبێتە هۆی لادانی دوودلی و تیکچوونی باری دەروونی.

٩٦- عن عبدالله بن عباس (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ان احق ما اخذتم عليه اجرأ كتاب الله. (رواه البخاري)

واتە: لە عەبدوللای کوری عەباسەووە (رضي الله عنه) فەرمووی: پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرموویەتی: ئەوەی کە شایستەبێت کڕینی لەسەر وەرگیرێت کێبەکی خوایە. ئەبۆ لەبشی سەمەرقەندی لەکتیی (بستان العارفين) وتوویەتی: فێرکردن سێ جۆرە:

١- بۆ (حسبة) بەومانایە بەهێوی پاداشتی خوایی.

٢- بەرامبەر بەکڕێک.

٣- بێ مەرج، ئەگەر دیارییەکی پێشکەش بکڕیت وەرێدەگرت.

یەكەمیان پاداشتی هەیە، ئەوە کاری پێغەمبەرانە (سلاوی خویان لیبیت). دووهمیان رای جیاوازی لەسەرە هاوێلانێ پێشیمان فەرموویانە: دروست نییە کسێ وەرگیرێت لەبەرامبەر فێرکردن، لەبەرئەوەی کە پێغەمبەر (ﷺ) فەرموویەتی: ((بلغوا عني ولو اية)) واتە: لەجایێ من

بیگہ یہنن نہ گہر یہک ٹایہ تیش بیت۔ کۆمہ لئیکی تر لہ زانایانی دواپی و توویانہ دروستہ وہ و توویانہ باشرہ بۆ مامۆستا و فیرکار کری بہ مہرجی بگریٹ بۆلہ بہرکردن و فیرکردنی نووسین، نہ گہر مہرجی دانا بۆ فیرکردنی قورئان ہیواخو از م ہیچی تیانہ بیت، چونکہ مسولمانان ٹہوہ یان بۆ ماوہ تہوہ پیوستیان پیہ تی۔ بہ لام سیٹہم دروستہ لای ہہ مووان، چونکہ پیٹہ مہر (ﷺ) مامۆستای مروفاہ تی بووہ و دیاری و ہرگرتوہ فہر مووہ ی باسی مارانگازہ کہ رۆشنہ کہ سورہ ی فاتحہ یان بہ سہر دا خویند و چاک بووہ وہ و دیاریاندا بہ ماوہ لہ کہ و پیٹہ مہریش (ﷺ) کہ بیستی فہر مووی: ((واضربوا لی معکم فیہا بسہم)) پشکیان بۆ دانا بہ لکو ٹہمہش تہواو کہری فہر مووہ کہ ی پیٹر بیت کہ باسی مارانگازہ کہ بوو، بہ لام دوعا و نزاکردن بگریٹ بہ پیشہ و کاسی و لافیتہ ہہ لئواسین ٹہوہ کہ پیٹہ مہری خوا (ﷺ) قہدہ غہ ی کردوہ لہ فہر مووہ کانی ژمارہ (۹۳ و ۹۴)۔

۹۷ - عن عائشة (رضی اللہ عنہا) قالت: کان النبی (ﷺ) اذا اشتکی یقرأ علی نفسه بالمعوذتین وینفث فلما اشتد وجعہ کنت اقرأ علیہ وامسح ببیدہ رجاء برکتہا۔ (رواہ الثلاثة)

واتہ: لہ عائشہ وہ (رضی اللہ عنہا) فہر موویہ تی: پیٹہ مہر (ﷺ) نہ گہر نازاریکی ہہ بویا ہہر دوو سورہ ی (معوذتین) ی بہ سہر خویدا دہ خویند و فووی دہ کرد، کاتیک نازارہ کہ ی زیاد ی بکرایہ من بہ سہریدا دہ مخویند مہسحم بہدہستی دہ کرد بہ ہیوای فہر و بہرہ کہت۔ لہم فہر مووہ دا بہ لگی ٹہوہ ہدیہ کہ زور پیوستیمان بہ رقیہ و نزاکردن ہدیہ۔ نہ گہر پیٹہ مہری خوا (ﷺ) بہ ہیوای شیفای خوایی بیت لہ میانہ ی خویندنی ہہر دوو سورہ تی (قل اعوذ برب الفلق

وقل اعوذ برب الناس) ئەوا موسولمانانی تر زۆر زیاتر موحتاجن بهو نزاکردنه. ئەوەتا عایشه نزا و قورئان بهسر یتغمبهردا(ﷺ) دهخوینیت کهسهرداری ههموو مروفايه-تیه، بهوهش هیواخوازه ههندیک له پروژی یتغمبهردی بهربکهوینت بهمهسح کردنی دهسته پروزهکانی.

۹۸- عن أبي بن كعب(رضی الله عنه) قال: كنت عند النبي(ﷺ) فجاء اعرابي فقال: يا نبي الله ان لي أخاً وبه وجع. قال: وما وجعه؟ به لم، قال(ﷺ) فأتني به فوضعه بين يديه فعوده النبي(ﷺ):

۱- الفاتحة(بسم الله الرحمن الرحيم* الحمد لله رب العالمين* الرحمن الرحيم* اليك يوم الدين* اياك نعبد و اياك نستعين* اهدينا الصراط المستقيم* صراط الذين انعمت عليهم غير المغضوب عليهم ولا الضالين) الفاتحة/ ۱- ۷.

۲- اربع آيات من اول سورة البقرة. ﴿الم* لك الكتاب لا ريب فيه هدى للمتقين* الذين يؤمنون بالغيب ويقيمون الصلاة ومما رزقناهم ينفقون* والذين يؤمنون بما أنزل إليك وما أنزل من قبلك وبالآخرة هم يوقنون﴾ البقرة/ ۱- ۴.

۳- والهكم اله واحد+ اية الكرسي. ﴿واللهكم إله واحد لا إله إلا هو الرحمن الرحيم﴾ البقرة/ ۱۶۳ ﴿الله لا إله إلا هو الحي القيوم لا تأخذه سنة ولا نوم له ما في السماوات وما في الأرض من ذا الذي يشفع عنده إلا بإذنه يعلم ما بين أيديهم وما خلفهم ولا يحيطون بشيء من علمه إلا بما شاء وسع كرسيه السماوات والأرض ولا يؤوده حفظهما وهو العلي العظيم﴾ البقرة/ ۲۵۵

٤- وثلاث آيات من آخر سورة البقرة. ﴿لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوا يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ * آمَنَ الرُّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا تَفِرُّ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ * لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ البقرة/٢٨٤-٢٨٦.

٥- واية من آل عمران ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ آل عمران/١٨.

٦- وآية من سورة الاعراف ﴿إِنَّ رَبُّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْنُهُ حِثًّا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ الاعراف/٥٤.

٧- وآخر سورة المؤمنين ﴿فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ * وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ * وَقُلْ رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ﴾ المؤمنون/١١٦-١١٨.

٨- واية من سورة الجن: ﴿وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبِّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾ الجن ٣.

٩- وعشر آيات من اول سورة الصافات ﴿وَالصَّافَاتِ صَفًا * الرَّاحِمَاتِ رَاحِمًا * فَالْتَالِيَاتِ ذِكْرًا * إِنَّ إِلَهُكُم لَوَاحِدٌ * رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا * وَرَبُّ الْمَشَارِقِ * إِنَّا رَبُّكَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا بِرِيَّةِ الْكَوَاكِبِ * وَحِفْظًا مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ مَارِدٍ * لَا يَسْمَعُونَ إِلَى الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَيُقَذَّفُونَ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ * إِلَّا مَنْ خِطَفَ الْخَطْفَةَ فَاتَّبَعَهُ شِهَابٌ ثَاقِبٌ﴾ الصافات ١-١٠.

١٠- وثلاث آيات من سورة الحشر. ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ * هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيَّمِنُ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ * هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ الحشر ٢٢-٢٤.

١١- وقل هو الله أحد ومعوذتين. ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ * اللَّهُ الصَّمَدُ * لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ * وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ الإخلاص/ ١-٤. و﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ * مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ * وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ * وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ * وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ الفلق/ ١-٥. و﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ * إِلَهِ النَّاسِ * مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ * الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ * مِنَ الْغِيَةِ وَ النَّاسِ﴾ الناس/ ١-٦.

فقام الرجل كأنه لم يشك قط. (اخرجہ عبد اللہ بن احمد في زوائد المسند بسند حسن) واته: له نوبهى كورى كه عبوهه ﴿﴾ فمعووى: لای ينغمبهه ﴿﴾

بووم ئه عربیہک (دهوارنشین) هاته خزمهت یتغمبہر (ﷺ) و وتی: ئهی یتغمبہری
خوا برایه کم ههیه نازاریکی ههیه، فہرمووی: نازاره کھی چیه؟ وتی: جوړیک له
تیکچوونه یان (مَس) کراوه، فہرمووی: بیهنه. هینایه بهردهستی و داینا،
یتغمبہر (ﷺ) ئهم نایه تانهی به سهردا خویند:

۱- سورتهی فاتحه.

۲- چوار نایهت له سهرهتای سورتهی (البقرة) .

۳- والهکم اله واحد. الله لا اله الا هو الحي القيوم. لاتأخذه سنة
ولانوم.... تا کو تایی ایه الکرسی.

۴- سی نایهتی کو تایی سورتهی (البقرة) .

۵- نایهتی ۱۸ له سورتهی (آل عمران) ﴿ شهد الله انه لا اله الا هو
والملئكة واولوا العلم قائما بالقسط.... ﴾ تا کو تایی نایهته که.

۶- نایهتی (۵۴) له سورتهی (الاعراف): ﴿ ان ربکم الله... ﴾ تا کو تایی.

۷- کو تایی سورتهی (المؤمنین) (۱۱۶-۱۱۸): ﴿ فتعالی الله .. ﴾ تا کو تایی.

۸- نایهتیک له سورتهی (الجن): ﴿ وانه تعالی جد ربنا ما اتخذ صاحبه
ولا ولدا ﴾ نایهتی ژماره/ ۳ .

۹- ده نایهت له سهرهتای سورتهی (الصافات): ﴿ والصافات صفا،
فالزاجرات زجرا، ..... الا من خطف الخطفة فاتبعه شهاب ثاقب ﴾ .

١٠ - سى ئايەتى كۆتايى سورەتى (الحشر): ﴿ هو الله الذي لا اله.... ﴾

تا كۆتايى.

١١ - سورەتى (قل هو الله احد و قل اعوذ برب الفلق) (قل اعوذ برب

الناس)

پاوه كه ههستايه سهريى وه كو نهوهى كه پيشتر هيجى نهبوويىت.

ئەو ئايەتەنە كە پێغەمبەر (ﷺ) هەڵبژاردن تايەتەندى ئەوەيان هەيه
كه خۆى گهوره وای داناوه. چارهسەر به قورئان كارىكى زۆر باشه و پێچهوانه
نیه و دژنییه بهیه كارهیتانی چارهسەری پزیشکی، بهلكو پێغەمبەر (ﷺ)
فەرمانیداوه كه بگهڕێن بهدوای چارهسەردا: ((ان لكل داء دواء فاذا وقع الدواء
على الداء بريء المريض باذن الله)) (رواه مسلم واحد) واتە: ههموو نهخۆشییهك
دەرمانی خۆی هەیه ئەگەر دەرمانەكە كهوتە سەر دەر د و نهخۆشییهكە نهوا
نهخۆشییهكە چاك دەبێتەوه بهبەشتیوانی خوا.

٩٩ - عن عائشة (رضي الله عنها) قالت: كان النبي (ﷺ) اذا اوى الى فراشه كل

ليلة جمع كفيه ثم نفث فيهما فقرأ قل هو الله احد و قل اعوذ برب الفلق و قل اعوذ
برب الناس ثم يمسح بهما ما استطاع من جسده يبدأ بهما على رأسه و وجهه و ما
اقبل من جسده يفعل ذلك ثلاث مرات. (رواه البخاري)

واتە: له عایشەو (رضي الله عنها) فەرمووی: پێغەمبەر (ﷺ) کاتێک دەچوو ه سەر
جینگای خەوتن ههموو شەوێک ههردوو لهی دەستی کۆدەکردهوه وپاشان فووی
دەکرد پیاواندا و سورەتى (قل هو الله احد و، قل اعوذ برب الفلق و، قل اعوذ

بۆب الناسی دەخویند و مەسحی ھەموو جەستەیی پێدەکرد چەند دەستی بگەیشتایە، سەرەتا لەسەر و دەم و چاویەووە دەستی پێدەکرد تا ئەوێ دەستی پێدەگەشت، سێ جار ئەوێ دەکرد. لەفەرمووەیەکی تردا کەریوایەتی پێشەوا ترمزی و ئەبودائود و دارمی لەعرووی کورێ نەو فل کە لە باوکیەووە گیراویەتیەووە کە بەپێغەمبەری وتوو: ئەو پێغەمبەری خوا (ﷺ) شتیکم فێرکە بێلیم کاتێک چوو مە سەر جینگای خەوتن، فەرمووی: ﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾ بخوێنە بەریوونە لە شێرک. فوێکردن بەھەردوو دەستدا و مەسح کردنی ھەموو جەستە کینایەییە بۆ کۆکردنەووی بەرە کاتی نزا و دوعاکە و دابەشکردنیەتی بەسەر لاشەدا. ئەوێش تەنھا بۆ ئەوێیە کەبێر و ھۆشی مەسولمانان لە کاتی نزا کردندا کۆبێت و بەمەلا ولادا نەروات.

١٠٠ - عن شداد بن اوس (رضي الله عنه) قال: قال رسول الله (ﷺ): ما من مسلم يأخذ مضجعة فيقرأ سورة من كتاب الله تعالى الا وكل الله به ملكاً يحفظه فلا يقربه شيء يؤذيه حتى يهبط متى هب. واته: له شەدادی کورێ ئەوسەووە (رضي الله عنه) فەرمووی: پێغەمبەری خوا (ﷺ) فەرمووی: ھەر مەسولمانێک جینگای خۆی بگرت و سورەتێک لە کتێبە کەیی خوا دەخوێنێت بێگومان خوا گەورە فریشتەیک تاییەت دەکات بۆ ئەوێ بپاریزێت ھێچ شتێک لێی نزیک نابێتەووە نازاری بدات تا ھەڵدەستێت ھەرکات ھەستا بۆ ھەر ئایەتێک یان سورەتێک یان ووشەیک بەلکو بۆ ھەموو پیتێک فریشتەیی تاییەت ھەیە کە لە خزمەت ئەو ئایەت یان سورەت یان ووشەیی ھەرکەس بێخوێنێتەووە ئەو فریشتە دادەبەزێتە خواووە بۆ ئەوێ ھەرکارێک خوا پێی دەسپێرێت بیکات بۆ خوێنەر جا پاراستنی بێت یان ھەق دەغە کردنی شەیتانەکان لێی یان دوورخستەووی

له شهر یان کوفر یان مژده ی پاراستی له ناگر پتده دهن، مردن له سهر ئیمان و باوهر نه گهر خوا مردنی بو نووسیوو. نهو تایه قه ندیه هم موکس هستی پتاکات، خوای گه وره نه نییه کانی داده نیت لای هر کس بیه ویت، چونکه توانا و زانایه و هموو شتیک لای خو به تی و بوخوی ده گهر پته وه. هیچ کس جگه له خوا ناتوانیت فزل و گه وره یی خو پتدنه وهی سوره ی (الکھف) له پروژی هه نیدا دهر بخات و خو پتدنه وهی له فیتنه ی ده جال پاریزراو بکات، که پیغمبر (ﷺ) له فهر مووده شیرینه کانیدا باسی لیه کردووه به هیوان له خیر و فخر و به ره کاتی نهو قورئانه بیهش نه بین و له قیامه تدا خوا ره حمان پتکات و کاروباری دونیا شمان بو نیصلا ح بکات.... ((رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ)) به روه ردگار له دنیا چاکه و خیر و خوشیمان بی به خشه و له پروژی دووایشدا چاکه و خیر و خوشی، وه پاریزراومان بکه له سزای ناگر نامین.

و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین ...

له کو تاییدا پیوسته بلتین تایا کاتی نهوه نه هاتووه باوهر داران دلیان داچله کیت و دلیان پریت له خشوع بو قورئان و زیکری خوا وه نه چینه ریزی که سیک که کتابی ناسمانیان بو هات، به لام فهراموش و پشتگو یان خست، هه روه ک خوای گه وره ده فهر موویت: ﴿أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ (الحدید/ ۱۶).

پیرست

لاپه‌ره	بابه‌ت
۳	پیشه‌کی
۴	پیشه‌کی دانهر
۷	ده‌روازه‌ی به‌که‌م پاداشت و پله‌وپایه‌ی خویندنه‌وه‌ی قورئان
۱۷	ده‌روازه‌ی دووهم فی‌ربوون و فی‌رکردنی قورئان
۳۳	ده‌روازه‌ی سیه‌هم له‌به‌رکردنی قورئان
۴۷	ده‌روازه‌ی چواره‌هم کارکردن به‌ قورئان
۷۵	ده‌روازه‌ی پینجهم شیواز و نادایی خویندنه‌وه‌ی قورئان
۹۱	ده‌روازه‌ی شهمم ویره‌ده‌کانی قورئان و خه‌تم کردنی
۱۰۳	ده‌روازه‌ی هه‌وهم قورئان خویندن له‌ نوێژدا
۱۱۵	ده‌روازه‌ی هه‌شتم فه‌زل و خیری هه‌ندی سورته‌ی دیاریکراو
۱۳۱	ده‌روازه‌ی نۆیهم کری و هه‌رگرتن له‌سه‌ر قورئان خویندن و دوعا کردن پنی
۱۴۳	پیرست